

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“พัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้”
(ระยะที่ 1 เดือนมกราคม 2551 ถึง เดือนธันวาคม 2551)

โดย

ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	
บทที่ 1 สรุปเนื้อหาโครงการโดยย่อ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 โจทย์การทำงาน	3
1.3 วัตถุประสงค์โครงการ	3
1.4 แนวทางในการดำเนินงาน	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์/ พื้นที่เป้าหมาย	5
1.7 ระยะเวลาการดำเนินการ	6
1.8 ทีมงานโครงการฯ	6
บทที่ 2 กระบวนการดำเนินงาน	7
2.1 การดำเนินงานตามภารกิจหลัก	10
2.1.1 พื้นที่จังหวัดปัตตานี สามารถพัฒนาโจทย์จำนวน 5 โครงการ	10
2.1.2 พื้นที่จังหวัดยะลา สามารถพัฒนาโจทย์จำนวน 2 โครงการ	11
2.1.3 พื้นที่ศึกษาวิจัยประกอบด้วย 4 จังหวัด	11
2.1.3 (1) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 9 โครงการ	11
2.1.3 (2) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดยะลา ประกอบด้วย 2 โครงการ	21
2.1.3 (3) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 4 โครงการ	24
2.1.3 (4) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดสตูล ประกอบด้วย 3 โครงการ	31
บทที่ 3 ผลการดำเนินงานโครงการ	41
3.1 รายงานเชิงปริมาณ	41
3.1.1 รายงานโครงการต้นน้ำ	41
3.1.2 รายงานโครงการกลางน้ำ	51
3.1.3 รายงานโครงการปลายน้ำ	54
3.2 รายงานกระบวนการทำงานของพี่เลี้ยงและศูนย์ประสานงานฯ	55
3.2.1 กระบวนการติดตามงาน	55
3.2.2 การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	57
3.2.3 การจัดให้มีการศึกษาดูงาน	58

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 สรุปและวิเคราะห์การดำเนินงาน	59
4.1 จำนวนนักวิจัย	59
4.1.1 จังหวัดปัตตานี	59
4.1.2 จังหวัดยะลา	61
4.1.3 จังหวัดนราธิวาส	61
4.1.4 จังหวัดสตูล	62
4.2 การเผยแพร่ผลงาน	63
4.3 ความรู้ที่ได้จากการทำงานของโครงการวิจัยที่ศูนย์ประสานงานเป็นผู้ดูแล	63
บทที่ 5 ภาคผนวก	64
ภาคผนวก ก	64
ภาคผนวก ข	74
ภาคผนวก ค	102
ภาคผนวก ง	105

โครงการ “พัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้”
รายงานฉบับสมบูรณ์
ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2551 (ขยายเวลา มกราคม-มีนาคม 2552)

บทนำ

โครงการ “พัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้ (ระยะที่ 1: เดือนมกราคม-ธันวาคม 2551)” นี้ เป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เป็นผู้ประสานงานโครงการ ผ่านศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สังกัดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ตามสัญญาเลขที่ RDC510002 ซึ่งมีระยะเวลาการดำเนินงานทั้งสิ้น 1 ปี ตั้งแต่เดือนมกราคม 2551 ถึง ธันวาคม 2551 โดยมีการขยายเวลาเพื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนดำเนินงานอีก 3 เดือนตั้งแต่เดือนมกราคม 2552 ถึง มีนาคม 2552

ณ ขณะนี้โครงการได้ดำเนินงานมาเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 15 เดือนแล้ว ตั้งแต่เดือนมกราคม 2551 ถึง มีนาคม 2552 โดยสามารถรายงานผลการดำเนินงานโครงการออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

- 1) สรุปเนื้อหาโครงการโดยย่อ
- 2) กระบวนการดำเนินงานโครงการ
- 3) ผลการดำเนินงานโครงการ
- 4) สรุปและวิเคราะห์การดำเนินงาน
- 5) ภาคผนวกและรายละเอียดกิจกรรมการดำเนินงาน
- 6) รายงานทางการเงิน (จัดทำเป็นฉบับแยกต่างหาก แนบพร้อมรายงาน)

บทที่ 1

สรุปเนื้อหาโครงการโดยย่อ

1.1 ความเป็นมา

จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยอันประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล เป็นดินแดนที่มีอัตลักษณ์พิเศษทางด้านศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชาวไทยส่วนใหญ่ในประเทศ ประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ร้อยละ 83 หรือประมาณล้านคนนับถือศาสนาอิสลามและใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้ในสังคม (สุวิไลและคณะ 2544, 2547) จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยทางฝั่งทะเลตะวันออกได้แก่ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางอำเภอในจังหวัดสงขลา มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของการเป็นรัฐมลายูปัตตานี ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางทางศาสนา สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของโลกมลายูบนคาบสมุทรมลายา ก่อนที่จะอยู่ใต้การปกครองของราชอาณาจักรไทย ในขณะที่สตูลซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันตกของไทยมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ในฐานะที่เคยเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทรบุรี ก่อนที่จะถูกผนวกเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของไทยเช่นกัน

ด้วยเหตุที่ดินแดนดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นเป็นพิเศษ คือ มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม และมีวิถีชีวิตแบบมลายู-อิสลามเป็นหลักมากกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีวิถีชีวิตอย่างไทยพุทธ ปัจจุบันพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแผ่นดินไทย ความเป็นคนไทยโดยสัญชาติ ทำให้ทุกศาสนิกและทุกเผ่าพันธุ์จะต้องยึดปฏิบัติและเคารพต่อกฎหมายไทย สภาพการณ์นี้ทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม มีลักษณะของการผสมผสานกันระหว่างศาสนบัญญัติ, ขนบประเพณี และกฎหมายของบ้านเมือง เมื่อรัฐบาลไทยได้ออกกฎหมายการศึกษาภาคบังคับให้เยาวชนในประเทศ ซึ่งรวมทั้งเยาวชนไทยมุสลิมที่พำนักอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว เข้าเรียนในโรงเรียนสามัญของกระทรวงศึกษาธิการโดยที่เนื้อหาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตอิสลาม ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าว มีระบบการจัดการศึกษาแก่เยาวชนในรูปของโรงเรียนปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และโรงเรียนตาดีกา ซึ่งใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นสื่อและมีเนื้อหาเน้นในทางศาสนาอิสลาม ด้วยความซับซ้อนในวิถีชีวิตดังกล่าว ที่ศาสนาและวัฒนธรรมไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ทำให้ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่เข้าใจว่า การบังคับที่ไม่ให้ความสำคัญต่อภาษามลายูและศาสนาอิสลาม เป็นความจงใจของรัฐบาลไทยที่ต้องการทำลายเอกลักษณ์ความเป็นมลายูของคนไทยมุสลิมในพื้นที่

การปกป้องอัตลักษณ์ความเป็นมลายูของคนไทยมุสลิมจึงแสดงออกในรูปแบบของการต่อต้าน ไม่ส่งลูกหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมของรัฐบาลหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ ชุมชนเองก็ไม่มี ความผูกพันกับโรงเรียน ไม่รักโรงเรียน เพราะถือเป็นตัวทำลายอัตลักษณ์ทางสังคม มีการเผาโรงเรียนรวมถึงการประทุษร้ายครูและผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชน

ถึงแม้ว่าชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น มีการจัดการเรียนการสอนของเยาวชนวัยก่อนเรียนประจำมัสยิด(ตาดีกา) ในชุมชน ซึ่งใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นสื่อและเน้นเนื้อหาเฉพาะที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามเท่านั้น เพื่อเป็นการชดเชยความรู้ทางศาสนา

และปลูกฝังการใช้ภาษามลายูถิ่นที่ไม่มีในสถานศึกษาของรัฐ หรือการส่งบุตรหลานให้เรียนในโรงเรียนเอกชน สอนศาสนา มากกว่าโรงเรียนสามัญของรัฐ การจัดการเรียนการสอนแบบแยกระหว่างสายสามัญและสาย ศาสนาเช่นนี้ เปรียบเสมือนการเพิ่มภาระการเรียนรู้ให้กับเยาวชน เนื่องจากแต่ละระบบต่างมุ่งเน้นให้เด็ก นักเรียนประสบความสำเร็จตามสายการเรียนรู้ นักเรียนจึงต้องรับผิดชอบภาระการเรียนรู้เต็มที่จากทั้งสอง ระบบ ทั้งนี้ควรมีการแบ่งสัดส่วนการเรียนรู้ที่เหมาะสมระหว่างสายสามัญและสายศาสนา แต่ทั้งฝ่ายรัฐและ ผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเห็นถึงปัญหา กลับเพิกเฉย กระทั่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กในกลุ่มพื้นที่นี้ตกต่ำลงเรื่อย ๆ ตลอดระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา

ดังนั้นการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่ ให้อยู่บนฐานของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาและการวางแผนการใช้ภาษามลายูถิ่น (มลายูถิ่นปัตตานีสำหรับจังหวัดชายแดน ฝั่งทะเลตะวันออกและมลายูถิ่นสตูลสำหรับจังหวัดสตูล) เพื่อให้สามารถใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนควบคู่ไป กับภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาราชการ จะส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษา (ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน) เนื่องจากเป็นภาษาที่เด็กคุ้นเคยในครอบครัว ไม่ก่อให้เกิดความเครียด ไม่มีปัญหาการสื่อ ความหมายและความไม่เข้าใจในระยะต้นของการเรียนรู้ สร้างเสริมความเชื่อมั่นในตัวเด็กนักเรียน และส่งเสริม ความมั่นคงในอัตลักษณ์การเป็นคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง อันนำไปสู่ ความสำเร็จในการศึกษาภาคบังคับทั้งสายสามัญและศาสนา รวมไปถึงประสบความสำเร็จในการศึกษา ระดับสูงต่อไป

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ในระยะเวลาที่ ผ่านมา เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภาษามลายูถิ่นปัตตานีและภาษามลายูถิ่นสตูลที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม การจัดการศึกษา ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และเศรษฐกิจ ทั้งนี้นับเป็นการดำเนินงานระยะเริ่มต้นเท่านั้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาษามลายูถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาและการสื่อสาร โดยในระยะต่อมา ศูนย์ศึกษาและ พื้นฟูภาษาฯ ได้ผลักดันให้มีการทำโครงการวิจัยนำภาษามลายูถิ่นร่วมจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนสาย สามัญ หรือโครงการทวิภาษาฯ ซึ่งโครงการดังกล่าวจำเป็นต้องใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญามลายูท้องถิ่นใน หลายด้าน เพื่อนำไปดัดแปลงประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กในโครงการ ตั้งแต่ ระดับปฐมวัยกระทั่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเหตุดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องมีการ ศึกษา พื้นฟู และรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของ ประเทศไทย เพื่อสนับสนุนและผลักดันให้โครงการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาในพื้นที่สำเร็จลุล่วงตาม เป้าหมาย นอกจากนี้การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้มลายูถิ่นจะเป็นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้าง หลักสูตรมลายูถิ่นศึกษาในการเรียนการสอนระดับสูงต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษารัฐธรรมนูญที่อยู่ใน พื้นที่ชายแดนภาคใต้ (นอกเหนือไปจากภาษาและวัฒนธรรมมลายู) ยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อการจัดทำแผนที่ทาง วัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ที่เชื่อมโยงกับประเทศที่อยู่บริเวณรอยต่อภาคใต้ของประเทศไทย เพื่อ นำไปสู่การเชื่อมโยงวัฒนธรรม ภาษา การศึกษาและเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่อไป

จากประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะ วิกฤต ในประเด็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต และการดำเนินงานโครงการพัฒนา

ภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการให้คนในชุมชนหรือเจ้าของภาษาในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมในการชี้ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน และเป็นผู้หาวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง (เป็นกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดย สกว. สำนักงานภาค) ซึ่งในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้านการพัฒนาภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ส่งผลดีต่อการส่งเสริมความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรม รวมถึงการฟื้นฟูอัตลักษณ์ และสร้างความมั่นใจของคนในพื้นที่ อีกทั้งส่งผลต่อเนื่องไปสู่การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาวบ้านในพื้นที่กับองค์กรภาครัฐ

ด้วยเหตุดังกล่าวโครงการ “พัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้” ควรเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนชาวบ้าน นักวิชาการ และครูอาจารย์ผู้เป็นเจ้าของภาษา ให้สร้างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและอนุรักษ์ฟื้นฟูองค์ความรู้ลายท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และสนับสนุนการดำเนินงานโครงการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การทำงาน

- 1.2.1 งานวิจัยที่สามารถพัฒนาภาษาและควบคู่ไปกับการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีลักษณะอย่างไร (งานวิจัยที่พัฒนาภาษาท้องถิ่นให้ขยายแวดวงการใช้ทั้งในด้านการศึกษาและสื่อชุมชน และการพัฒนาภาษาไปสู่การสร้างสื่อการสอนแบบท้องถิ่น รวมไปถึงงานวิจัยที่รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรเป็นงานวิจัยใดบ้างและมีแนวทางการดำเนินงานอย่างไร)
- 1.2.2 แนวทางที่เหมาะสมกับการสร้างงานวิจัยพัฒนาภาษา พร้อมกับการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรเป็นอย่างไร
- 1.2.3 การสร้างความเข้าใจและฝึกอบรมบุคลากรที่ทำงานพัฒนาภาษาในพื้นที่ ควรใช้วิธีใด

1.3 วัตถุประสงค์โครงการ

- 1.3.1 เพื่อสร้างงานวิจัยที่พัฒนาภาษาท้องถิ่น (ไปสู่การจัดการเรียนการสอนและการใช้ในสื่อชุมชน ฯลฯ) ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้
- 1.3.2 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าของภาษาได้ทำงานวิจัยพัฒนาภาษาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- 1.3.3 เพื่อรวบรวมและฟื้นฟูองค์ความรู้ภูมิปัญญาลายท้องถิ่น รวมถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทย โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานโครงการวิจัย

1.4 แนวทางในการดำเนินงาน

เนื่องจากการดำเนินงาน “โครงการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้” เป็นการทำงานต่อเนื่อง และพัฒนาจากโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น “การพัฒนาภาษาและการวางแผนการใช้ภาษามลายูถิ่น (มลายูปาตานี) เพื่อการจัดการศึกษาและพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งดำเนินงานในปี 2550 ที่ผ่านมา แนวทางการทำงานจึงยังคงมีกระบวนการสร้างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งสนับสนุนให้คนในชุมชนเป็นผู้สร้างและทำงานวิจัยด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม งานประเด็นภาษานี้เป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะ ทั้งในด้านภาษาและการจัดการศึกษา ดังนั้นนักวิจัยผู้ร่วมโครงการอาจขยายขอบเขตนอกเหนือไปจากชาวบ้านในชุมชน โดยนักวิจัยอาจเป็นนักวิชาการ ครู อาจารย์ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน แต่โครงการที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วม และการผลักดันจากกลุ่มนักวิจัยเจ้าของภาษาทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงมีแนวทางการดำเนินงานที่ควบคู่กันไปทั้งกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และงานวิจัยในเชิงวิชาการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1.4.1 ติดตาม หนุนเสริม และเผยแพร่โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาที่มีอยู่เดิม จำนวน 2 โครงการ
- 1.4.2 ศึกษาพื้นที่ พัฒนาโจทย์ พัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาโครงการใหม่ ทั้งในพื้นที่เดิมและในพื้นที่ใหม่ โดยคาดว่าจะสามารถสร้างงานวิจัยได้ประมาณปีละ 7-8 โครงการ
- 1.4.3 สร้างและพัฒนาศักยภาพคณะปฏิบัติงานวิจัยประเด็นภาษาในพื้นที่ภาคใต้
  - (1) ฝึกอบรมความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวกับการทำงานวิจัยประเด็นภาษาและวัฒนธรรมร่วมกับ ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
  - (2) ฝึกอบรมทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานวิจัยโดยเข้าร่วมประชุมสัมมนา กับ สกว. และหน่วยงานอื่นในด้านต่างๆ
  - (3) การสัมมนาและศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาษาท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน
  - (4) การประชุมคณะปฏิบัติงานที่ดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาเป็นประจำต่อเนื่อง
- 1.4.4 ถอดบทเรียนและสรุปการทำงานของโครงการวิจัยต่างๆ เพื่อยกระดับองค์ความรู้ที่ได้แล้วเสนอแนะนโยบายเชิงภาษาเพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป
- 1.4.5 พัฒนาเครื่องมือทางภาษา อาทิ พจนานุกรมและคู่มือการใช้ระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่น รวมทั้งศัพทานุกรม 5 ภาษา เพื่อให้สะดวกต่อการใช้ และง่ายต่อการเผยแพร่สู่วงกว้างต่อไป
- 1.4.6 พัฒนาระบบฐานข้อมูลการดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในด้าน บุคลากรทีมวิจัย สภาพพื้นที่ ปัญหาและแนวทางการเข้าถึงคนในพื้นที่วิจัย และกระบวนการทำงาน

พัฒนาภาษาในพื้นที่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการอธิบายและเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการทำงานในพื้นที่ต่อไป

- 1.4.7 สร้างและขยายเครือข่ายสู่องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษา การศึกษา และการพัฒนาแก้ไขปัญหาในพื้นที่ภาคใต้อย่างยั่งยืน

5.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1.1 สามารถรักษาความหลากหลายของภาษาและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 5.1.2 สามารถสร้างแนวทางการจัดการภาษาในพื้นที่ ทั้งในด้านการศึกษาและการสื่อสาร โดยมุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม
- 5.1.3 ส่งเสริมให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้ทางภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อพัฒนาและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเยาวชน และการศึกษาระดับสูงต่อไป
- 5.1.4 ส่งเสริมให้เกิดแนวทางการสร้างสังคมสมานฉันท์ ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีภาษาท้องถิ่นเป็นสื่อกลางสำคัญ
- 5.1.5 สามารถสร้างและเก็บรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชนผ่านภาษาท้องถิ่น โดยการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิชาการในพื้นที่ และนักวิจัยชาวบ้าน
- 5.1.6 ได้เผยแพร่และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภาษาถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการศึกษา การสื่อสาร และการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน
- 5.1.7 ได้เผยแพร่และสนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์ ‘เครื่องมือทางภาษา’ ที่สร้างขึ้นจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระยะเวลาที่ผ่านมา (อาทิ ระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นปาดานี/สตูล พจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาดานี ศัพทานุกรม เป็นต้น)
- 5.1.8 ได้ยกระดับภาษาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในชุมชนและคนทั่วไป
- 5.1.9 สามารถผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรระดับประเทศ ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของภาษาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การจัดการภาษาในระดับนโยบายต่อไป

1.6 ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์/ พื้นที่เป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย: ผู้ที่พูดภาษามลายูถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลานั้นราธิวาส สงขลา และจังหวัดสตูล

1.7 ระยะเวลาการดำเนินการ

ระยะที่ 1 เป็นเวลา 12 เดือน (1 มกราคม 2551 – 31 ธันวาคม 2551)

ระยะที่ 2 เป็นเวลา 12 เดือน (1 มกราคม 2552 – 31 ธันวาคม 2552)

ระยะที่ 3 เป็นเวลา 12 เดือน (1 มกราคม 2553 – 31 ธันวาคม 2553)

(ของงบประมาณเป็นรายปี)

1.8 ทีมงานโครงการ “พัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้” ระยะที่ 1

ผู้ประสานงาน ศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ นายสาเหะอับดุลเลาะ อัลยุฟรี	ผู้ช่วยผู้ประสานงาน นางสาวมิรินด้า บุรุงโรจน์ นายรุญฮาน มาซอ
ทีมพี่เลี้ยงทีมวิจัย นายอัศศิริ มะนอ นายอับดุลเลาะ ขรีดาโอ๊ะ	ฝ่ายธุรการและฐานข้อมูล นางสาวต่วนซอพียะห์ อัลยุฟรี ฝ่ายการเงิน นางสาวอาชียะ ดอเลาะ

บทที่ 2

กระบวนการดำเนินงาน “โครงการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้”

โครงการ “พัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้ (ระยะที่1: เดือน(15 เดือน : มกราคม 2551- มีนาคม 2552)” ที่ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ เกิดขึ้นเพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นสร้างงานวิจัยได้ด้วยตนเอง และกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง รวมทั้งตระหนักถึงคุณค่าด้านความรู้ ภาษาวัฒนธรรม ประเพณีที่ตนมีอยู่ นักวิจัยผู้เข้าร่วมโครงการประกอบด้วยชาวบ้านจากชุมชนและนักวิชาการทางด้านต่างๆ ทำให้การดำเนินงานมีการผสมผสานควบคู่กันไประหว่าง “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” และ “งานวิจัยเชิงวิชาการ” เพื่อเป็นฐานความรู้ที่มั่นคงในการต่อยอดเพื่อพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะเพื่อการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนในพื้นที่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปในระยะยาว

การดำเนินงานโครงการดังกล่าวที่ได้ดำเนินงานผ่านมา นับตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน 2551 นั้นสามารถสรุปเนื้อหาการดำเนินงานตามกรอบภารกิจหลักและภารกิจรองดังนี้

ภารกิจหลัก	ภารกิจรอง
1.สร้างและสนับสนุนโครงการวิจัยที่จะเอื้อประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายของฝ่ายและชุดโครงการ	8.พัฒนาฐานข้อมูลและระบบฐานข้อมูลเพื่อการวิจัยและการพัฒนาในสำนักงาน
2.ประสานงานภายในและภายนอกชุดโครงการ และสนับสนุนให้เกิดโครงการวิจัยชนิดบูรณาการ	9.ประสานงานกับหน่วยภาครัฐราชการ และสถาบันวิจัยของภาครัฐและเอกชน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชุดโครงการและฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
3.ติดตามความก้าวหน้าของโครงการและประเมินโครงการ	
4.จัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานทางการเงิน	
5.เข้าร่วมประชุมและติดตามความก้าวหน้าของวงการวิชาการและวงการอื่นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของชุดโครงการ	
6.ให้ความร่วมมือกับฝ่ายประชาสัมพันธ์ สกว. ในการเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อการผลักดันสู่การใช้ประโยชน์	
7.เข้าร่วมประชุมในกิจกรรมที่ สกว. จัดขึ้นและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ สกว. มอบหมาย	

สรุปภาพรวมของโครงการ(ระยะที่1: เดือน(15 เดือน : มกราคม 2551- มีนาคม 2552)

โครงการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญา เป็นโครงการประสานงานที่ดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้คนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนักวิชาการและชาวบ้านดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ โดยมีภาษาเป็นสื่อกลางสำคัญในการเก็บและบันทึกข้อมูล จากการดำเนินงานในระยะแรก (6 เดือน) ศูนย์ประสานงานโครงการฯ ได้วางแผนจะสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยในลักษณะดังกล่าว จำนวน 8 โครงการ โดยมีโครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณแล้วจำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการสำรวจและศึกษาชื่อหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษา อ.สาบบุรี จ.ปัตตานี (โครงการชื่อหมู่บ้าน), โครงการรวบรวม บันทึก และวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านมลายูด้วยภาษามลายูปาตานีอักษรไทย อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี (โครงการนิทานพื้นบ้าน) และโครงการจัดตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาบ้านบึงน้ำใส ต.ตะโละหมะลอ อ.รามัน จ.ยะลา(โครงการสภาการศึกษา)

นอกจากนี้ยังมีโครงการที่อยู่ระหว่างการพัฒนาเอกสารโครงการ จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัย “การรวบรวมบทกลอนปันทุนและคำสุภาษิตภาษามลายูถิ่นปาตานีและมลายูกลางในจังหวัดปัตตานี” อ.ยะรัง จ.ปัตตานี (โครงการรวบรวมปันทุน), โครงการวิจัย “วิถีชีวิต-ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นบ้านในวัฒนธรรมของชาวมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส” อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส (โครงการขนมพื้นบ้าน) และโครงการวิจัย “พจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล” ต.ตำมะลังเหนือ อ.เมือง จ.สตูล (โครงการพจนานุกรมสตูล)

ยังมีโครงการเดิมที่อยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์ประสานงานโครงการฯ จำนวน 2 โครงการ ได้แก่โครงการ “การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา ต.เขาตูม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี” และโครงการ “พจนานุกรมภาษามลายูปาตานี มาเลเซีย และไทย ฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น” และโครงการที่อยู่ระหว่างการพัฒนาโจทย์ อีก 4 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาการอ่านภาษามลายูอักษรยาวีในโรงเรียนตาดีกา อ.ยะรัง จ.ปัตตานี, โครงการศึกษาและพัฒนาการใช้ภาษามลายูถิ่นปาตานีที่ถูกต้องในกลุ่มเยาวชน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี, โครงการวิจัย “จัดทำพจนานุกรมภาพ 3 ภาษา: ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายูถิ่นปาตานี” ต.ตะโละหมะลอ อ.รามัน จ.ยะลา และโครงการบันทึกประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน และการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม ไทยตากใบ (กลุ่มภาษาเจ๊ะเห) ฯ อ.ตากใบ จ.นราธิวาส สถานะแต่ละโครงการแยกเป็นรายจังหวัดดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงสถานะของแต่ละโครงการแยกตามรายจังหวัด

สถานะโครงการ/ จังหวัด	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส	สตูล
1. โครงการเดิมที่อยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์ประสานงาน	1.โครงการพัฒนาอักษรยาวี (1) 2.โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาตานี (2)	-	-	-
2. โครงการที่ผ่านการอนุมัติทำสัญญา	1.โครงการชื่อหมู่บ้าน (3) 2.โครงการนิทานพื้นบ้าน (4)	1.โครงการสภาการศึกษา (5)	-	-

สถานะโครงการ/ จังหวัด	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส	สตูล
3. โครงการที่อยู่ระหว่างการพัฒนาเอกสารโครงการ (มีทีมวิจัยและหัวข้อ)	1.โครงการรวบรวมปันทุน (6)	-	1.โครงการศึกษาซื้ออาหาร (7)	1.โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล (8)
4. โครงการอยู่ระหว่างการพัฒนาโจทย์ (มีทีมวิจัย แต่ยังไม่ชัดเจนในหัวข้อและวิธีการ)	1.โครงการพัฒนาการอ่านอักษรยาวี (9) 2.โครงการศึกษาการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีในเยาวชน (10)	1.โครงการพจนานุกรมภาพ (11)	1.โครงการศึกษาภาษาเง๊ะ (12)	-
รวม	7 โครงการ	2 โครงการ	2 โครงการ	1 โครงการ

หมายเหตุ: ชื่อโครงการในตารางข้างต้นจะระบุเป็นชื่อโครงการโดยย่อ ชื่อเต็มของโครงการต่างๆ มีดังนี้

- (1) โครงการ “การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปัตตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี”
- (2) โครงการ “พจนานุกรมภาษามลายูปัตตานี มาเลเซีย และไทย ฉบับเพื่อการศึกษและการสื่อสารเบื้องต้น”
- (3) โครงการสำรวจและศึกษาข้อมูลหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษา อ.สายบุรี จ.ปัตตานี
- (4) โครงการรวบรวม บันทึก และวิเคราะห์นันทนาการพื้นบ้านมลายูด้วยภาษามลายูปัตตานีอักษรไทย อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี
- (5) โครงการจัดตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาบ้านบึงน้ำใส ต.ตะโกละ อ.รามัน จ.ยะลา
- (6) โครงการวิจัย “การรวบรวมบทกลอนปันทุนและคำสุภาษิตภาษามลายูถิ่นปัตตานีและมลายูกลางในจังหวัดปัตตานี” อ.ยะรัง จ.ปัตตานี
- (7) โครงการวิจัย “วิถีชีวิต-ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นบ้านในวัฒนธรรมชาวไทยมุสลิมจังหวัดนราธิวาส” อ. ศรีสาคร จ.นราธิวาส
- (8) โครงการวิจัย “พจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล” ต.ตำมะลังเหนือ อ.เมือง จ.สตูล
- (9) โครงการพัฒนาการอ่านภาษามลายูอักษรยาวีในโรงเรียนตาดีกา อ.ยะรัง จ.ปัตตานี
- (10) โครงการศึกษาและพัฒนาการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่ถูกต้องในกลุ่มเยาวชน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี
- (11) โครงการวิจัย “จัดทำพจนานุกรมภาพ 3 ภาษา: ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายูถิ่นปัตตานี” ต.ตะโกละ อ.รามัน จ.ยะลา
- (12) โครงการบันทึกประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน และการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม ไทยตากใบ (กลุ่มภาษาเง๊ะ) ๗ อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

2.1 การดำเนินงานตามภารกิจหลัก

สร้างและสนับสนุนโครงการวิจัยที่จะเอื้อประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายของโครงการโครงการพัฒนาภาษาและพื้นฟูภูมิปัญญา ได้สร้างและสนับสนุนโครงการวิจัยย่อยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมตามโจทย์ที่ทางศูนย์ประสานงานโครงการฯ ได้ตั้งไว้ และตามความสนใจของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยในพื้นที่ได้แก่ การสรรหาทีมวิจัย และร่วมพัฒนาโครงการจนกระทั่งได้รับทุนสนับสนุน รวมไปถึงการดูแลความเหมาะสมทางวิชาการแก่โครงการวิจัย โดยกลุ่มและพื้นที่เป้าหมายวิจัยจะครอบคลุมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ใช้กระบวนการ “ลงพื้นที่” เพื่อสรรหาทีมวิจัยศึกษาและให้คำแนะนำการขึ้นโครงการ การบริหารโครงการแก่ทีมวิจัย และติดตามเพื่อการหนุนเสริมและพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย การพัฒนาโจทย์นี้เป็นไปเพื่อต้องการกระตุ้นให้เกิดการทำงานในพื้นที่ เนื่องจากคนในพื้นที่ยังไม่มี ความชำนาญพอในการทำวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่ทีมวิจัยจะเป็นชาวบ้าน ครู และนักวิชาการระดับทั่วไป ในระยะเวลา(ระยะที่ 1: เดือน(15 เดือน : มกราคม 2551- มีนาคม 2552)ศูนย์ประสานงานโครงการฯ สามารถลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์ จำนวน 10 โครงการ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

2.1.1 พื้นที่จังหวัดปัตตานี สามารถพัฒนาโจทย์จำนวน 5 โครงการคือ

- (1) โครงการสำรวจและศึกษาชื่อหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษา อ.สาวยะบุรี จ.ปัตตานี (โครงการชื่อหมู่บ้าน)
- (2) โครงการรวบรวม บันทึก และวิเคราะห์พื้นที่บ้านมลายูด้วยภาษามลายูปัตตานีอักษรไทย อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี (โครงการนิทานพื้นบ้าน)
- (3) โครงการวิจัย “การรวบรวมบทกลอนปันทุนและคำสุภาษิตภาษามลายูถิ่นปัตตานีและมลายูกลาง ในจังหวัดปัตตานี” อ.ยะรัง จ.ปัตตานี (โครงการปันทุน)
- (4) โครงการศึกษาและพัฒนาการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่ถูกต้องในกลุ่มเยาวชน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี (โครงการภาษามลายูถิ่นเยาวชน)
- (5) โครงการพัฒนาการอ่านภาษามลายูอักษรยาวีในโรงเรียนตาดีกา อ.ยะรัง จ.ปัตตานี (โครงการพัฒนาการอ่านอักษรยาวี)

กระบวนการพัฒนาในขั้นตอน “สรรหาผู้เข้าร่วมงานวิจัย” นั้นเป็นไปในรูปของการสรรหาผู้ที่รู้จักและมีความสนิทสนมกับทีมงาน มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาภาษาและพื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้ ซึ่งรูปแบบ “การสรรหาพื้นที่” และ “สรรหาคน” ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

โครงการชื่อหมู่บ้าน มีการพัฒนาบนพื้นฐาน “ความสัมพันธ์ส่วนตัว-เคยร่วมงานกัน” ซึ่งพี่เลี้ยงและทีมวิจัยเคยทำงานวิจัยร่วมกันมาก่อนในโครงการสมุนไพรร ในขณะที่โครงการนิทานพื้นบ้าน โดย อ.สาเหอะอับดุลเลาะ อัลญุฟรี (ผู้ประสานงานในพื้นที่) ได้เชิญชวนเครือข่าย “ลูกศิษย์” ที่เห็นว่ามีศักยภาพในการทำวิจัยมาร่วมงาน และโครงการปันทุน พี่เลี้ยงใช้ “ความสัมพันธ์ส่วนตัว-เพื่อนสนิท” กับทีมวิจัยในการพัฒนาโจทย์ สำหรับโครงการพัฒนาการอ่านยาวีในโรงเรียนตาดีกา และโครงการศึกษาการใช้ภาษามลายูถิ่นของเยาวชนนั้น ใช้การ “ลงพื้นที่” เพื่อสอบถามความสนใจของชุมชนบนพื้นฐานของ “ความสนใจสิ่งเดียวกัน” คือความสนใจในการพัฒนาภาษาและพื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นนั่นเอง

อย่างไรก็ตามโครงการซื้อหมู่บ้านมีรูปแบบการพัฒนาโครงการผ่านการโทรศัพท์ เนื่องจากโครงการนี้มีการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์หลายครั้งแล้วภายใต้โครงการ “การพัฒนาภาษาและการวางแผนการใช้ภาษามลายูถิ่น (มลายูปาตานี) เพื่อการจัดการศึกษาและพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในปี 2550 โครงการนิทานพื้นบ้านมีการลงพื้นที่ 1 ครั้ง ในวันที่ 8 มกราคม 2551 โครงการศึกษาการใช้ภาษา มีการพัฒนาโจทย์ 1 ครั้ง ในวันที่ 9 เมษายน 2551 โดยทีมวิจัยเดินทางมาพัฒนาที่สำนักงาน โครงการพัฒนาการอ่านอักขรยาวิในโรงเรียนตาดีกา มีการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์จำนวน 1 ครั้ง ในวันที่ 15 เมษายน 2551 ส่วนโครงการปันทุนมีการลงพื้นที่ทั้งหมด 4 ครั้ง คือในวันที่ 27 เมษายน 2551, 28 เมษายน 2551, 7 พฤษภาคม 2551 และ 24 พฤษภาคม 2551 (รายละเอียดการลงพื้นที่ที่สามารถดูได้ในภาคผนวก ก)

สรุปแล้วโครงการที่สามารถเกิดขึ้นได้ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมี 3 โครงการ คือ โครงการนิทานพื้นบ้าน โครงการซื้อหมู่บ้าน และโครงการศึกษาปันทุน ในขณะที่อีก 2 โครงการคือโครงการพัฒนาการอ่านอักขรยาวิและโครงการศึกษาการใช้ภาษา ยังไม่สามารถพัฒนาโจทย์โครงการต่อไปได้ เนื่องจากมีปัญหาการคัดสรรทีมวิจัย อย่างไรก็ตาม ทีมพี่เลี้ยงยังคงเก็บเอกสารโครงการสำหรับการพัฒนาในพื้นที่อื่นหรือพื้นที่เดิมในวาระอื่นที่เหมาะสมต่อไป

2.1.2 พื้นที่จังหวัดยะลา สามารถพัฒนาโจทย์จำนวน 2 โครงการคือ

- (1) โครงการจัดตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษา บ้านบึงน้ำใส ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา (โครงการสภาการศึกษา)
- (2) โครงการวิจัย “จัดทำพจนานุกรมภาพ 3 ภาษา: ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายูถิ่นปาตานี” ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา (โครงการพจนานุกรมภาพ)

โครงการสภาการศึกษา มีทีมวิจัยที่เข้มแข็งและสามารถพัฒนาโครงการได้ เนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัยกับ สกว. ในเรื่องกริษามันมาก่อน ในขณะที่โครงการพจนานุกรมภาพ มีทีมวิจัยที่เป็นชุมชนในบริเวณโรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ทั้งสองโครงการนี้พี่เลี้ยงพัฒนาบนพื้นฐาน “ความสัมพันธ์ - สนใจในสิ่งเดียวกัน” คือสนใจในการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการสนับสนุนโครงการทวิภาษา โดยโครงการสภาการศึกษา มีรูปแบบการพัฒนาผ่านการโทรศัพท์ เนื่องจากโครงการนี้มีการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์ในปีที่ผ่านมาหลายครั้งแล้ว

ส่วนโครงการพจนานุกรมภาพ มีการลงพื้นที่พัฒนาโจทย์ 1 ครั้งในวันที่ 3 พฤษภาคม 2551 (รายละเอียดสามารถดูได้ในภาคผนวก ก) สรุปผลการพัฒนาโครงการในพื้นที่จังหวัดยะลาสามารถพัฒนาโครงการได้จำนวน 1 โครงการคือ โครงการสภาการศึกษา ในขณะที่โครงการพจนานุกรมภาพต้องเก็บโจทย์โครงการเอาไว้ก่อน เนื่องจากทีมวิจัยยังไม่มีความพร้อม โดยอาจจะมีการย้ายไปพัฒนาในพื้นที่อื่นซึ่งมีนักวิจัยที่สนใจอยากจะทำเช่นนักวิจัยในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการติดต่อประสานงาน

2.1.3 พื้นที่ศึกษาวิจัยประกอบด้วย 4 จังหวัดดังนี้

2.1.3 (1) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 9 โครงการ ซึ่งแบ่งตามพื้นที่อำเภอดังนี้

จังหวัดปัตตานี	ชื่อโครงการ
1) พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัด/หลายอำเภอ	โครงการวิจัย “พจนานุกรมภาษามลายูปาตานี-ไทย-มาเลเซีย ฉบับเพื่อ

จังหวัดปัตตานี	ชื่อโครงการ
	การศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น” โครงการ “ศึกษาและรวบรวมปาตงและปราชญ์ปาตงมลายูถิ่นปัตตานีในจังหวัดปัตตานี”
2) พื้นที่วิจัยใน อ.ยะรัง	- โครงการ “การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปัตตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลเขาตุม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี” - โครงการวิจัย “สงครามญี่ปุ่น: วรรณกรรมและเรื่องเล่าของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้” - โครงการวิจัย “จัดทำพจนานุกรมภาพ 3 ภาษา: ไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นปัตตานี” - โครงการพัฒนาการอ่านภาษามลายูอักษรยาวีในโรงเรียนตาดีกา อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี - โครงการศึกษาและพัฒนาการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่ถูกต้องในกลุ่มเยาวชน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
3) พื้นที่วิจัยใน อ.ไม้แก่น	โครงการวิจัย “รวบรวมนิทานและตำนานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี”
4) พื้นที่วิจัยใน อ.สายบุรี	โครงการวิจัย “ศึกษาชื่อหมู่บ้านภาษามลายูปัตตานีในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี”

1) พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัด/หลายอำเภอ จำนวน 2 โครงการได้แก่

- โครงการวิจัย “พจนานุกรมภาษามลายูปัตตานี-ไทย-มาเลเซีย ฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น”
- โครงการ “ศึกษาและรวบรวมปาตงและปราชญ์ปาตงมลายูถิ่นปัตตานีในจังหวัดปัตตานี”

ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดปัตตานี (พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัดสำหรับโครงการพจนานุกรม) จังหวัดปัตตานีตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ 1,055 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,940,356 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ โดยมีอาณาเขต ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะพื้นที่แบ่งเป็น 3 ลักษณะ พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบลุ่ม อยู่บริเวณส่วนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ที่ดินมีความเหมาะสมกับการเกษตรกรรม รวมทั้งมีแม่น้ำปาดตานีไหลผ่านพื้นที่ชายฝั่งทะเล ได้แก่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัดมีหาดทรายยาว เป็นที่ราบชายฝั่งกว้าง ประมาณ 10-30 กิโลเมตร และพื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ ทิศตะวันออกของอำเภอสายบุรี และทางตอนใต้ของอำเภอกะป้อ

ลักษณะภูมิอากาศ จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ติดชายฝั่งทะเลทางด้านอ่าวไทย มีแม่น้ำปาดตานีไหลผ่าน จึงทำให้อากาศอบอุ่นตลอดปี มีฤดู 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนกรกฎาคม และฤดูฝนในระหว่างเดือนสิงหาคม – เดือนมกราคม

เขตการปกครอง จำนวนประชากร และการศึกษา

การปกครอง แบ่งออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 635 หมู่บ้าน 12 เทศบาล 1 อบจ. และ 99 อบต. 11 สภาตำบล (ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2545) จำนวนประชากร ณ 30 กันยายน 2545 รวมทั้งสิ้น จำนวน 624,946 คน เป็นประชากรเพศชาย 308,536 คน คิดเป็นร้อยละ 49.37 และเป็นประชากรเพศหญิง 316,410 คน คิดเป็นร้อยละ 50.63 จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 129,863 หลังคาเรือน ราษฎรร้อยละ 80.75 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 18.93 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 0.5 นับถือศาสนาอื่น ๆ (ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2546)

จังหวัดปัตตานีจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา มีสถานศึกษาทั้งหมด 429 แห่ง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 324 แห่ง, สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดปัตตานี 17 แห่ง, สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน (สช.) 66 แห่ง, เทศบาล 11 แห่ง ทบวงมหาวิทยาลัย 3 แห่ง, กรมอาชีวศึกษาจังหวัดปัตตานี 6 แห่ง, ตชด. 1 แห่ง และ ศน. 1 แห่ง มีนักเรียน 162,439 คน ครู 7,157 คน อัตราส่วนนักเรียน: ครู 23:1 (ที่มา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี ณ เดือนมิถุนายน 2545)

ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ และสภาพทางเศรษฐกิจ

จังหวัดปัตตานี มีทรัพยากรธรรมชาติประเภทป่าไม้ที่สำคัญ คือ ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 15 แปลง คิดเป็นเนื้อที่ 99,648 ไร่ และเป็นป่าสัมปทาน (ป่าชายเลน) จำนวน 1 แปลง คิดเป็นเนื้อที่ 4,700 ไร่ มีทรัพยากรประเภทแร่ธาตุที่สำคัญ คือ แร่ดีบุก ที่อำเภอปะนาเระ และอำเภอสายบุรี แร่แมงกานีส ที่อำเภอมายอ ซึ่งแร่ทั้ง 2 ชนิดนั้นมีไม่มากนัก สำหรับทรัพยากรแหล่งน้ำที่สำคัญนั้น มีแม่น้ำสายหลัก จำนวน 2 สาย คือ แม่น้ำปาดตานี ซึ่งมีความยาว 120 กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเทือกเขาสันกาลาศีรี อ.เบตง จังหวัดยะลา ไหลผ่านเขื่อนบางลางและเขื่อนทดน้ำปาดตานีออกสู่ทะเลอ่าวไทยที่อำเภอเมืองปัตตานี ส่วนอีกสายหนึ่งคือ แม่น้ำสายบุรี มีความยาว 186 กิโลเมตร โดยต้นน้ำจาก

เทือกเขาสนกาลาศรี อำเภอสุคริน จังหวัดนราธิวาส ไหลผ่านจังหวัดยะลา ออกสู่อ่าวไทยที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

สภาพทางเศรษฐกิจ ของจังหวัดปัตตานี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางภาคเกษตร ได้แก่ การเพาะปลูก การทำประมงทะเล การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และการเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ สำหรับอาชีพการเกษตรส่วนใหญ่ทำนาข้าว ปลูกยางพารา ทำสวนมะพร้าว ทำสวนผลไม้ ในส่วนของการประกอบการของจังหวัดปัตตานีนั้น มีเขตอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ม.8 ตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี ในเนื้อที่ 939 ไร่ ซึ่งโรงงานส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับการประมงทะเล จากมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดปัตตานี ปี 2540

การคมนาคมขนส่ง และสาธารณูปโภค

ถนน จังหวัดปัตตานี มีถนนทางหลวงแผ่นดินสายประธานยาว 126,438 กิโลเมตร ถนนทางหลวงแผ่นดิน สายรองยาว 52,325 กิโลเมตร ถนนทางหลวงจังหวัดยาว 191,834 กิโลเมตร และมีถนนของหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาชนบทยาว 491,115 กิโลเมตร

รถไฟ จังหวัดปัตตานี มีเส้นทางรถไฟวิ่งผ่านที่อำเภอโคกโพธิ์ และอำเภอแม่ลาน โดยมีสถานีรถไฟสำหรับบริการ จำนวน 4 สถานี

สนามบิน จังหวัดปัตตานี มีสนามบินพาณิชย์ 1 แห่ง ขนาดทางวิ่ง 40 x 1,400 เมตร ซึ่งเป็นสนามบิน ขนาดกลาง อยู่ที่อำเภอหนองจิก

ท่าเทียบเรือ จังหวัดปัตตานีมีท่าเทียบเรือทะเลที่สำคัญตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองปัตตานี จำนวน 2 ท่า คือ ท่าเทียบเรือประมงปัตตานี ขององค์การสะพานปลา และท่าเทียบเรือปัตตานี เป็นท่าเทียบเรือน้ำลึก ซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะมีเรือประมงจากจังหวัดต่าง ๆ ทั้งในภาคใต้ และภาคกลางตอนล่างมาขึ้นปลาและสัตว์น้ำต่าง ๆ เพื่อซื้อขายกันในแต่ละวัน อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอแม่ลาน

การไฟฟ้าและการประปา จังหวัดปัตตานีมีการใช้กระแสไฟฟ้าในปี 2542 จำนวน 281,530,000 กิโลวัตต์ และมี หมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ จำนวน 628 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 99.8 ของหมู่บ้านทั้งหมด การประปา มีประปาเทศบาล จำนวน 1 แห่ง ที่อำเภอเมืองปัตตานี มีประปาของการประปาภูมิภาค จำนวน 1 แห่ง ที่อำเภอสายบุรี

แหล่งท่องเที่ยว

ในอดีตจังหวัดปัตตานีมีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นศูนย์กลางความเจริญทางการค้าที่สำคัญ มีเมืองบริวาร 7 เมือง และเป็นศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางโบราณสถานและทางธรรมชาติที่ลือชื่อหลายแห่ง **แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ** ทางทิศใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด มีน้ำตกที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกทรายขาว น้ำตกโผนเฒ่า และน้ำตกอรัญญาวาริน ที่อำเภอโคกโพธิ์ ทางด้าน ทิศตะวันออกของจังหวัด ซึ่งมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล มีชายหาดที่สวยงามและงดงามหลายแห่ง เช่น หาดตะโละกาโปร์ ที่อำเภอยะหริ่ง

หาดชลาลัย หาดราชรักษ์ หาดแม่แซ่ ที่อำเภอปะนาเระ หาดวาสุกรี ที่อำเภอสายบุรี และหาดป่าไหม้ที่อำเภอไม้แก่น **แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์** ซึ่งเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถานที่สำคัญเป็นที่นิยมของชาวไทย และชาวต่างประเทศ เช่น ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว หลุมฝังศพเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว มัสยิดกรือเซะ ที่อำเภอเมืองปัตตานี เมืองโบราณลังกาสุกะ ที่อำเภอยะรัง สมเด็จพระหลวงปู่ทวด วัดช้างให้ ที่อำเภอโคกโพธิ์ เป็นต้น **แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมประเพณี** ได้แก่ งานประเพณีแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน อ้ายหลังวันตรุษจีน งานประเพณีชักพระ จัดขึ้นทุกปีในวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 ที่อำเภอโคกโพธิ์ งานเทศกาลฮารีรายอ เป็นงานฉลองของชาวไทยมุสลิมที่เลิกถือศีลอดในช่วงเดือน 9 ถึงเดือน 10 เป็นเวลา 30 วัน หมู่บ้านปะเสยะวอ อำเภอ สายบุรี เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการต่อเรือกอลและ ที่มีลวดลายสวยงามมาก

พื้นที่วิจัย 6 อำเภอ (สำหรับโครงการปาตงฯ ได้แก่ อ.เมือง, หนองจิก, ยะรัง, โคกโพธิ์, มายอ และสายบุรี) พร้อมทั้ง ข้อมูลโรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ ให้เขียนมาโดยย่อ

2) พื้นที่วิจัยใน อ.ยะรัง จำนวน 5 โครงการได้แก่

- โครงการ “การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี”
- โครงการวิจัย “สงครามญี่ปุ่น: วรรณกรรมและเรื่องเล่าของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้”
- โครงการวิจัย “จัดทำพจนานุกรมภาพ 3 ภาษา: ไทย-อังกฤษ-มลายูถิ่นปาตานี”
- โครงการพัฒนาการอ่านภาษามลายูอักษรยาวีในโรงเรียนตาดีกา อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
- โครงการศึกษาและพัฒนาการใช้ภาษามลายูถิ่นปาตานีที่ถูกต้องในกลุ่มเยาวชน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

ข้อมูลทั่วไป ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (สำหรับโครงการอักษรยาวีและสงครามญี่ปุ่น)

ประวัติความเป็นมาตำบลเขาตูม อ.ยะรัง จังหวัดปัตตานี

มาจากภาษามลายูพื้นเมือง คือ "บูเก๊ะตง" คำว่า "บูเก๊ะ" แปลว่า ภูเขา "ตง" แปลว่า หีบหรือกล่อง ปัจจุบันภูเขา ตูม อยู่ในเขตหมู่ที่ 7 ตำบลเขาตูม และหมู่ที่ 5 ตำบลมะมาวี่ มีตำนานเล่าว่า บนบูเก๊ะตง มีถ้ำภายในมีหีบสมบัติของ นางไม้ เช่นเครื่องประดับ จาน ชาม ผู้ใดจะใช้สามารถไปเยี่ยมเอามาใช้ได้ เมื่อใช้เสร็จต้องนำไปเก็บคืนไว้ที่เดิม นานไป สมบัติเหล่านี้ได้หายสาบสูญ ชาวบ้านจึงเรียกภูเขาลูกนี้ว่า "บูเก๊ะตง หรือ "ภูเขาตง" ต่อมาได้เพี้ยนเป็น"เขาตูม" จนถึง ปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบล : พื้นที่ตำบลเขาตูม มีประมาณ 89.43 ตร.กม. อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอยะรัง 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดปัตตานี ประมาณ 37 กิโลเมตร อยู่ใกล้กับเทศบาลนครยะลา เพียง 1 กิโลเมตร มีภูเขาล้อมรอบตรง กลางจะเป็นที่ราบลุ่ม

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ	ติดกับ	ต.เมะมาวี, ต.กอลำ อ.ยะรัง จ.ปัตตานี
ทิศใต้	ติดกับ	เทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จ.ยะลา
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ต.ตะโละแมะนา อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี
ทิศตะวันตก	ติดกับ	แม่น้ำปัตตานี ต.ท่าชะอู อ.เมืองยะลา จ.ยะลา

จำนวนประชากรของตำบล : จำนวนประชากรในเขต อบต. 13,493 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,741 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล : อาชีพหลัก ทำสวนยางพารา อาชีพเสริม รับจ้างบางส่วน,ทำนา

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. สถานีตำรวจภูธรตำบล 1 แห่ง
2. มัสยิด 28 แห่ง
3. สถานีอนามัย 2 แห่ง
4. อบต. 1 แห่ง
5. วิทยาลัยอิสลาม 1 แห่ง
6. สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 1 แห่ง
7. สถานีวิทยุกระจายเสียงกองทัพอากาศที่ 4
8. ค่ายทหารกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 5 "สิรินธร" ,พตท.43
9. โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง

3) พื้นที่วิจัยใน อ.ไม้แก่น จำนวน 1 โครงการได้แก่

- โครงการวิจัย “รวบรวมนิทานและตำนานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี”

อำเภอไม้แก่น เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี มีคำขวัญว่า ไม้แก่นน่าอยู่ น้ำบูดูสะอาด หาดทรายสวย
ประทับใจด้วยวัดสารวัน ผูกพันปลื้มพลาบ้านละเวง

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอไม้แก่นตั้งอยู่ริมชายฝั่งทางทิศตะวันออกเฉียงใต้สุดของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครอง
ข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอสายบุรีและอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองนราธิวาสและอำเภอบาเจาะ (จังหวัดนราธิวาส)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอบาเจาะ (จังหวัดนราธิวาส) และอำเภอสายบุรี

ประวัติ

พื้นที่อำเภอไม้แก่นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอสายบุรี ได้รับการยกฐานะเป็น กิ่งอำเภอไม้แก่น เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2516 ถือเป็นกิ่งอำเภอแห่งแรกของจังหวัดปัตตานี แบ่งเขตการปกครองเป็น 2 ตำบล 13 หมู่บ้าน และต่อมาได้รับการยกฐานะเป็น อำเภอไม้แก่น เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 แบ่งการปกครองเป็น 4 ตำบล 17 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนภูมิภาค

การปกครองของอำเภอไม้แก่นมี 4 ตำบล 17 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ไทรทอง มี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสารวัน บ้านท่าช้าง บ้านปลักแตน บ้านโคกนิบง บ้านกุวิง
2. ไม้แก่น มี 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบ้านปาเส บ้านบ้านใหญ่ บ้านกระจุค
3. ตะโละไทรทอง มี 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดินเสมอ บ้านทะเล บ้านตะโละไทรทอง บ้านบิลยา
4. ดอนทราย มี 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านละเวง บ้านรังมดแดง บ้านดอนทราย บ้านป่าไหม้

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอไม้แก่นประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่ง ได้แก่

องค์การบริหารส่วนตำบลไทรทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไทรทองทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลตะโละไทรทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไม้แก่นและตำบลตะโละไทรทองทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดอนทรายทั้งตำบล

ประชากร

เชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทย

ศาสนา มีผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 98 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 1.98 และอื่น ๆ ร้อยละ 0.02

อาชีพ ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม ประมงชายฝั่ง และค้าขาย (ฐานข้อมูลอำเภอไม้แก่น)

บุคคลสำคัญ/นักปราชญ์ด้านนิทานและตำนานพื้นบ้านในพื้นที่วิจัยอำเภอไม้แก่น

ลำดับ ที่	ชื่อบุคคลสำคัญ	อายุ	ที่อยู่	ความสำคัญ/ผู้รู้
1.	นายมะอารัง สะแม	54	46 ม.6 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
2.	นายตือเงาะ มะยิ	88	24/1 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
3.	นายยูโซะ ดีแม	59	8/1 ม.1 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
4.	นายเส๊ะ ยามา	88	10 ม.3 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
5.	นางสะปีเยาะ ยามา	74	108 ม.3 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
6.	นายมะยูนุ สิ้นแส	68	6/1 ม.3 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
7.	นายสะมาแอ ลาเต๊ะ	78	36 ม.3 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
8.	นายอาหะมะ ลงซูซา	51	50/2 ม.3 ต. ตะโละไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน

ลำดับ ที่	ชื่อบุคคลสำคัญ	อายุ	ที่อยู่	ความสำคัญ/ผู้รู้
9.	นายมะตอเฮ ลอมา	60	37/1 ม.3 ต. ตะโละไกรทอง	นิทานพื้นบ้าน
10.	นางแมะสะนิ สะอิ	52	55/4 ม.4 ต. ตะโละไกรทอง	นิทานพื้นบ้าน
11.	นายสะมะแอ ดีแม	58	55/4 ม.4 ต. ตะโละไกรทอง	นิทานพื้นบ้าน
12.	นายอารชู ดีแม	24	55/4 ม.4 ต. ตะโละไกรทอง	นิทานพื้นบ้าน
13.	นายอาร์งค์ เวาะและ	63	55/1 ม.4 ต. ตะโละไกรทอง	นิทานพื้นบ้าน
14.	นายฮารัง สาอิ	80	33 ม.1 ต. ดอนทราย	นิทานพื้นบ้าน
15.	นางมือแย สะแม	64	10/1 ม.1 ต. ดอนทราย	นิทานพื้นบ้าน
16.	นายเจมะมะ เจะชู	86	58/2 ม.1 ต. ดอนทราย	นิทานพื้นบ้าน
17.	นางบุงอ กาเล้ง	75	36 ม.1 ต. ดอนทราย	นิทานพื้นบ้าน
18.	นางแมะ นุงวาซา	46	51/1 ม.1 ต. ดอนทราย	นิทานพื้นบ้าน
19.	นายมะดิง ดอละ	96	128 ม.4 ต. ดอนทราย	นิทานพื้นบ้าน
20.	นายฮารัง สามะ	68	54/1 ม.1 ต. ดอนทราย	นิทานพื้นบ้าน
21.	นายและ มะดีเยาะ	72	67/1 ม.1ต. ไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
22.	นางเจะแย มะดีเยาะ	66	84/1 ม.1 ต. ไทรทอง	นิทานพื้นบ้าน
23.	นายวามะ มะแซ	80	21 ม.2 ต. ไม้แก่น	นิทานพื้นบ้าน
24.	นางดีเมาะ สะอะ	58	3 ม.3 ต. ไม้แก่น	นิทานพื้นบ้าน
25.	นายวาเลาะ ฮาแว	79	11 ม.3 ต. ไม้แก่น	นิทานพื้นบ้าน
26.	นางปีเาะ ลอมา	72	12 ม.2 ต. ไม้แก่น	นิทานพื้นบ้าน

4) พื้นที่วิจัยใน อ.สายบุรี จำนวน 1 โครงการได้แก่

- โครงการวิจัย “ศึกษาชื่อหมู่บ้านภาษามลายูปาดานีในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี”

อำเภอสายบุรี เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ชาวไทยเชื้อสายมลายูจะเรียกว่า" ตะลูนัน (Taluban; Teluban) หรือในภาษามลายู-สันสกฤตเรียกว่า เซอลินดุง บายู “Selindung Bayu” แปลว่า ที่กำบังลมพายุ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง มีความหลากหลายทางด้านภาษา **คำขวัญประจำอำเภอ** : บุดูสะอาด หาดงามวาสุกรี สักขีวัดเก่า ภูเขาสลิดง คงวัฒนธรรม งามล้ำเมืองสาย

ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอสายบุรีตั้งอยู่ริมชายฝั่งทางทิศตะวันออกของจังหวัด อำเภอสายบุรีห่างจากศาลากลางจังหวัดปัตตานีประมาณ 50 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอปะนาเร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอมะนัง อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส และอำเภอกะพ้อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอกะพ้อ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอมายอ

การปกครองของอำเภอสายบุรี

อำเภอสายบุรีมี 11 ตำบล 64 หมู่บ้าน และ 1 เทศบาล 20 ชุมชน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอสายบุรีประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 10 แห่ง ได้แก่

- เทศบาลตำบลตะลุบัน   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตะลุบันทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลตะบึง   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตะบึงทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลปะเสยะวอ   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปะเสยะวอทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางเก่า   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางเก่าทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลปือระ   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปือระทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลเตราะบอน   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเตราะบอนและตำบลทุ่งคล้าทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลกะดุนง   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกะดุนงทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลละหาร   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลละหารทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังดาลำ   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมะนังดาลำทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลแป้น   ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแป้นทั้งตำบล

ประชากร ศาสนา และอาชีพ เชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทย ศาสนา มีผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 94.98 และนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 5.02 โดยอาชีพส่วนใหญ่ทำประมง ทำสวน และ กรีดยาง

ข้อมูลปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประวัติศาสตร์และตำนาน ในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

ตำบล	ชื่อบุคคลสำคัญ	ความสำคัญ/ผู้รู้
1.แป้น	1.นายมะดารี จี	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2.ถ้วนมาโซ นิแต	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	3.นายดอเลาะ ดารีจี	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	4.นายยูโซะ มามู	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	5. นางนฤพร บุญหลง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	6.นายสะแปอิง ตาเฮ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	7.นางคอลลีเยาะ แวอีซอ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
2.ปือระ	1. นายดาโอะ มาฮะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2. นายยูโซะ สาอิ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	3.นายปือราเฮง ลาเตะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	4.นายยูโซะ สาอิ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
3.เตราะบอน	1.นายมุฮัมมัด วาหยง	ประวัติศาสตร์และตำนาน

ตำบล	ชื่อบุคคลสำคัญ	ความสำคัญ/ผู้รู้
	2.นางรอรานา ยามา	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	3.นายยูโซะ สามะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	4.นายถ้วนลี อีแยบซอ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	5. นายมะ เจะหะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	6. นายอูมา ปือราเฮง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
4.ตะบั้ง	1.นายสาการียา ดีเยาะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2. นายมามู ยูโซะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
5.มะนั่งดาลำ	1.นายมุดอ มะอิง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2.นายยะยา สนิ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
6.ละหาร	1.นายอับดุลรอแม มะแซ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2.นายรุสดี เปาะอิ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	3.นายมะนอ ละหาร	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	4.นายรอมลี อาแวปือซา	ประวัติศาสตร์และตำนาน
7.ปะเสยะวอ	1.นายมุกตาร์ หะมะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2.นายมะรอปี่ ดือราแม	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	3.นายอิบราเฮง การ์รี	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	4.นายชาอูตะ สาละ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	5. นายยูโซะ มามู	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	6.นายอิบราเฮง การ์รี	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	7.นางณฤพร บุญหลง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	8.นส.จิตตรา ไชยศรี	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	9.นส.รุสมีนี มายี	ประวัติศาสตร์และตำนาน
8.กะดุง	1.นายกอแข็ง อาบู	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2.นายหยานา นาวะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	3.นายกอเดร์ กะจิ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	4.นายแม ตรามะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	5. นายบาร์ดิน สามะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	6.นายอับดุลรอณี อาแซ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	7.นายมะลาเย็ง แวดาแม็ง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
9.ตะลูนัน	1.นายดอเลาะ สนิ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	2.นายอาแว ดีเยาะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	3.นายสะแปอิง ตาเฮ	ประวัติศาสตร์และตำนาน

ตำบล	ชื่อบุคคลสำคัญ	ความสำคัญ/ผู้รู้
	4.นายอับดุลเลาะ มะเซ็ง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	5.นายเวียน พรหมทอง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	6.นายอาแซ หะยีแลบา	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	7.นายมัสรี่ มูเต็ง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	8.นายสะมะแอ ยะโกะ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	9. นายมัสรี่ มูเต็ง	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	10.นายเจลง อุโบ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	11.นายอี่ปือราเฮง อุโบ	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	12.น.ส.จิราภรณ์ แก้วดำรงชัย	ประวัติศาสตร์และตำนาน
	13.นายดิง ปือราเฮง	ประวัติศาสตร์และตำนาน

2.1.3 (2) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดยะลา ประกอบด้วย 2 โครงการ ซึ่งแบ่งตามพื้นที่อำเภอดังนี้

จังหวัดยะลา	ชื่อโครงการ
1) พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัด/ 3 จังหวัดชายแดนใต้	โครงการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนนักศึกษาไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2) พื้นที่วิจัยใน อ.รามัน	โครงการจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษาของชุมชนโรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ตำบลตะโละเหลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

1) พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัด จำนวน 1 โครงการได้แก่

- โครงการวิจัย โครงการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนนักศึกษาไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) พื้นที่วิจัยใน อ.รามัน จำนวน 1 โครงการได้แก่

- โครงการวิจัย การจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา และการศึกษาของชุมชนโรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ตำบลตะโละเหลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

บริบทชุมชน

ตำบลตะโละเหลอ เมื่อก่อนเป็นส่วนหนึ่งของตำบลจะก๊ะ ต่อมาได้ทำการแยกออกมาจากตำบลจะก๊ะ เป็นตำบลตะโละเหลอ และแบ่งการปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านปือเล็ง หมู่ 2 บ้านตะโละเหลอ หมู่ 3 บ้านปือแนกุย หมู่ 4 บ้านปือแนบูเกะ หมู่ 5 บ้านบึงน้ำใส

อาณาเขตตำบล:

ทิศเหนือ ติดกับ ต.จะก๊ะ อ.รามัน จ.ยะลา
ทิศใต้ ติดกับ ต.สาวอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส
ทิศตะวันออก ติดกับ ต.สุวารี อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส
ทิศตะวันตก ติดกับ ต.อาซ่อง อ.รามัน จ.ยะลา

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 6,431 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,066 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือทำสวนยางพารา และประกอบอาชีพเสริมโดยการทำนา และทำสวนผลไม้

เส้นทางการคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบล:

เดินทางโดยทางลาดยางถนนหลวงสายอำเภอรามัน – ตะลั้งหะลอ ระยะทางจากอำเภอรามัน ถึงตะลั้งหะลอระยะทาง 7 กิโลเมตร

สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,066 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 80 หลังคา

ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ปรากฏด้านศาสนา
2. ปรากฏด้านหมอบ้าน
3. ปรากฏด้านอาชีพพื้นบ้าน (ประมงพื้นบ้าน)
4. ปรากฏด้านการจักสาน
5. ปรากฏด้านอาหารพื้นบ้าน
6. ปรากฏด้านเครื่องแต่งกายมุสลิม
7. ปรากฏด้านกรีซ
8. ปรากฏด้านการละเล่นพื้นบ้าน
9. ปรากฏด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน
10. ปรากฏด้านการแสดงพื้นบ้าน

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปราชญ์ด้าน ต่างๆ	ชื่อบุคคลสำคัญ	อายุ	ที่อยู่	ความสำคัญ/ ความเชี่ยวชาญ
1.ศาสนา	1.นายอาแว อี้เล็ง	54 ปี	สถาบันปอเนาะตัมบียาตุล ไอตัม ม.2 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	ความรู้ศาสนาอิสลาม
	2.นายสมาแอ ยะโกะ		โรงเรียน มะฮัดตะวะห์อิสลาม มียะห์	การแบ่งมรดกแบบ อิสลาม
	3.นายสุไลมาน อาแว		34/2 ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ. รามัน จ.ยะลา	การสอนอัลกุรอาน แบบ กีรออาตีย
2.หมอบ้าน	1.นายยะโกะ มะวะวา	67 ปี	94 ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รา มัน จ.ยะลา	สมุนไพร
	2.นายเปาะซุรง	54 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	สมุนไพร
	3.นางอาปือเฮาะ มะสีละ	64	73 ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รา มัน จ.ยะลา	หมอดำแย
	4.นางฮาตีเมาะ มะละแซ	66	73 ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รา มัน จ.ยะลา	หมอดำแย
	5.นายหะ มะยา	65	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	หมองู
	6.นายดอเลาะ เซาะนิ	60 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	หมอนวด
	7.นายเลาะหะแม สาและ	70 ปี	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	หมอเป่า
3.อาชีพ พื้นบ้าน	1.นายสาการียา มะยา		ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	ประมงพื้นบ้าน
4.การจัก สาน	1.นายเยะ หะหมัด	70 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	
	2.นางbungอ มะชีละ	70 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	
5.อาหาร พื้นบ้าน	1.นางเมะด๊ะ พุดารอ	40 ปี	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	

ปราชญ์ด้าน ต่างๆ	ชื่อบุคคลสำคัญ	อายุ	ที่อยู่	ความสำคัญ/ ความเชี่ยวชาญ
6.เครื่องแต่ง กายมุสลิม	1.นายยะโก๊ะ กอระ	55 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	
7.กรีซ	1.นายตีพะลี อะตะบู	58 ปี	ม.2 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	
8.การละเล่น พื้นบ้าน	1.นายยาแม นิการี	70 ปี	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	
	2.นางมีเนาะ สาลาดิง	50 ปี	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	
9. วรรณกรรม พื้นบ้าน	1.นายหะยีดอเลาะ มะละ วา	59 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	การอ่านชาจี และอัล กรุอ่านแบบกูเราะ 7
	2.นางมีเนาะ สาและดิง	59 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	การอ่านชาจี และอัล กรุอ่านแบบกูเราะ 7
	3.นายอับดุลรอแม สะอะ	59 ปี	ม.5 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	ป็นตน ซาเยาะ
	4.สารอมา อะตะบู	50 ปี	ม.2 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	อานาซีต
	5.นายหะ มะยา	65 ปี	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	นิทาน
	6.นายมามู โตตะเซะ	40 ปี	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	เพลงพื้นบ้าน
10.การ แสดง พื้นบ้าน	1.นายดอหะ โตตะเซะ	50 ปี	ม.4 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	การละเล่นซีละ
	นายตีพะลี อะตะบู	58 ปี	ม.2 ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	การรำกรีซ

2.1.3 (3) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 4 โครงการ ซึ่งแบ่งตามพื้นที่อำเภอดังนี้

จังหวัดนราธิวาส	ชื่อโครงการ
1) พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัด/หลาย อำเภอ	โครงการวิจัย ศึกษาสถานการณ์ ผู้รู้ และ ภูมิปัญญาด้านอาหารและขนม พื้นบ้านของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส
2) พื้นที่วิจัย อ.เมือง	โครงการวิจัย “ศึกษาชื่อและนามสกุลชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูใน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส”

จังหวัดนราธิวาส	ชื่อโครงการ
	- โครงการจัดทำพจนานุกรมนักเรียนสำหรับนักเรียนโรงเรียนนาร่อง - โครงการทวิภาษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
3) พื้นที่วิจัยใน อ.ยี่งอ	โครงการวิจัย “รวบรวมเพลงพื้นบ้านมลายูปาตานีในอำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส”
4) พื้นที่วิจัยใน อ.ตากใบ	โครงการบันทึกประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มไทยตากใบ (กลุ่มภาษาเงาะ) อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ข้อมูลพื้นที่วิจัยทั้งจังหวัดนราธิวาส

สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดนราธิวาส

ที่ตั้งและอาณาเขต

เป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมมลายู ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ ๑,๑๔๙ กิโลเมตร และทางรถไฟ ประมาณ ๑,๑๑๖ กิโลเมตร สูดชายแดนไทยมาเลเซีย ที่สถานีรถไฟสุไหงโก-ลก

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดปัตตานีและอำเภอไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอไทยและประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดยะลา

ภูมิประเทศ

เป็นป่าและภูเขาประมาณ ๒ ใน ๓ ของพื้นที่ทั้งหมด มีภูเขาหนาแน่นแถบทิศตะวันตกเฉียงใต้จดเทือกเขาสันกาลาศีรี ซึ่งเป็นแนวกันพรหมแดน ไทย-มาเลเซีย ลักษณะของพื้นที่มีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณติดกับอำเภอไทยและที่ราบลุ่มบริเวณแม่น้ำ ๔ สาย คือ แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบ และแม่น้ำโก-ลก มีพื้นที่พุ่มจำนวนประมาณ ๓๖๑,๘๖๐ ไร่

ภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุมเขตร้อน แบ่งออกเป็น 2 ฤดู ได้แก่

(1) **ฤดูฝน** แบ่งออกเป็น ๒ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดเอาความชื้นจากทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดียเข้ามา ทำให้มีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม อีกช่วงหนึ่งก็คือช่วงที่รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดเอาความชื้นจากอ่าวไทยเข้ามา ทำให้ฝนตกชุกอีกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

(2) **ฤดูร้อน** ฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เนื่องจากได้รับลมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดมาจากทะเลจีนใต้ ทำให้อากาศโดยทั่วไปร้อนและชื้น

แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำสำคัญ 4 สาย คือ

1. **แม่น้ำบางนรา** รับน้ำจากเทือกเขาบูโด-สุไหงปาตี ผ่านคลองสุไหงปาตี คลองยะกัง และคลองตันหยงมัส ไหลผ่านท้องที่อำเภอตากใบ อำเภอสุไหงปาตี อำเภอระแง แล้วไหลลงสู่ทะเลที่อำเภอเมืองนราธิวาส มีความยาวประมาณ ๖๐ กิโลเมตร

2. **แม่น้ำโก-ลก** เป็นแม่น้ำกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ต้นน้ำอยู่ในเทือกเขาในประเทศมาเลเซียและท้องที่อำเภอแว้ง ไหลผ่านอำเภอสุไหงโก-ลก และไหลลงอ่าวไทยที่อำเภอตากใบ มีความยาวประมาณ ๑๐๓ กิโลเมตร

3. **แม่น้ำสายบุรี** ต้นน้ำเริ่มจากเทือกเขาในอำเภอสุคิริน ไหลผ่านอำเภอยะแง อำเภอศรีสาคร อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส อำเภอรามัน จังหวัดยะลา แล้วไหลลงอ่าวไทยที่อำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี มีความยาวประมาณ ๑๙๕ กิโลเมตร

4. **แม่น้ำตากใบ** เป็นแม่น้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนกระแสน้ำในทะเล ประกอบกับคลื่นได้ซัดทรายเข้าหาฝั่งทำให้เกิดเป็นสันทราย ส่วนภายในยังลึกเป็นแนวยาว จึงเกิดเป็นแม่น้ำยาวประมาณ ๑๔ กิโลเมตร อยู่ชายฝั่งตะวันออกในท้องที่ตำบลเจ๊ะเห ตำบลศาลาใหม่ และไหลไปบรรจบแม่น้ำโก-ลกที่บ้านตาบา ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ ต่อชายแดนไทย-มาเลเซีย

พรุ มีพรุกระจายในอำเภอตากใบ อำเภอสุไหงโก-ลก และอำเภอสุไหงปาตี เนื้อที่ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ไร่ เป็นพรุที่ใหญ่ที่สุด นอกจากนั้นยังมีพรุเล็กพรุน้อยอีกมาก เช่นพรุบาเจาะ ในอำเภอเมืองนราธิวาส ยิงอ และบาเจาะ รวมเป็นพื้นที่พรุทั้งหมดประมาณ ๓๖๑,๘๖๐ ไร่

จำนวนพื้นที่ ประชากร ศาสนา และภาษา

จังหวัดนราธิวาส มีเนื้อที่ทั้งหมด ๔,๔๗๕.๔๓ ตารางกิโลเมตร มีประชากรจากข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย วันที่ ๒๓ เดือน กรกฎาคม ๒๕๕๑ จำนวน ๗๑๖,๘๖๓ คน จำแนกเป็นผู้ชาย ๓๕๕,๐๐๓ คน ผู้หญิง ๓๖๑,๘๖๐ คน ประชากรจังหวัดนราธิวาสนับถือศาสนาอิสลาม ๘๒% นับถือศาสนาพุทธ ๑๗% นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆ ๑% มีมัสยิด ๖๒๔ แห่ง วัด ๗๐ แห่ง และโบสถ์คริสต์ ๔ แห่ง

ประชากรใช้ภาษาพูดหลากหลาย เพราะมีหลายกลุ่มมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนราธิวาส ที่มาจากภาคกลางก็จะใช้ภาษาไทยมาตรฐาน หากมาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ จึงมีสำเนียงพูดหลายสำเนียง เช่น สำเนียงภาษาไทยใต้ตอนบน ภาษาไทยใต้ตอนล่าง และยังมีภาษาพูดและสำเนียงที่แปลกไปจากภาษาไทยภาคใต้ในจังหวัดอื่น ๆ มากเป็นพิเศษคือ สำเนียงภาษาเจ๊ะเห มีพูดกันมานานและมีอยู่ในกลุ่มคนไทยพุทธ ดั้งเดิมของ จังหวัดนราธิวาส เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นของอำเภอตากใบ สำหรับคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จะใช้ภาษาซึ่งเรียกว่า “ภาษามลายูถิ่น” หรือ “ภาษายาวี” ในชีวิตประจำวันคล้ายคลึงกับภาษามลายูในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ดารุสสลาม

สัญลักษณ์จังหวัด

เป็นรูปเรือใบแล่นทางใบ ตรงกลางใบมีรูปช้างเผือกประดับเครื่องคชาภรณ์ อยู่ในวงกลม มีความหมายดังนี้

รูปเรือใบแล่นกางใบ หมายถึง ที่ตั้งอยู่ริมทะเล มีการค้าขาย การประมง และการ ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ในเรือมีรูปช้างเผือกประดับเครื่องคชาภรณ์อยู่ในวงกลม หมายถึง ช้างสำคัญคู่บุญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชื่อว่า “พระศรีนราธิราชกิริณี”

คำขวัญประจำจังหวัด

ทักษิณราชดำเนิน ชนรักศาสนา นราทัศน์เพลินตา ปาโจตรึงใจ แหล่งใหญ่แร่ทอง ลองกองหอมหวาน

ต้นไม้ประจำจังหวัด

คือ ตะเคียนชันตาแมว (*Balanocarpus heimit King*) เป็นไม้มงคลประจำจังหวัดนราธิวาส พบมากบนภูเขาสูงในป่าเขตจังหวัดนราธิวาส เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน เช่น ทำเสา รอด ตง ช่อ ใช้ต่อเรือ ทำหมอนรองรางรถไฟเครื่องแต่งบ้าน เสาเขื่อน ทำเรือใบ เรือสำเภาเดินทะเล เสากระโดงเรือ ชันของไม้ชนิดนี้มีราคาสูง ใช้ผสมน้ำมันทาไม้ และน้ำมันชักเงาอย่างดี ลักษณะเป็นไม้ต้น สูง ๓๐-๔๐ เมตร เรือนยอดเป็นพุ่ม ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีน้ำตาล เข้ม ล่อนเป็นสะเก็ด มีชันสีขาว ใบเดี่ยวเรียงสลับแผ่นใบรูปใบหอกหรือรูปดาบ กว้าง ๒-๔ เซนติเมตร ยาว ๘-๑๕ เซนติเมตร ปลายแหลม โคนสอบ ดอกสีขาวกลิ่นหอม ออกเป็นช่อตามง่ามใบ และปลายกิ่ง ออกดอกช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ผลเป็นรูปขอบขนานปลายโค้ง กว้าง ๑.๕ เซนติเมตร ยาว ๕-๗ เซนติเมตร มีก่องสร้าง ทำเรือสำเภาเดินทะเล เสา กระโดงเรือ ชัน มีราคาสูง ใช้ผสมน้ำมันทาไม้และน้ำมันชักเงาอย่างดีกลีบเป็นกระพริบ ๕ พู หุ้มแนบอยู่ประมาณ ๑ ใน ๔ ของผลประโยชน์เนื้อไม้ ทนทานแข็งแรง ใช้ในการ

ดอกไม้ประจำจังหวัด

ดอกบานบุรีเหลือง (*Allamanda cathartica*) ต้นเป็นพุ่ม โคนลำต้นแข็ง ปลายกิ่งอ่อนโค้ง ดอกสีเหลืองสด ออกเป็นช่อ ลักษณะทั่วไป เป็นไม้เถาเลื้อย ใบยาวกว้างปลายแหลม ดอกคล้ายดอกผักบุ้ง สีม่วง สีเหลือง หรือสีแดงตามพันธุ์ กลิ่นหอมอ่อน ออกดอกตลอดปี

การศึกษา

จังหวัดนราธิวาสมีการจัดการศึกษาหลายระดับ แยกเป็นในส่วนที่รัฐบาลดำเนินการคือตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย อาชีวศึกษา ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีสถานศึกษา ๒ แห่งที่เปิดสอนคือ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ซึ่งเปิดสอนในระดับอนุปริญญา อีกทั้งยังมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันการศึกษาปอเนาะ และศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด(ตาดีกา) ที่ภาคเอกชนดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ

สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี

ในจังหวัดนราธิวาส มีสังคมแบ่งออกได้ตามภาษาและศาสนา เป็น 3 รูปแบบคือ

1. สังคมชุมชนที่พูดภาษามลายูถิ่น และนับถือศาสนาอิสลาม
2. สังคมชุมชนที่พูดภาษาไทยและนับถือศาสนาพุทธ
3. สังคมชุมชนที่พูดภาษาจีนและนับถือศาสนาอื่น เช่น พุทธ และคริสต์

สังคมชุมชนที่พูดภาษามลายูถิ่นและนับถือศาสนาอิสลามนั้น มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่เป็นหมู่บ้านๆ ประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน ส่วนน้อยที่ปะปนกัน ถ้าจำเป็นก็อยู่ปะปนกัน

บ้าง การนับถือศาสนา ต่างคนต่างปฏิบัติศาสนกิจของตนไป ไม่เบียดเบียนกัน อยู่ด้วยกันโดยสันติ มีบ้างที่ไม่ลงรอยกัน ในเรื่องศาสนา แต่เป็นเรื่องเล็กน้อย ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูถิ่น ก็สามารถพูดภาษาไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะ การศึกษาสูงขึ้น กว้างออกไปตามความเจริญของท้องถิ่น และความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพสัมพันธ์กัน สำหรับชาว พุทธที่พูดภาษาไทย ก็สามารถพูดภาษามลายูถิ่นได้ นับเป็นวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมแห่งยุคโลกาภิวัตน์ รูปแบบของ ชุมชนมักเกิดขึ้นโดยถือศาสนาสถานเป็นจุดศูนย์กลาง เช่น วัด มัสยิด หรือสุเหร่า เพราะ ต้องอาศัยคนที่รวมกันเข้า เป็นชุมชนที่สนับสนุนค้ำจุน

ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและไม่ แตกต่างไปจากจังหวัดอื่นๆ เช่น การแต่งกาย การขึ้นบ้านใหม่ วันสงกรานต์ การบวชนาค วันออกพรรษา ประเพณี เดือนสิบ(วันสารทไทย) และประเพณีวันลอยกระทง ชาวไทยที่นับถือศาสนาคริสต์ ก็จะมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับจังหวัดอื่นๆ สำหรับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จะมีความแตกต่างไป บ้าง

การแต่งกาย ชาวนราธิวาสปัจจุบัน แต่งกายกันตามลัทธิศาสนาที่ตนนับถือ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามก็แต่งกาย แบบที่นิยมของชาวมุสลิมโดยทั่วไป ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็แต่งกายตามแบบของชาวไทยที่นิยมโดยทั่วไป ชาวพุทธ ไม่ได้นิยมเครื่องแต่งกายแบบชาวฮินดูหรือชาวอินเดียอันเป็นแหล่งของศาสนาพุทธ ชาวพุทธในชนบทแต่งกายแบบไทย แท้ตามสบาย ถ้าอยู่ในเมืองแต่งกายแบบสากลหรือตามที่ทางราชการไทยบัญญัติ นิยมค่อนข้างไปทางยุโรป ในจังหวัด นราธิวาสมีผู้นับถือศาสนาอื่นๆ เช่น คริสต์ ฮินดู น้อย

ชาวชนบทที่กล่าวว่าแต่งกายตามสบายนั้น เพราะภาคใต้มีอากาศแบ่งเป็น ๒ ฤดู คือฤดูร้อน กับฤดูฝน เท่านั้น ไม่มีฤดูหนาว ชาวชนบทที่เรียกว่าชาวบ้านนั้น ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม เรื่องการสวมเสื้อมีความจำเป็น น้อย สิ้นเปลือง จึงไม่ใคร่สวมเสื้อ เว้นแต่ผู้หญิง ผู้ชายจะนุ่งโสร่งหรือกางเกงขาสั้น โปกหัวหรือคลุมหัว ทำไร่ ทำนา ทำ สวนหรือหาปลา ถ้าเข้าเมืองหรือเข้าสังคม ก็แต่งกายเรียบร้อย ตามความนิยมของสังคมในท้องถิ่นนั้น สำหรับชาว มุสลิมผู้คงแก่เรียนในทางศาสนา มักนิยมแบบชาวอาหรับก็มีอยู่เป็นอันมาก จะเห็นอยู่ทั่วไป ในยุคโลกาภิวัตน์นี้การ แต่งกายของคนรุ่นใหม่ มักวิวัฒนาการไปตามรูปแบบของชาวยุโรปมาก โดยเฉพาะบุคคลที่ประกอบอาชีพรับราชการ ธุรกิจ หรือรัฐวิสาหกิจต่างๆ

ประเพณี

1. ประเพณีของชาวไทยพุทธ

1.1 ประเพณีชิงเปรต การชิงเปรตเป็นประเพณีเนื่องในเทศกาลเดือนสิบของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ โดยจัดในวัดทุกวัด ในวันแรม ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ โดยทำร้านจัดสำหรับอาหารคาวหวาน ไปวางเพื่ออุทิศส่วน กุศลไปให้เปรตชน (ปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้ว) ร้านที่วางอาหารเรียกว่า ร้านเปรต สร้างไว้กลางวัด ยกเสาสูง ๔ เสาบ้าง เสาเดียวบ้าง และนิยมจัดทำร้ายเปรต ๒ ร้าน โดยแบ่งออกเป็นร้านเสาสูง สำหรับคนหนุ่มที่มี กำลังวังชาในการปีนป่าย อีกร้านเป็นเสาเตี้ยสูงแค่เอว สำหรับให้เด็กและผู้หญิง ได้แย่งชิงเพื่อความสนุกสนาน บนร้าน เปรตจะมีสายสิญจน์วงล้อมไว้รอบ และต่อยาวไปจนถึงที่พระสงฆ์นั่งทำพิธีกรรม เมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว จะมีผู้ตระขึงให้ สัตว์ผูก บรดาผู้มาร่วมทำบุญ ก็จะเข้าไปแย่งชิงของอาหารคาวหวานที่อยู่บนร้านเปรตอย่างสนุกสนาน ซึ่งเรียกกัน ว่า ชิงเปรต

1.2 ประเพณีบังกุลบัว การบังกุลบัวคือการทำบุญระลึกถึงญาติที่ล่วงลับไปแล้ว และนำกระดูกมาบรรจุไว้ใน บัว (ที่บรรจุอัฐิ) ประจำหมู่บ้าน ในแต่ละวัดหรือบัวประจำตระกูล มีขึ้นระหว่างเดือน ๕ แรม ๑ ค่ำ ของทุกปีเป็นต้นไป ถือเป็นการชุมนุมญาติของแต่ละหมู่บ้านตำบล โดยเมื่อถึงวันบังกุลบัว ญาติพี่น้องลูกหลาน ที่ไปประกอบอาชีพหรือไป อยู่ต่างถิ่น จะพร้อมใจกันกลับบ้าน เพื่อทำบุญในวันนี้ และจะมีการทำความสะอาดตกแต่งบัว บางที่เรียกประเพณีนี้ว่า ทำบุญรดน้ำบัว

1.3 ประเพณีลาซัง ลาซัง เป็นประเพณีประจำปีของชาวไทยพุทธ แถวอำเภอตากใบ เรียกว่า ลัมซัง กินขนมจีน ประเพณีเกิดขึ้นเนื่องจากความเชื่อเรื่องทีนา เรื่องแม่โพสพ โดยเชื่อว่าถ้าจัดทำพิธีนี้แล้วจะทำให้นาข้าวปี ต่อไปงอกงาม ให้ผลผลิตสูง เพราะชาวนารู้คุณเจ้าทีนาและแม่โพสพ หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ผู้นำชุมชนก็จะ กำหนดวันลัมซัง พร้อมนิมนต์พระจากวัดใกล้ๆ ๓-๕ รูป เพื่อทำพิธีทางศาสนา หลังเสร็จพิธีแล้ว ชาวบ้านจะนำ ขนมจีนมาถวายพระ เมื่อพระฉันเสร็จ ผู้มาร่วมงานก็จะร่วมรับประทานอาหารคือ ขนมจีนร่วมกัน ในภาคบ่ายจะมี กิจกรรมการละเล่นต่างๆเป็นการสนุกสนาน เช่น ชักกะเย่อ แอ้ชิงรู ชนวัว (ปัจจุบันไม่ค่อยจัดแล้ว) ตีไก่ เล่นไฟ เล่นลูก กอเจาะ(ลูกเต๋า) เล่นโป ในบางตำบลของอำเภอตากใบ เช่น พร่อน เกาะสะท้อน โฆษิต จะจัดเป็นเทศกาลประจำปี มี ภาพยนตร์ หนังตะลุง และการแสดงอื่นๆในภาคกลางคืนด้วย

1.4 ประเพณีลากพระ ลากพระหรือชักพระ จะกระทำกันหลังจากวันมหาปวารณาหรือวันออกพรรษา ๑ วัน คือตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ พุทธศาสนิกชนจะพร้อมใจกันอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่วาง อยู่เหนือรถหรือล้อเลื่อน แล้วแห่แหนชักลากไปตามถนนไปรวมกัน ณ จุดที่นัดหมายอาจจะเป็นวัดใดวัดหนึ่งหรือ สถานที่ที่ผู้จัดงานกำหนดไว้ รถหรือล้อเลื่อนนั้น ชาวบ้านมักเรียกว่า เรือพระ ปกติจะตกแต่งเป็นรูปเรือ โดยใช้คน ลากเชือกเป็น ๒ สาย บนเรือพระจะมีคนตีโพน การตีโพนนั้นเพื่อปลุกใจให้ชาวบ้านกระตือรือร้นมาร่วมพิธีลากพระ และเรียกให้ชาวบ้านที่อยู่แนวถนนได้มาร่วมพิธีเท่าที่มีเวลา อาจจะเพียงช่วงระยะทาง ๑๐-๒๐ เมตร และร่วมทำบุญ ตามศรัทธา เมื่อเรือพระแต่ละลำเดินทางไปถึงจุดนัดหมาย ก็จะมีพิธีกรรมและกิจกรรม โดยชาวบ้านจะนำอาหาร ถวายพระสงฆ์ที่มาพร้อมกับเรือพระ หรือพระสงฆ์ที่ชาวบ้านนิมนต์มาเพื่อร่วมงานลากพระ เพื่อพระฉันเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จะร่วมรับประทานอาหาร และร่วมกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคี กิจกรรมที่จัดในงาน ประเพณีลากพระ ได้แก่ การประกวดเรือพระ การแข่งขันตีโพนหรือกลองใหญ่ แข่งขันชั้ดต้ม แข่งขันกีฬาพื้นบ้าน

1.5 ประเพณีกินวาน หมายถึง การให้वानให้เพื่อนบ้านมาช่วยกันลงแรงทำงาน อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้งานหนักหรืองานเร่งด่วนสำเร็จลุล่วงทันการ โดยผู้ที่ร่วมลงแรงไม่คิดค่าแรง งานบางอย่างอาจ ผลัดเปลี่ยนช่วยกันทำเป็นบ้านๆไป เช่นเดียวกับทางภาคกลางที่เรียกว่า ลงแขก การให้वानใช้วิธีบอกกล่าวกันด้วย วาจา ผู้ให้วานอาจจะไปบอกด้วยตนเองหรือมอบหมายให้คนอื่นไปบอกแทน จึงเรียกการให้วานนี้ว่า ออกปาก และ ถือเป็นประเพณีที่เจ้าภาพจะต้องเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมลงแรง ผู้ที่ไปร่วมจึงมักใช้คำว่า ไปกินวาน ปัจจุบันประเพณีนี้ กำลังสูญหายไปเนื่องจากมีเครื่องจักรกลมาทำหน้าที่แทนแรงคน จึงหลงเหลืออยู่ในกลุ่มเครือญาติ เพื่อนสนิทกลุ่มเล็ก หรือในกลุ่มคนยากจนที่ไม่มีกำลังที่จะจัดซื้อเครื่องมือกล

2. ประเพณีของชาวไทยมุสลิม

2.1 มาแกบูโละ “มาแกบูโละ” เป็นภาษาท้องถิ่น แปลว่า “กินเหนียว” ประเพณีการกินเหนียวของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จะใช้ในหลายโอกาส เช่น แต่งงาน และเข้าสู่หนัด คำว่า “กินเหนียว” มิใช่ว่าเจ้าของจะบริการอาหารเฉพาะข้าวเหนียวเท่านั้น แต่เป็นการเลี้ยงอาหารธรรมดาทั่วไปนั่นเอง

2.2 การเข้าสู่หนัด เป็นหลักการของศาสนาอิสลาม อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องความสะอาด คือการขลิบผิวหนังหุ้มส่วนปลายอวัยวะเพศชาย หรือเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “มาโซะยาวิ” ซึ่งจะกระทำแก่เด็กชายที่มีอายุระหว่าง ๒-๑๐ ปี ส่วนการจัดเลี้ยงอาหารในวันเข้าสู่หนัด ถือว่าเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง

2.3 วันฮารีรายอ มีอยู่ ๒ วันคือ

2.3.1 วันอิฎิ้ลฟิตรี หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอ เป็นวันรื่นเริงเนื่องจากการสิ้นสุดการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิมคือ สภาพที่ไม่ต้องอดอาหาร ไม่ต้องอดน้ำ ฯลฯ อีกต่อไป วันอิฎิ้ลฟิตรี ตรงกับวันที่หนึ่งของเดือนเชาวาล ซึ่งเป็นเดือนที่ ๑๐ ทางจันทรคติ และทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยกเว้นสงขลา) ๑ วัน

2.3.2 วันอิฎิ้ลอิตฮา หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอหัจญ์ หมายถึงวันรื่นเริงเนื่องในวันเชือดสัตว์พลีเป็นทานบริจาคอาหารแก่คนยากจนและประชาชนทั่วไป ตรงกับวันที่ ๑๐ ของเดือนซุลฮิจญะ เป็นเวลาเดียวกับการประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครเมกกะของมุสลิมทั่วโลก ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจึงนิยมเรียกวันตรุษนี้ว่า วันอีดีใหญ่หรือวันรายอหัจญ์ และทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยกเว้นสงขลา) ๑ วัน

2.4 วันเมาลิด เมาลิด เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า เกิด ที่เกิด หรือวันเกิด ซึ่งหมายถึงวันสมภพ ของนบีมุฮัมมัด ตรงกับวันที่ ๑๒ ของเดือนรอบีอุลอาวาล หรือเดือนที่ ๓ ตามปฏิทินอาหรับ วันเมาลิด นอกจากจะเป็นวันเฉลิมฉลองเนื่องในวันสมภพของ นบีมุฮัมมัด แล้ว ยังเป็นการรำลึกถึงวันที่ท่านลี้ภัยจากนครเมกกะไปสู่นครมาดีนะห์ และเป็นวันมรณกรรมของท่านอีกด้วย กิจกรรมต่างๆในวันเมาลิด ได้แก่ การอัญเชิญคัมภีร์ อัน-กูรอ่าน การแสดงปาฐกถาธรรม การแสดงนิทรรศการ การเลี้ยงอาหาร ฯลฯ

2.5 วันอาชูรอ อาชูรอ เป็นภาษาอาหรับ หมายถึง วันที่ ๑๐ ของเดือนมุฮัรรอน ซึ่งเป็นเดือนทางศักราชอิสลาม ในสมัย ท่าน นบีนุส ได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ยังความเสียหายแก่ทรัพย์สินไร่นาของประชาชนทั่วไป ทำให้เกิดการขาดอาหารบริโภค จึงประกาศให้ผู้ที่มีสิ่งของที่เหลือพอจะรับประทานได้ ให้เอามารวมกัน เนื่องจากต่างคนต่างมีของคนละอย่างไม่เหมือนกัน ท่าน นบีนุส ให้เอาของเหล่านั้นมาควนเข้าด้วยกัน สวากของท่านก็ได้รับประทานอาหารโดยทั่วกันและเหมือนกัน ในสมัย ท่าน นบีมุฮัมมัด (ศ็อล) ได้เกิดเหตุการณ์ทำนองเดียวกันขณะที่กองทหารของท่านกลับจากการรบที่ บาดัร ปรากฏว่าทหารมีอาหารไม่พอกิน ท่าน นบีมุฮัมมัด(ศ็อล) จึงใช้วิธีการของท่าน นบีนุส โดยให้ทุกคนเอาข้าวของที่รับประทานได้มาควนเข้าด้วยกัน แล้วแบ่งกันรับประทานในหมู่ทหาร **ข้อมูลพื้นที่วิจัยในอำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส**

ประวัติความเป็นมา :

ยี่งอเดิมชื่อ ยี่ริงาว์ เป็นภาษามลายูที่ใช้เรียกพืชชนิดหนึ่ง ลักษณะคล้ายต้นกก จัดอยู่ประเภทว่านน้ำ แพทย์แผนโบราณใช้ว่านชนิดนี้เป็นยาสมุนไพร ในอดีตยี่ริงาว์มีมากในพื้นที่จึงนำมาเป็นชื่อเรียกพื้นที่ ตำบลยี่งอและเพี้ยนมาเป็นยี่งอในปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลยิงอ มี 7 หมู่บ้าน เทศบาลตำบล 1 แห่ง พื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 14 แห่ง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลลูโบะปือซา อำเภอยิงอ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอระแงะ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลละหาร อำเภอยิงอ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลจอบะ อำเภอยิงอ

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,569 คน เป็นชาย 2,732 คน เป็นหญิง 2,837 คน มีครัวเรือนทั้งหมด 1,144 ครัวเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล : อาชีพหลัก ทำสวน / ค้าขาย อาชีพเสริม รับจ้าง/ ทำไร่

2.1.3 (4) พื้นที่ศึกษาวิจัยจังหวัดสตูล ประกอบด้วย 3 โครงการ ซึ่งแบ่งตามพื้นที่อำเภอดังนี้

จังหวัดสตูล	ชื่อโครงการ
1) พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัด/หลายอำเภอ	โครงการ “จัดทำพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล-ไทย เชิงเปรียบเทียบสำเนียงฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น”
2) พื้นที่วิจัยใน อ.เมือง	- โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล - โครงการรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นตำบลท่ามะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

1) พื้นที่วิจัยทั้งจังหวัด/หลายอำเภอ

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาในจังหวัดสตูล

โครงการวิจัยที่จะกำลังอยู่ระหว่างการพัฒนาโจทย์และเอกสารเชิงวิชาการในพื้นที่จังหวัดสตูล ได้จัดอยู่ในกลุ่มของโครงการต้นน้ำทั้งสิ้น รวม 3 โครงการได้แก่ โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล-ไทย-มาเลเซียฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น โครงการวิจัยการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล และโครงการรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นตำบลท่ามะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลำดับ ที่	พื้นที่/จังหวัด	รายชื่อนักวิจัย	ชื่อโครงการ	ศักยภาพนักวิจัย
1.	อำเภอเมือง สตูล	กำลังค้นหาทีมงาน	โครงการพจนานุกรม ภาษามลายูสตูล-ไทย- มาเลเซียฉบับเพื่อ การศึกษาและการ สื่อสารเบื้องต้น	กำลังค้นหาทีมงานที่เข้มแข็ง และมีความถนัดทางด้าน ภาษาศาสตร์
2.	ตำบลบ้านควน	นายกามารุดดิน อีสายะ น.ส.กนิษฐา หลีดินชุต น.ส.สาเกศ อารีหามาน น.ส.มัสนะ ปิยาตุ น.ส.อินฉ๊ะ อีสายะ	โครงการวิจัยการ อนุรักษ์และฟื้นฟู ประเพณีการขับร้องใน พิธีกรรมเกี่ยวกับเด็ก ของชุมชนมุสลิมเชื้อ สายมลายูจังหวัดสตูล	หัวหน้าทีมวิจัยเคยมี ประสบการณ์ทางด้านวิจัย และเป็นอาจารย์สอน มหาวิทยาลัยทักษิณจังหวัด สงขลา
3.	ตำบลตำมะลัง	นายมิสกิน ปุนยัง	โครงการรวบรวม วรรณกรรมท้องถิ่นตำ มะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	หัวหน้าโครงการวิจัยเป็น บุคคลที่สนใจทางงานวิจัยแต่ ทีมงานที่เข้าร่วมนั้นอยู่ใน กระบวนการสรรหา

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดสตูล

ลำดับ ที่	รายชื่อปราชญ์	พื้นที่	โครงการ
1.	นายอาหมิน หมาดยามีน นายกามารุดดิน อีสายะ นายวันอัฒนัน สะอูรา	อำเภอเมือง	โครงการพจนานุกรมภาษามลายูสตูล-ไทย-มาเลเซียฉบับ เพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น
2.	นายยะหย่า ปิยาตุ นายมะหมุด นาราวัน นายชูลกิฟลี การารัง นายยาซีน นิสาละ (ปราชญ์ทางด้าน วรรณกรรมมุขปาฐะ มลายู)	ตำบลบ้านควน	โครงการวิจัยการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องใน พิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัด สตูล
3.	นายรอหีม รักสอาด	ตำบลตำมะลัง	โครงการรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ประวัติจังหวัดสตูล

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสตูลในสมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา และในสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่ปรากฏหลักฐานกล่าวไว้ ณ ที่ใด สันนิษฐานว่าในสมัยนั้น ไม่มีเมืองสตูล คงมีแต่หมู่บ้านเล็ก ๆ กระจุกกระจายอยู่ตามที่ราบชายฝั่งทะเล ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สตูลเป็นเพียงตำบลหนึ่งในเขตเมืองไทรบุรี ฉะนั้นประวัติความเป็นมาของจังหวัดสตูลจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเมืองไทรบุรี ประวัติเกี่ยวกับเมืองสตูลในการจัดรูปแบบการปกครองเมือง ตามระบอบมณฑลเทศาภิบาลว่า ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รักษาเมืองไทรบุรี เมืองเปอร์ลิส และเมืองสตูลเป็นมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า "มณฑลไทรบุรี" โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาไทรบุรีรามภักดี เจ้าพระยาไทรบุรี (อับดุลฮามิต) เป็นข้าราชการเทศาภิบาลมณฑลไทรบุรี เมืองสตูลได้แยกจากเมืองไทรบุรีอย่างเด็ดขาด ตามหนังสือสัญญาไทยกับอังกฤษเรื่องปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับสหพันธรัฐมาลายู ซึ่งลงนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ร.ศ.๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๒) จากหนังสือสัญญานี้ยังผลให้ไทรบุรีและปิสตักเป็นของอังกฤษ ส่วนสตูลคงเป็นของไทยสืบมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อปักปันเขตแดนเสร็จแล้ว ได้มีพระราชโองการโปรดให้เมืองสตูลเป็นเมืองจัตวารวมอยู่ในมณฑลภูเก็ต เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ร.ศ.๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมืองสตูลก็มีฐานะยกเป็นจังหวัดหนึ่งในราชอาณาจักรไทยสืบต่อมาจนถึงกระทั่งทุกวันนี้

คำว่า"สตูล" มาจากคำภาษามาลายูว่า "สโตย" แปลว่ากระท้อน อันเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่ขึ้นอยู่ชุกชุมในท้องที่เมืองนี้ ซึ่งต่อมาได้รับการตั้งสมญานามเป็นภาษามาลายูว่า "นครีสโตยมาบังสการา (Negeri Setoi Mambang Segara) " หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า สตูล เมืองแห่งพระสมุทรเทวา ดังนั้น "ตราพระสมุทรเทวา" จึงกลายเป็นตราหรือสัญลักษณ์ของจังหวัดมาตราบนานเท่าทุกวันนี้

จังหวัดสตูล แม้จะอยู่รวมกับไทรบุรีในระยะเริ่มแรกก็ตาม แต่จังหวัดสตูลก็เป็นจังหวัดที่มีดินแดนรวมอยู่ในประเทศไทยตลอดมา ระยะแรก ๆ จังหวัดสตูล แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๒ อำเภอ กับ ๑ กิ่งอำเภอ คือ อำเภอมำบัง อำเภอทุ่งหว้า และกิ่งอำเภอละงู ซึ่งอยู่ในการปกครองของอำเภอทุ่งหว้า ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้เปลี่ยนชื่ออำเภอมำบังเป็นอำเภอเมืองสตูล สำหรับอำเภอทุ่งหว้า ซึ่งในสมัยก่อนนั้นเจริญรุ่งเรืองมาก มีเรือกลไฟจากต่างประเทศติดต่อ ไปมาค้าขายและรับส่งสินค้าเป็นประจำ สินค้าสำคัญของอำเภอทุ่งหว้า คือ "พริกไทย" เป็นที่รู้จักเรียกตามกันในหมู่ชาวต่างประเทศว่า"อำเภอสูโงอูเปะ " ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๗ การปลูกพริกไทยของอำเภอทุ่งหว้าได้ลดปริมาณลง ชาวต่างประเทศที่เข้ามาทำการค้าขายต่างพากันอพยพกลับไปยังต่างประเทศ ราษฎรในท้องที่ที่พากันอพยพไปหาทำเลทำมาหากินในท้องที่อื่นกันมาก โดยเฉพาะได้ย้ายไปตั้งหลักแหล่งที่กิ่งอำเภอละงูมากขึ้น ทำให้ท้องที่กิ่งอำเภอละงูเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และในทางกลับกัน ทำให้อำเภอทุ่งหว้าซบเซาลง

ครั้งถึง พ.ศ. ๒๔๗๓ ทางราชการพิจารณาเห็นว่ากิ่งอำเภอละงูเจริญขึ้น มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าอำเภอทุ่งหว้า จึงได้ประกาศยกฐานะกิ่งอำเภอละงูเป็นอำเภอ เรียกว่า อำเภอละงู และยุบอำเภอทุ่งหว้าเดิมเป็นกิ่งอำเภอทุ่งหว้า เรียกว่า กิ่งอำเภอทุ่งหว้า ขึ้นอยู่ในการปกครองของอำเภอละงู ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ กิ่งอำเภอทุ่งหว้าจึงได้รับสถานะเดิมกลับคืนมาเป็นอำเภอทุ่งหว้า

ปัจจุบันจังหวัดสตูล แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ คือ

๑. อำเภอเมืองสตูล
๒. อำเภอละงู
๓. อำเภอกวนกาหลง
๔. อำเภอทุ่งหว้า
๕. อำเภอกวนโดน
๖. อำเภอท่าแพ
๗. อำเภอมะนัง

จังหวัดสตูล เป็นจังหวัดใต้สุดด้านฝั่งทะเลอันดามัน ห่างจากกรุงเทพ 973 กิโลเมตร มีพื้นที่ 2,478,997 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,549,361 ไร่พื้นที่ที่เป็นเกาะจำนวน 83 เกาะ มีฝั่งทะเลยาว 144.8 กิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา อำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง อำเภอป่าบอนจังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ ติดต่อกับ รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออก เป็นเนินเขาและภูเขาสูง โดยมีเทือกเขาที่สำคัญๆ คือภูเขาบรรทัด ภูเขา สันกาลาคีรี พื้นที่ค่อนข้างลาดเอียงสู่ทะเลด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ มีที่ราบแคบๆ ขนานกับชายฝั่งทะเล ถัดจากที่ราบลงไปเป็นป่าชายเลน เป็นจังหวัดที่ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน คงมีแต่ลำน้ำสายสั้นๆ

ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น ฝนตกชุกมี 2 ฤดูคือ ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมกราคม-เมษายน และฤดูฝน ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม-ธันวาคมอุณหภูมิโดยเฉลี่ย 27.4-32.3 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 80 % ปริมาณฝนตกเฉลี่ยปี ละ 2,215 มิลลิเมตร

ประชากร

จังหวัดสตูลมีประชากรทั้งสิ้น 259,075 คน ชาย 130,238 คนหญิง 128,837 คน (ทะเบียนราษฎรจังหวัดสตูล ณ เดือนธันวาคม 2544)

การนับถือศาสนา อิสลาม ร้อยละ 76.49 พุทธ ร้อยละ 22.84 และอื่นๆ ร้อยละ 0.67 (ข้อมูลจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสตูล)

การปกครอง

จังหวัดสตูลแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 36 ตำบล 265 หมู่บ้าน 34 อบต. 1 เทศบาลเมือง 5 เทศบาลตำบล

1) พื้นที่วิจัยใน อ.เมือง โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล

อำเภอเมืองสตูล เป็นอำเภอศูนย์กลางการปกครอง การบริหาร การศึกษา และเศรษฐกิจของจังหวัดสตูล

ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอเมืองสตูลเป็นอำเภอทางใต้สุดของประเทศไทยด้านชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย มีพื้นที่ปกครองทั้งบนบกและในทะเล สำหรับอาณาเขตทางบกติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอท่าแพและอำเภอควนโดน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	รัฐปะลิส (ประเทศมาเลเซีย)
ทิศใต้	ติดต่อกับ	รัฐปะลิส (ประเทศมาเลเซีย)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน

อำเภอเมืองสตูลแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 70 หมู่บ้าน ได้แก่

1. พิมาน	(Phiman)	-	7. ตันหยงโป (Tanyong Po)	3 หมู่บ้าน
2. คลองขุด	(Khlóng Khut)	7 หมู่บ้าน	8. เจ๊ะบิลัง (Che Bilang)	6 หมู่บ้าน
3. ควนขัน	(Khuan Khan)	6 หมู่บ้าน	9. ต่ามะลัง (Tam Malang)	3 หมู่บ้าน
4. บ้านควน	(Ban Khuan)	7 หมู่บ้าน	10. ปูยู (Puyu)	3 หมู่บ้าน
5. ฉลุง	(Chalung)	14 หมู่บ้าน	11. ควนโพธิ์ (Khuan Pho)	7 หมู่บ้าน
6. เกาะสาหร่าย	(Ko Sarai)	7 หมู่บ้าน	12. เกตรี (Kettri)	7 หมู่บ้าน

ท้องที่อำเภอเมืองสตูลประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 14 แห่ง ได้แก่

- เทศบาลเมืองสตูล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพิมานทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเจ๊ะบิลัง
- เทศบาลตำบลฉลุง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลฉลุง
- เทศบาลตำบลคลองขุด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองขุดทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลควนขัน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลควนขันทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านควน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านควนทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลฉลุง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลฉลุง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลฉลุง)
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเกาะสาหร่ายทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลตันหยงโป ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตันหยงโปทั้งตำบล

- องค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะบิลัง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเจ๊ะบิลัง(เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง)
- องค์การบริหารส่วนตำบลตำมะลัง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตำมะลังทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลปูลุย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปูลุยทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลควนโพธิ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลควนโพธิ์ทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกตรี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเกตรีทั้งตำบล

สถานการณ์โดยรวมของภาษามลายูถิ่นสตูล

จากข้อมูลที่ปรากฏข้างต้นมีพื้นที่ที่มีการพูดภาษามลายูถิ่นสตูลในชีวิตประจำวันอยู่คือ ตำบลเจ๊ะบิลัง ตำบลฉลุง ตำบลควนขัน ตำบลบ้านควน ตำบลตันหยงโป ตำบลตำมะลัง ตำบลปูลุย และตำบลเกตรี บางส่วน จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่ดังกล่าวนี้สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มตำบลที่มีการพูดอยู่อย่างหนาแน่นและกลุ่มตำบลที่มีการพูดแบบประปราย ในกลุ่มแรกได้แก่ ตำบลเจ๊ะบิลัง ตำบลบ้านควน ตำบลตันหยงโป ตำบลตำมะลัง และตำบลปูลุย ส่วนกลุ่มที่สองคือ ตำบลฉลุง ตำบลควนขัน และตำบลเกตรี การใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะพบเห็นในกลุ่มของผู้สูงอายุเป็นส่วนมาก แนวโน้มในอนาคต อาจไม่มีกลุ่มเยาวชนที่พูดภาษามลายูถิ่นสตูลได้ เมื่อผู้ที่สูงอายุได้เสียชีวิตหมดไป ดังนั้นจึงควรมีการจัดบันทึกและเก็บรวบรวมคำศัพท์ภาษามลายูถิ่นสตูลในรูปแบบเอกสารเพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาต่อไป

โครงการวิจัยการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล

การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูลนั้นมีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆในประเทศไทย เพราะที่นี่มีการขับร้องเป็นกลุ่ม 5-20 คน และเป็นความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อฟื้นฟูพิธีกรรมดังกล่าวจนถึงรุ่นลูกและรุ่นหลานต่อไป พิธีกรรมนี้ไม่ใช่ว่ามีการปฏิบัติทั้งจังหวัด ส่วนใหญ่จะพบเห็นเฉพาะพื้นที่ในตำบลบ้านควนเท่านั้น ดังนั้นชุมชนในเขตตำบลบ้านควนจึงมีความสำคัญต่องานวิจัยนี้

ข้อมูลตำบลบ้านควน

ประวัติความเป็นมา : ชื่อตำบลบ้านควนมาจากภาษามลายูที่แปลว่าเนิน หรือ ควน คือคำว่ากัวะ คือพื้นที่หมู่ที่ 5 ในปัจจุบันซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวที่อยู่บนเนินสูง แต่เนื่องจากตำแหน่งกำนันซึ่งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 5 เมื่อมีการจัดตั้งตำบล กำนันจึงเอาชื่อพื้นที่หมู่ที่ 5 เป็นหลักและได้แปลจากภาษามลายูจากคำว่ากำปังกัวะ เป็นบ้านควนจนปัจจุบัน มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไปของตำบล : พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลักษณะดินร่วนปนทราย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร มีพื้นที่ทั้งหมด 27,560 ไร่

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ	ติดกับ ต.ฉลุง อ.เมือง จ.สตูล
ทิศใต้	ติดกับ ต.ควนขัน , ต.คลองขุด อ.เมือง จ.สตูล
ทิศตะวันออก	ติดกับ ต.เกตรี อ.เมือง จ.สตูล
ทิศตะวันตก	ติดกับ ต.เจ๊ะบิลัง , ต.ควนขัน อ.เมือง จ.สตูล

จำนวนประชากรของตำบล :จำนวนประชากรในเขต อบต. 9,678 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,037 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :อาชีพหลัก ทำสวน/ทำไร่ อาชีพเสริม รับจ้าง ค้าขาย

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล : 1) ลำห้วยโยย 2) เขาเกตุไผ่

สถานการณ์เกี่ยวกับประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็ก

จากการลงพื้นที่เบื้องต้นของทีมงานวิจัยและพี่เลี้ยง ได้เห็นว่าคนในพื้นที่เริ่มที่จะให้ความสำคัญของพิธีกรรมดังกล่าวมากขึ้น โดยเห็นจากการจัดกิจกรรมพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กบ่อยครั้งขึ้น และมีการเชิญจากเพื่อนบ้านให้แสดงเกี่ยวกับพิธีกรรมดังกล่าวในเวทีต่างๆ นี้อาจเป็นข้อบ่งชี้ลักษณะหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าคนในพื้นที่ให้ความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม แต่กิจกรรมนี้มีอุปสรรคอยู่หลายเรื่องเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านตัวบุคคลที่เป็นผู้แสดงเอง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงที่ขาดการต่อเนื่องของกิจกรรมที่ดี ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ไม่เคยมีองค์กรใดให้ความสำคัญในการให้ความสนับสนุนและส่งเสริม ดังนั้นทางทีมงานวิจัยมีความประสงค์ในการใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือของการค้นหาแนวทางแก้ปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการหาคำตอบของโจทย์วิจัยด้วย

โครงการรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

การรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นตำมะลังเป็นโครงการหนึ่งที่มีความประสงค์ในการจะปลุกดันให้เกิดโครงการในพื้นที่ที่มีการสอบแบบทวิภาษาในโรงเรียนอนุบาลตำมะลังเหนือ เพื่อนำภูมิปัญญาของคนในพื้นที่มาบูรณาการเป็นหลักสูตรในการเรียนการสอนของเด็กต่อไป โครงการนี้มีการกำหนดพื้นที่ตำมะลังเป็นพื้นที่วิจัย

ประวัติของตำบลตำมะลัง

ตำบลตำมะลังเดิมที เป็นเกาะเล็กๆ มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่กี่ครัวเรือนต่อมาได้มีชาวอินโดนีเซียเดินทางมาค้าขายโดยทางเรือ ได้แวะมาพักแรมบนเกาะดังกล่าวและบังเอิญได้ไปพบนกอินทรีถูกผูกติดไว้กับต้นไม้ที่บนเกาะ ดังนั้นชาวอินโดนีเซียจึงเรียกเกาะดังกล่าวว่า ตำมะลัง ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า **ผูกอินทรี** ต่อมาภายหลังเมื่อมีผู้คนอพยพมาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นจึงได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านและตำบลซึ่งใช้ชื่อว่า **ตำบลตำมะลัง**

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด ห่างจากที่ทำการอำเภอเมืองสตูล 13 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสตูล 9 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 15 นาที จากตัวจังหวัด

อาณาเขต

ทิศเหนือ จด ตำบลคลองขุด

ทิศใต้ จด ทะเลอันดามัน

ทิศตะวันออก จด ตำบลคลองขุด ตำบลปุย

ทิศตะวันตก จด ตำบลตันหยงโป

เนื้อที่ ประมาณ 39.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 25,161.21 ไร่ ภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกาะมีน้ำทะเลล้อมรอบ เหมาะแก่การทำประมงขนาดเล็ก สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน เหมาะแก่การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ

จำนวนหมู่บ้าน ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านกาลันบาตู มีนายผล ซอสกุล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมู่ที่ 2 บ้านตำมะลังเหนือ มีนายสุรินทร์ หลงกุนัน เป็นกำนันตำบลตำมะลัง

หมู่ที่ 3 บ้านตำมะลังใต้ มีนายนาแซร์ เดนหมานเป็นผู้ใหญ่บ้าน

จำนวน ครัวเรือน และประชากร

หมู่ที่	จำนวนประชากร (คน)		รวม (คน)	จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง		
1 บ้านกาลันบาตู	126	103	229	70
2 บ้านตำมะลังเหนือ	973	1,071	2,044	454
3 บ้านตำมะลังใต้	1,266	1,277	2,543	623
รวม	2,365	2,451	4,816	1,147

ข้อมูล ณ เดือน เมษายน 2547 ที่มา สำนักทะเบียนอำเภอเมืองสตูล

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ทำการประมง และรับจ้างแรงงานในประเทศมาเลเซีย

เกษตรกรรม ทำสวนยางพารา 1,700 ไร่ จำนวน 70 ครอบครั และ ประมง จำนวน 995 ครอบครั

สภาพสังคม/การศึกษา

- โรงเรียนระดับประถมศึกษา 3 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง
- โรงเรียนสอนศาสนา 3 แห่ง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา มีมัสยิด 2 แห่ง และวัด 1 แห่ง

การสาธารณสุข มีสถานอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง โดยอัตราการมีและใช้ส้วมราด 100 เปอร์เซ็นต์

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีที่ทำการตำรวจชุมชน 1 แห่ง

การไฟฟ้า มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้าน

การโทรคมนาคม มีโทรศัพท์สาธารณะ 9 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์ 1 แห่ง และ สถานีเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ เอกชน 2 แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีถังเก็บน้ำ 3 แห่ง และสระเก็บน้ำอีก 3 แห่ง

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ มีป่าชายเลน 19,380 ไร่ คลอง 3 สาย

ศักยภาพของชุมชนในพื้นที่

(1) การรวมกลุ่มของประชาชน จำนวนกลุ่มทุกประเภท 9 กลุ่มแยกเป็น

- กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง 3 กลุ่ม
- กลุ่มประมงขนาดเล็ก 1 กลุ่ม
- กลุ่มสตรีตัดเย็บเสื้อผ้า 1 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์ 1 กลุ่ม
- กลุ่มกองทุนหมุนเวียน 3 กลุ่ม

(2) จุดเด่นของพื้นที่

- มีระบบบริการโทรศัพท์และไฟฟ้าทั่วถึงทุกหมู่บ้าน
- มีประปาเข้าถึง 2 หมู่บ้าน
- พื้นที่ติดทะเลเหมาะแก่การทำประมง
- ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษา
- มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ทำให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น

- มีท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน
- มีหน่วยงานราชการในพื้นที่หลายหน่วยงาน
- มีทรัพยากรป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์

สถานการณ์วรรณกรรมของพื้นที่ตำมะลัง

ตำมะลังเป็นชุมชนที่มีชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น เรื่องเล่าขานของชื่อตำมะลังก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่น้อย โดยมีเรื่องเล่าว่า มีนกอินทรีตัวหนึ่งแล้วถูกมัดไว้ (มาจากภาษามลายูถิ่นสตูล ว่า Tambat Helang เขียนเป็น Tamlang) เลยตั้งชื่อพื้นที่ตรงนั้นว่า ตำมะลัง บางทีคนจะรายงานว่าเป็นชื่อของคนๆ หนึ่งที่อาศัยอยู่ที่นี่ แต่ที่คนๆ นั้นแพร่หลาย คือ นกอินทรีตัวหนึ่งที่ถูกรัดไว้ จากการลงพื้นที่ของพี่เลี้ยงโดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็น และได้มีการสอบถามรวมทั้งการสนทนาของคนในพื้นที่เกี่ยวกับวรรณกรรมในพื้นที่รวมทั้งการละเล่นต่างๆ เช่น ปันตน นาซิด บือซันยี เป็นต้น และมีการเล่นที่เด็กๆ รู้จักอีกมากมายเช่น โตะยงโกะ มายเปีย เป็นต้น มีการเสนอหลายอย่างแต่ทั้งหมดที่เสนอนั้นถือว่าอยู่ในภาวะวิกฤต เพราะบางคนในที่ประชุมไม่รู้จักรักแล้ว ถ้ามองแนวโน้มในอนาคตอยู่ในภาวะอันตราย ทั้งหมดนี้ยังไม่รวมเยาวชนที่กำลังจะเป็นอนาคตของชาติว่ารู้จักหรือเปล่า เพราะแต่ละคนหมกมุ่นอยู่กับเกมร้านอินเทอร์เน็ต

เมื่อมีการคิดทบทวนจากบุคคลที่มีจิตสำนึกในชุมชน จึงเสนอให้มีการทำวิจัยเรื่องดังกล่าว เพื่อหาหนทางในการเรียกกลับคืนมาในเรื่องวรรณกรรมและการละเล่นต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของ ถ้าไม่รีบจัดทำ

บทที่ 3

ผลการดำเนินงานโครงการ

แบ่งการรายงานกระบวนการทำงานเป็น 2 ส่วน คือ รายงานเชิงปริมาณ และรายงานกระบวนการทำงานของพี่เลี้ยงและศูนย์ประสานงานฯ

3.1 รายงานเชิงปริมาณ ได้แบ่งการรายงานในส่วนนี้เป็น 3 ระยะ คือ

3.1.1 รายงานโครงการต้นน้ำ หมายถึง การรายงานโครงการที่อยู่ในระหว่างการศึกษาพื้นที่, ค้นหานักวิจัย, ประเมินความเป็นไปได้ในการขึ้นโครงการวิจัย, โครงการที่อยู่ในระหว่างการเขียนเอกสารเชิงหลักการ, โครงการที่อยู่ในระหว่างการศึกษาของศูนย์ประสานงานฯ

จังหวัด	ชื่อโครงการ/ลำดับที่	สถานะโครงการ		
		อยู่ในระหว่างการศึกษาพื้นที่ ค้นหานักวิจัย, ประเมินความเป็นไปได้ในการขึ้นโครงการวิจัย	โครงการที่อยู่ในระหว่างการเขียนเอกสารเชิงหลักการ	โครงการที่อยู่ในระหว่างการศึกษาของศูนย์ประสานงาน
ปัตตานี	1. การรวบรวมบทกลอนปันทุนและคำสุภาษิตภาษามลายูถิ่นปาดานีและมลายูกกลางในจังหวัดปัตตานี อ.ยะรัง จ.ปัตตานี			*
	2.ศึกษาและพัฒนาการใช้ภาษามลายูถิ่นปาดานีที่ถูกต้องในกลุ่มเยาวชน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	*		
	3.พัฒนาการอ่านภาษามลายูอักษรยาวีในโรงเรียนตาดีกา อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	*		
	4.โครงการศึกษาเรื่องเล่าในสมัยสงครามโลกที่ 2ฯ		*	
	5.โครงการพจนานุกรมนักเรียน	*		
ยะลา	1.จัดทำพจนานุกรมภาพ 3 ภาษา : ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายูถิ่นปาดานี		*	*

จังหวัด	ชื่อโครงการ/ลำดับที่	สถานะโครงการ		
		อยู่ในระหว่างการศึกษา พื้นที่คั่นหานักวิจัย, ประเมินความเป็นไปได้ ในการขึ้นโครงการวิจัย	โครงการที่อยู่ใน ระหว่างการศึกษา เอกสารเชิงหลักการ	โครงการที่อยู่ใน ระหว่างการศึกษา ของศูนย์ประสานงาน
	ต.ตะโละหมะลอ อ.รามัน จ.ยะลา			
	2.โครงการศึกษาการใช้ภาษาไทย ของเด็กนักเรียนและนักเรียน จ.ยะลา		*	
	3.โครงการจัดทำสื่อการเรียน การสอนเกี่ยวกับบทสนทนา ภาษามลายูถิ่นปัตตานี	*		
	4.โครงการศึกษาศิลปป้องกันตัว มลายู	*		
นราธิวาส	1. บันทึกประวัติศาสตร์การตั้งถิ่น ฐาน และการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม ไทยตากใบ (กลุ่มภาษาเงาะ) ^{ตั้งถิ่น} อ.ตากใบ จ.นราธิวาส	*		
	2. วิถีชีวิต-ภูมิปัญญาเกี่ยวกับ อาหารและขนมพื้นบ้านใน วัฒนธรรมชาวไทยมุสลิม จังหวัดนราธิวาส อ. ศรีสาคร จ.นราธิวาส			*
	3.โครงการศึกษาชื่อและนามสกุล ของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู		*	
	4.โครงการรวบรวมเพลงพื้นบ้าน มลายู		*	
สตูล	1.พจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล ต.ตำมะลังเหนือ อ.เมือง จ.สตูล	*		
	2.โครงการวิจัยการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูประเพณีการขับร้องใน พิธีกรรมเกี่ยวกับเด็ก		*	

จังหวัด	ชื่อโครงการ/ลำดับที่	สถานะโครงการ		
		อยู่ในระหว่างการศึกษา พื้นที่คันทานักวิจัย, ประเมินความเป็นไปได้ ในการขึ้นโครงการวิจัย	โครงการที่อยู่ใน ระหว่างการเขียน เอกสารเชิงหลักการ	โครงการที่อยู่ใน ระหว่างการพิจารณา ของศูนย์ประสานงาน
	3.โครงการรวบรวมวรรณกรรม ท้องถิ่นตามะลั้ง	*		

โครงการศึกษาชื่อและนามสกุลของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส

มุสลิมเชื้อสายมลายูในเขตอำเภอเมืองชื่อและนามสกุลของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูมีความหลากหลายทางด้านภาษา เช่น ภาษาอาหรับ ภาษามลายูเป็นต้น อิทธิพลเหล่านี้สาเหตุจากความหลากหลายของวัฒนธรรมและภาษาในพื้นที่ การถ่ายทอดชื่อและนามสกุลเป็นภาษาไทยนั้นค่อนข้างมีปัญหาเกี่ยวกับระบบตัวเขียนที่ไม่สามารถแทนเสียงจริงตามภาษาเดิม การวิจัยครั้งนี้มีความประสงค์ในการศึกษาการเขียนชื่อและนามสกุลของชาวไทยจังหวัดนราธิวาสเพื่อเป็นแนวทางในการเขียนชื่อและนามสกุลที่ถูกต้องต่อไป

พื้นที่วิจัย จังหวัดนราธิวาส

จำนวนนักวิจัย 4 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่มเดือน พฤศจิกายน 2551 จนถึงปัจจุบัน

โจทย์วิจัย

1. ชื่อและนามสกุลของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูมีรูปแบบการตั้งชื่อ ลักษณะการเขียนในรูปภาษาไทยและมีความหมายเป็นอย่างไร
2. ชื่อและนามสกุลของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูที่ถูกต้องกับรากศัพท์เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุลของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู
2. เพื่อศึกษาลักษณะการเขียนในรูปภาษาไทยของชื่อและนามสกุลของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู
3. เพื่อศึกษาความหมายของชื่อและนามสกุลของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู
4. เพื่อจัดทำคู่มือการตั้งชื่อของคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประชาชนมีความตระหนักเกี่ยวกับการตั้งชื่อที่ถูกต้องและเกิดความภาคภูมิใจต่อเจ้าของชื่อและนามสกุล
2. สามารถเป็นแนวทางให้กับผู้ที่ต้องการตั้งชื่อ
3. สามารถเป็นคู่มือให้กับหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบ

โครงการรวบรวมเพลงพื้นบ้านมลายูปาตานีในอำเภอเยื่อ จังหวัดนราธิวาส

ในอดีต พิธีกรรมของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูจะมีการเริ่มด้วยบทกลอนหรือปาตังก่อนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่นการเข้าสู่ขอเจ้าสาว การเปิดพิธีการบรรยาย การตักเตือนผ่านบทกลอน เป็นต้น ปาตงเป็นวรรณกรรมอย่างหนึ่งของคนมลายู ที่เริ่มจะหายจากบทบาททางสังคม

พื้นที่วิจัย จังหวัดปัตตานี

จำนวนนักวิจัย 4 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน เมษายน 2551 จนถึงปัจจุบัน

โจทย์วิจัย

1. สถานการณ์'ปาตงและปราชญ์'ปาตงมลายูถิ่นปาตานีในจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร
2. 'ปาตงมลายูถิ่นปาตานีมีรูปแบบและเนื้อหาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวม'ปาตงและปราชญ์'ปาตงมลายูถิ่นปาตานีที่มีอยู่ในท้องถิ่นปัตตานี
2. เพื่อบันทึก'ปาตงมลายูถิ่นปาตานี'อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรภาษามลายูถิ่นปาตานีโดยใช้อักษรไทยรวมทั้ง ภาษา มลายูอักษรยาวี
3. เพื่อศึกษา อธิบาย รูปแบบ ของ'ปาตงมลายูถิ่นปาตานี
4. เพื่อศึกษา อธิบาย เนื้อหาของ'ปาตงมลายูถิ่นปาตานี
5. เพื่อจัดทำแผนที่ปราชญ์'ปาตงมลายูถิ่นปาตานีในการสืบค้นบุคคลสำคัญในพื้นที่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. 'ปาตงมลายูถิ่นปาตานีเป็นที่รู้จักมากขึ้น
2. 'ปาตงสามารถเสริมทักษะศิลปะการพูดให้กับเด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ที่เข้าร่วมเก็บข้อมูล'ปาตง
3. สามารถเก็บรักษาและอนุรักษ์'ปาตงมลายูถิ่นปาตานีให้คงอยู่ต่อไป

โครงการวิจัยการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายู จังหวัดสตูล

พื้นที่วิจัย จังหวัดสตูล

จำนวนนักวิจัย 4 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน กุมภาพันธ์ 2552 จนถึงปัจจุบัน

ประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเด็กในจังหวัดสตูลนั้น มีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ส่วนใหญ่จะขับร้องคนเดียว แต่ในพื้นที่ในจังหวัดสตูลจะมีการขับร้องในจำนวน 5-20 คน ในภาวะปัจจุบันพิธีกรรมแบบนี้เริ่มมีน้อยลง เพราะบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ จะอยู่ในกลุ่มของผู้สูงอายุ 50-60 ขึ้นไป เลขาธิการทีมงานวิจัยมีความประสงค์ในการวิจัยเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูต่อไป และเพื่อการถ่ายทอดต่อเยาวชนในอนาคต

โจทย์การวิจัย

1. สถานการณ์ปัจจุบันของประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูลเป็นอย่างไร
2. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูลโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมควรมีรูปแบบอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล
2. เพื่อรวบรวมบทขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กอันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล
3. เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล
4. เพื่อให้ชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูลมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็ก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. จากสถานการณ์ปัจจุบันของประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล ทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีอันเป็นวิถีปฏิบัติทางภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน
2. มีการรวมกลุ่มโดยชุมชนเพื่อรวบรวมบทขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กและศึกษาเนื้อหาของบทขับร้องตลอดจนฝึกฝนการขับร้องเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็ก
3. เกิดแนวทางในการนำบทขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กไปแสดงงานรับขวัญสมาชิกใหม่พิธีโกนผม และแสดงสาธิตการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กในเวทีต่าง ๆ
4. เยาวชนได้เรียนรู้และศึกษาวิถีการดำรงชีวิตของคนในอดีตแล้วสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมยุคสมัย

โครงการรวบรวมเพลงพื้นบ้านมลายูปาตานีในอำเภออิงจังหวัดนราธิวาส

ในอดีตพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูจะมีการเริ่มด้วยบทกลอนหรือปาตังก่อนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่นการเข้าสู่ขอเจ้าสาว การเปิดพิธีการบรรยาย การตักเตือนผ่านบทกลอน เป็นต้น ปาตงเป็นวรรณกรรมอย่างหนึ่งของคนมลายู ที่เริ่มจะหายจากบทบาททางสังคม

พื้นที่วิจัย จังหวัดนราธิวาส

จำนวนนักวิจัย 5 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน กุมภาพันธ์ 2552 จนถึงปัจจุบัน

โจทย์วิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์เพลงพื้นบ้านมลายูปาตานีในอำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาสเป็นอย่างไร
2. เพลงพื้นบ้านมลายูปาตานีในอำเภอยิ่งอมีประเภทใดบ้าง
3. เพลงพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชนมลายูมุสลิมในอำเภอยิ่งอจังหวัดนราธิวาสอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเก็บรวบรวมเพลงพื้นบ้านมลายูปาตานีในอำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเก็บรวบรวมเพลงปราชญ์เพลงพื้นบ้านและจัดทำแผนที่ผู้รู้
3. เพื่อจำแนกประเภทเพลงพื้นบ้านมลายูปาตานีในอำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส
4. เพื่อศึกษาความหมายของเพลงพื้นบ้าน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเพลงพื้นบ้านกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตชนมลายูมุสลิมในอำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส
5. เพื่อจัดทำหนังสือรวบรวมเพลงพื้นบ้าน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนในอำเภอยิ่งอตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ประชาชนในพื้นที่ยิ่งอสามารถเรียนรู้ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตจากเพลงพื้นบ้านได้
3. สามารถนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียน
4. สามารถเป็นเอกสารอ้างอิงหรือข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้สนใจเพลงพื้นบ้าน
5. เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ให้เพลงพื้นบ้านของอำเภอยิ่งอ คงอยู่ตลอดไป
6. เพื่อให้เพลงพื้นบ้านอำเภอยิ่งอเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

โครงการศึกษาและรวบรวมอาหารและขนมพื้นบ้านในวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส

พื้นที่วิจัย จังหวัดนราธิวาส

จำนวนนักวิจัย 4 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน พฤษภาคม 2551 จนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมการรับประทานอาหารของแต่ละกลุ่มชนนั้นย่อมมีลักษณะความแตกต่างกันไป โดยเฉพาะพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะมี การเรียกขานที่สื่อในความเป็นเอกลักษณ์ของคนในพื้นที่สูง แต่อิทธิพลของสังคมสมัยใหม่ที่ต้องแข่งกับเวลา มีอาหารจานด่วนมาทดแทน เช่นอาหารสำเร็จรูป อาหารขยะ เป็นต้น ดังนั้นเวทีของอาหารและขนม

พื้นเมืองได้มีบทบาทน้อยลง กับสังคมปัจจุบัน ในที่สุดอาหารและขนมพื้นเมืองเหล่านี้ก็จะเลือนหายไปพร้อมกับชื่อของมัน ถ้าไม่มีการรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษรในอนาคตอันใกล้จะเกิดการสูญหายได้

โจทย์วิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นบ้านมีอะไรบ้าง และเกี่ยวข้องกับภาษา วัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดนราธิวาสอย่างไร
2. จะสามารถฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นบ้านในจังหวัดนราธิวาสได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมรายชื่ออาหารและขนมพื้นบ้านในจังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษากระบวนการประกอบอาหารและขนมพื้นบ้านในจังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อฟื้นฟูและเผยแพร่วัฒนธรรม ภาษาถิ่น และภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นบ้านในโรงเรียน เรืองราษฎร์อุปถัมภ์ ต.เรียง อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาด้านอาหารและขนมพื้นบ้านในวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส
2. ประชาชนทั่วไปในจังหวัดนราธิวาส เห็นความสำคัญของอาหารและขนมพื้นบ้าน
3. ได้เผยแพร่อาหารและขนมพื้นบ้านให้แก่ประชาชนในพื้นที่
4. ทำให้ผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารและขนมพื้นบ้านในจังหวัดนราธิวาสได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ
5. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการทำอาหารและขนมพื้นบ้าน
6. เกิดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นบ้านในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้าน เรืองราษฎร์อุปถัมภ์ ต.เรียง อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส
7. เป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีโครงการการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาเต็มรูปแบบ

โครงการศึกษาการใช้ภาษาไทยของเด็กนักศึกษาและนักเรียนในพื้นที่3จังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาพทั่วไปของพื้นที่3จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร ดังนั้นการใช้ภาษาไทยของคนในพื้นที่3จังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างมีปัญหา เพราะจะถูกรบกวนโดยภาษาแม่ของตน ในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อต้องการค้นหาปัญหาของการใช้ภาษาไทยและแนวทางแก้ไขที่ตรงกับสภาพในพื้นที่จริง

พื้นที่วิจัย จังหวัดยะลา

จำนวนนักวิจัย 4 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน พฤศจิกายน 2551 จนถึงปัจจุบัน

โจทย์วิจัย

จะศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน ในเรื่องการออกเสียง การใช้คำ การเรียงคำเข้าประโยค และปัญหา มารยาททางสังคมอันสืบเนื่องมาจากการใช้ภาษา ซึ่งจำเป็นต้องหาทางช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวันในเรื่องการออกเสียง การใช้คำ ปัญหาการเรียงคำเข้าประโยค ทั้ง การพูดและการเขียน
2. เพื่อศึกษาปัญหามารยาททางสังคมของนักเรียนนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมการใช้ภาษา
3. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ออกแบบฝึกการออกเสียงให้แก่ นักเรียนในโครงการวิจัยปฏิบัติการ เรื่อง “การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ :กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”
2. องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาทักษะภาษาไทยและเสริมสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

โครงการศึกษาเรื่องเล่าในสมัยสงครามโลกที่ 2 โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

ประสบการณ์ในอดีตถ้าขาดการจดบันทึกก็ไม่สามารถที่จะเล่าให้คนรุ่นหลังต่อไปได้ ประสบการณ์ของคนในสมัยสงครามโลกครั้งที่2นั้น มีคุณค่ามากมาย ดังนั้นสามารถที่จะจดบันทึกผ่านบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ถ้าไม่รีบจดเก็บบันทึกไว้ ไม่นานนักบุคคลเหล่านี้ก็เริ่มจากเราไปกับกาลเวลา ดังนั้นแหล่งข้อมูลที่อยู่ในรูปประสบการณ์ของแต่ละบุคคลวิธีการจดบันทึกและมีการเผยแพร่ต่อไป

พื้นที่วิจัย จังหวัดยะลา

จำนวนนักวิจัย 4 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน มีนาคม 2551 จนถึงปัจจุบัน

โจทย์วิจัย

สงครามญี่ปุ่น: วรรณกรรมและเรื่องเล่าของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่แท้จริงอย่างไร มีความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในพื้นที่ที่มีหลักความเชื่อที่แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์การศึกษาวิจัยเรื่อง “สงครามญี่ปุ่น: วรรณกรรมและเรื่องเล่าของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาและเอกสารบันทึกวรรณกรรมและเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่ 2 มหาเอเซียบูรพาของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความรักชาติ ความสามัคคีของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จากเหตุการณ์สงครามมหาเอเซียบูรพา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบเหตุการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 มหาเอเซียบูรพา ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากความทรงจำของประชาชนในพื้นที่
2. ทราบถึงความรักชาติของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อครั้งเหตุการณ์มหาเอเซียบูรพา เพื่อปกป้องราชอาณาจักรไทย
3. สามารถบันทึกเรื่องเล่าต่าง ๆ จากความทรงจำของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ประชาชนในภายหลังรับทราบ

โครงการรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นตามะลั้ง อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

จากกระแสของเยาวชนรุ่นใหม่ขาดการให้ความสนใจทางด้านวรรณกรรมท้องถิ่นรวมทั้งเป็นการหนุนเสริมการเรียนการสอนแบบทวิภาษา จึงมีการจัดประกายของคนในพื้นที่ในการหันหน้ามาทำวิจัยเรื่องรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นตามะลั้งเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

พื้นที่วิจัย จังหวัดสตูล

จำนวนนักวิจัย 7 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน พฤศจิกายน 2551 จนถึงปัจจุบัน

โจทย์วิจัย

สถานการณ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นตามะลั้งเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นตามะลั้งให้คงอยู่ต่อไป
2. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนตระหนัก เห็นคุณค่า มีความรัก และภาคภูมิใจในวรรณกรรมท้องถิ่นของตนเอง
3. เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ
4. เพื่อเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา(ภาษาไทย มลายู)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า มีความรักและภาคภูมิใจและให้ความสำคัญต่อภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. โรงเรียนในพื้นที่สามารถนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้

โครงการพจนานุกรมภาษามลายูสตูล-ไทย-มาเลเซียฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น

ภาษามลายูถิ่นสตูลเป็นภาษาที่แตกต่างจากภาษามลายูถิ่นปัตตานีและมีจำนวนผู้ใช้น้อยกว่าพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การใช้ภาษาถิ่นสตูลเอง สอนใหญ่จะใช้ในกลุ่มย่อย ในรูปของเอกสารที่รวบรวมเป็นพจนานุกรมด้านศัพท์ต่างๆก็ยังมีถือว่าไม่มี จึงเสนอให้มีการจัดทำ โครงการพจนานุกรมภาษามลายูสตูล-ไทย-มาเลเซียฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น เพื่อจัดให้มีเอกสารที่สามารถอ้างอิงเกี่ยวกับภาษามลายูสตูลได้และเป็นข้อมูลเสริมในการเรียนการสอนแบบทวิภาษาต่อไป

พื้นที่วิจัย จังหวัดสตูล

จำนวนนักวิจัย คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ เริ่ม เดือน มีนาคม 2551 จนถึงปัจจุบัน

โจทย์การวิจัย

จะศึกษา ค้นคว้าและจัดระบบข้อมูลภาษามลายูถิ่นสตูลในรูปแบบพจนานุกรม ภาษามลายูถิ่นสตูล ไทย มาเลเซีย ฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารโดยเรียงลำดับ หมวดหมู่ความหมายคำศัพท์ของชาวไทยมุสลิมที่พูดภาษามลายูถิ่นสตูลในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการอนุรักษ์ในอัตลักษณ์ภาษาสตูล
2. เพื่อให้คนรุ่นหลังเห็นอัตลักษณ์ของภาษามลายู
3. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาษาอันหนึ่งอันเดียวกัน
4. เพื่อเป็นเครื่องมือ และสื่อการเรียนการสอน
5. เพื่อเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นทางด้านภาษา
6. เพื่อรวบรวมคำศัพท์ภาษามลายูสตูล
7. เพื่อศึกษาความหมายของคำศัพท์อย่างถูกต้อง
8. เพื่อคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษามลายูสตูล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า
2. สามารถเป็นสื่อการเรียนการสอน
3. สามารถพูดภาษามลายูถิ่นสตูลได้อย่างชัดเจน
4. สามารถรวบรวมคำศัพท์ที่ตรงกัน บนบรรทัดฐานอันเดียวกัน
5. สามารถแลกเปลี่ยนภาษาแต่ละท้องถิ่น
6. สามารถเรียนรู้และเข้าใจคำศัพท์ภาษามลายูถิ่นสตูลได้อย่างถูกต้อง
7. สามารถเผยแพร่ภาษามลายูถิ่นสตูล
8. เห็นความสำคัญของภาษามลายูถิ่นสตูลยิ่งขึ้น

โครงการพจนานุกรมภาพเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน

ณ ปัจจุบันสื่อที่เกี่ยวกับการศึกษาในเชิงรูปภาพมีค่อนข้างน้อย ยิ่งถ้ามองในเชิงข้อมูลของท้องถิ่นยิ่งหาได้ยาก การผลิตสื่อที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในพื้นที่และส่งผลได้ดียิ่งขึ้น แถมยังเป็นการส่งเสริมคนในพื้นที่ผลิตสื่อในการเรียนการสอน และสามารถเป็นแรงหนุนการเรียนการสอนแบบทวิภาษาอีกด้านหนึ่ง

โครงการพจนานุกรมนักเรียน

จากปัญหาของครูในปัจจุบันที่ขาดสื่อในการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นสื่อเกี่ยวกับรูปภาพ คำศัพท์ ล้วนหาได้ยากทั้งสิ้น จากความขาดแคลนดังกล่าว จึงมีคณะครูชุดหนึ่งมีความประสงค์แก้ปัญหาและต้องการค้นหาคำตอบของปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการวิจัยของครูและนักเรียนมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาต่อไป

โครงการจัดทำสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับบทสนทนาภาษามลายูถิ่นปาดานิ

ภาษามลายูถิ่นปาดานิส่วนใหญ่มีการใช้ในพื้นที่3จังหวัดชายแดนภาคใต้และอีก4อำเภอของจังหวัดสงขลา ในปัจจุบันสำนวนของภาษามลายูถิ่นอยู่ในรูปไม่เป็นทางการส่วนใหญ่ ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนนักศึกษาและนักเรียนทั่วไป

โครงการศึกษาศิลปะป้องกันตัวมลายู

ศิลปะป้องกันตัวของชาวมลายูเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงความอ่อนหวานและนุ่มนวลที่ซ่อนด้วยความดุร้าย สิ่งเหล่านี้ ถ้าไม่มีใครรวบรวมและเก็บรักษาอนุรักษ์ไว้รุ่นต่อไปก็ถือเป็นสิ่งที่หายากในอนาคต เลยได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งมีความประสงค์จะเก็บรักษาและสืบทอดให้เยาวชนต่อไป

3.1.2 รายงานโครงการกลางน้ำ

หมายถึง โครงการที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติแล้ว และอยู่ในการดูแลติดตามและหนุนเสริมของพี่เลี้ยงและศูนย์ประสานงานฯ จำนวน 3 โครงการ มีดังนี้

1. โครงการวิจัย การจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษาของชุมชน โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ตำบล ตะโล๊ะหะลอ อำเภอรามัน จ.ยะลา
2. โครงการวิจัย รวบรวมนิทานและตำนานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี
3. โครงการ ศึกษาชื่อหมู่บ้านภาษามลายูปาดานิในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

ลำดับ ที่	ชื่อโครงการ	เลขที่สัญญา	หัวหน้าโครงการ	ระยะเวลาการ ทำงานวิจัย
1	การจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษาของ	RDG5110026	นายอับลูเลาะ อีหะโละ	1 ปี

ลำดับ ที่	ชื่อโครงการ	เลขที่สัญญา	หัวหน้าโครงการ	ระยะเวลาการ ทำงานวิจัย
	ชุมชน ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา			
2	สำรวจและศึกษาชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษา อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	RDG5110026	นาย สาการิยา ซาเร	1 ปี
3	รวบรวม บันทึก และวิเคราะห์นิทาน พื้นบ้านมลายูด้วยภาษามลายูปัตตานี อักษรไทย อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี	RDG5110026	นางสาวซอลีสะ มูซอ	1 ปี

สรุปตารางโครงการที่ผ่านการอนุมัติ จำนวน 3 โครงการ ดังนี้

1. โครงการวิจัย การจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษาของชุมชน โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ตำบล ตะโละพะลอ อำเภอรามัน จ.ยะลา เป็นโครงการที่ให้การสนับสนุนโครงการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษาของชุมชนซึ่งได้ดำเนินงานในช่วงหกเดือนแรก และได้จัดกิจกรรมไปจำนวน 5 กิจกรรม การดำเนินงานโครงการขณะนี้กำลังรวบรวมข้อมูลรายงานความก้าวหน้า

โครงการที่ 1

โครงการวิจัย การจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษา
ของชุมชน โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ตำบล ตะโละพะลอ อำเภอรามัน จ.ยะลา

จำนวนนักวิจัย : 10 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ : ประมาณ 6 เดือน (พฤศจิกายน 50 –มิถุนายน 51)

ระยะเวลาการดำเนินงานตามสัญญา: 12 เดือน (มิถุนายน 51-มิถุนายน 52)

โจทย์วิจัย:สภาการศึกษาของชุมชนบ้านบึงน้ำใสจะหนุนเสริมโครงการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา และการศึกษาของชุมชน อย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

- ได้องค์กรในหมู่บ้านสำหรับบริหารจัดการ จัดเก็บข้อมูล องค์ความรู้ของชุมชน และแก้ไขอุปสรรคปัญหา
ร่วมกันโดยผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่นชุมชนในพื้นที่โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส
- เพื่อหาวิธีการหนุนเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษาของชุมชนโดยผ่านสภาการศึกษา
ชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ได้วิธีการสร้างความเข้าใจและความตระหนักของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการทวิภาษาในพื้นที่โรงเรียนบ้าน
บึงน้ำใส

- สามารถรวบรวมองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาและการศึกษาของชุมชนที่ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อนำไปใช้และเผยแพร่แก่ชุมชนอื่นๆ
- เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนให้เข้มแข็ง อันนำไปสู่การอนุรักษ์สืบสานภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. โครงการวิจัย รวบรวมนิทานและตำนานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี เป็นโครงการดำเนินงานวัตถุประสงค์ เพื่อเก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านในอำเภอสายบุรี และ เพื่อจำแนกนิทานพื้นบ้าน วิเคราะห์เนื้อหา นิทาน และ เพื่อมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ ได้ดำเนินงานในช่วงหกเดือนแรก

โครงการที่ 2

โครงการวิจัย “ศึกษาชื่อหมู่บ้านภาษามลายูปาตานีในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี”

จำนวนนักวิจัย : 10 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ : ประมาณ 7 เดือน (พฤศจิกายน 50 – มิถุนายน 51)

ระยะเวลาการดำเนินงานตามสัญญา: 12 เดือน (มิถุนายน 51-มิถุนายน 52)

โจทย์วิจัย หมู่บ้านและชุมชนในอำเภอสายบุรีมีชื่อเป็นภาษาอะไรบ้างและมีความหมายอะไรและมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาชื่อหมู่บ้านทั้งที่เป็นชื่อทางราชการและชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่น
- เพื่อศึกษาและบันทึกความเป็นมาและประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชน
- เพื่อศึกษาความหมายภาษามลายูจากชื่อหมู่บ้าน
- เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน
- เพื่อสร้างกิจกรรม/เวทีของการฟื้นฟูภาษามลายูถิ่นให้กับคนในชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาความเป็นมาของหมู่บ้าน มีความ
- ภาคภูมิใจในความเป็นมาของหมู่บ้านและสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด
- ได้องค์ความรู้ภาษามลายูในชื่อหมู่บ้าน
- คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการฟื้นฟูภาษามลายูถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด
- ได้เอกสารบันทึกประวัติศาสตร์หมู่บ้าน/ชุมชนในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

3. โครงการ ศึกษาชื่อหมู่บ้านภาษามลายูปาตานีในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เป็นโครงการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ได้ดำเนินงานได้ดำเนินงานในช่วงหกเดือนแรก และการทำงานโครงการขณะนี้กำลังรวบรวมข้อมูลรายงานความก้าวหน้า

โครงการที่ 3

โครงการวิจัย“รวบรวมนิทานและตำนานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี”

จำนวนนักวิจัย : 4 คน

ระยะเวลาในการพัฒนาโจทย์ : ประมาณ 5 เดือน (มกราคม50 –มิถุนายน 51)

ระยะเวลาการดำเนินงานตามสัญญา: 12 เดือน (มิถุนายน 51-มิถุนายน 52)

โจทย์การวิจัย

- สถานการณ์ของนิทานพื้นบ้านอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร
- นิทานพื้นบ้านมีลักษณะเด่นที่มีความสัมพันธ์กับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานีอย่างไร
- นิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นสามารถนำมาเสริมในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่อย่างไรและจะสามารถให้เกิดการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์

- เพื่อเก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านชาวไทยมุสลิมอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานี
- เพื่อจำแนกนิทานพื้นบ้านของชุมชนมุสลิมอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานี
- เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในนิทานพื้นบ้านระหว่างนิทานกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตชุมชนมุสลิมอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานี
- เพื่อนำนิทานท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่
- เพื่อให้ทราบถึงภาพสะท้อนของสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานีจากนิทานพื้นบ้าน
- เพื่อเผยแพร่นิทานในรูปแบบสองภาษา คือ ภาษามลายูถิ่น และภาษาไทย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- เยาวชนและคนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- เยาวชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถเรียนรู้ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตจากนิทาน ส่งผลให้เกิดความรักและความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
- บุคคลทั่วไปสามารถเรียนรู้และเข้าใจภาพสะท้อนของการดำรงชีวิตของชาวไทยมุสลิมจากนิทานโรงเรียนในพื้นที่สามารถนำนิทานท้องถิ่นซึ่งเป็นสื่อที่ใกล้ตัวเด็กมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อเสริมทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน สร้างความรู้และจินตนาการฝึกสมาธิ ปลูกฝังนิสัยคุณธรรมจริยธรรมและนิสัยรักการอ่าน เยาวชนตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตในชุมชน

3.1.3 รายงานโครงการปลายน้ำ

หมายถึง โครงการที่ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์และรายงานการเงินเรียบร้อยแล้ว, โครงการทั้งหมดระยะเวลาการทำงานวิจัยแล้ว แต่อยู่ในระหว่างการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์และรายงานสรุปการเงิน จำนวน 2 โครงการ มีดังนี้

1. โครงการวิจัย พจนานุกรมภาษามลายูปาตานี-ไทย-มาเลเซีย ฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น

2. โครงการวิจัย การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	เลขที่สัญญา	หัวหน้าโครงการ	ระยะเวลาการทำงานวิจัย	สถานะโครงการ
1	โครงการวิจัย การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น:กรณีศึกษา ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	RDG49M0012	นายจารุวัจน์ สองเมือง	1 ส.ค.49-30 ก.ย.50	ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว
2	โครงการวิจัย พจนานุกรมภาษามลายูปาตานี-ไทย-มาเลเซีย ฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น	RDG49M0010	นายแวญโซะ สามะอาลี		กำลังรวบรวมข้อมูลรายงานฉบับสมบูรณ์

สรุปตารางโครงการที่ปิดโครงการจำนวน 2 โครงการ ดังนี้

โครงการวิจัย พจนานุกรมภาษามลายูปาตานี-ไทย-มาเลเซีย ฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น ดำเนินงานโครงการเสร็จได้พจนานุกรมที่เป็นเล่ม การดำเนินงานโครงการขณะนี้กำลังรวบรวมข้อมูลรายงานฉบับสมบูรณ์ และโครงการวิจัย การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษา ต.เขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ได้ดำเนินงานโครงการเสร็จและส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว

3.2 รายงานกระบวนการทำงานของพี่เลี้ยงและศูนย์ประสานงานฯ

ได้แบ่งการรายงานในส่วนนี้เป็น 3 ส่วน คือ 1. กระบวนการติดตามงาน 2. การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และ 3. การจัดให้มีการศึกษาดูงาน

3.2.1 กระบวนการติดตามงาน

(1) การลงพื้นที่ภาคสนาม

ตารางการลงพื้นที่ภาคสนามของพี่เลี้ยงทีมวิจัย¹

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	สถานที่/จังหวัด	กิจกรรมที่จัด/โครงการ	หมายเหตุ
1	19 ก.ค.51	กศน. อ.สายบุรี	โครงการซื้อหมูบ้านฯ	

¹ ดูรายงานภาคสนามได้ที่ภาคผนวก

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	สถานที่/จังหวัด	กิจกรรมที่จัด/โครงการ	หมายเหตุ
		จ.ปัตตานี		
2	25 ก.ค.51	ศรช.บ้านบึงน้ำใส ต.ตะโล๊ะหลอ จ.ยะลา	โครงการสภาการศึกษาฯ	
3	1 ส.ค.51	ศรช.บ้านบึงน้ำใส ต.ตะโล๊ะหลอ จ.ยะลา	โครงการสภาการศึกษาฯ	
4	2 ส.ค.51	บ้านหัวหน้าโครงการ เทศบาลตำบล ต้นไทร อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส	โครงการนิทานพื้นบ้านฯ	
5	3 ส.ค.51	ศรช.บ้านค้อ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	โครงการซื้อหมู่บ้านฯ	
6	5 ส.ค.51	โรงเรียนบ้านวัฒนวิทยา อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	โครงการรวบรวมปิ่นตบนา	
7	15 ส.ค.51	โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ต.ตะโล๊ะหลอ อ.รามัน จ.ยะลา	โครงการสภาการศึกษาฯ	
8	14 ก.ย.51	ศรช.บ้านค้อ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	โครงการซื้อหมู่บ้านฯ	
9	19 ก.ย.51	ศรช.บ้านบึงน้ำใส ต.ตะ โล๊ะหลอ จ.ยะลา	โครงการสภาการศึกษา	
10	20 ก.ย.51	บ้านหัวหน้าโครงการ เทศบาลตำบลต้นไทร อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส	โครงการนิทานพื้นบ้านฯ	
11	7 ต.ค.51	ศรช.บ้านค้อ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	โครงการซื้อหมู่บ้านฯ	
12	25 ต.ค.51	ศรช.บ้านค้อ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	โครงการซื้อหมู่บ้านฯ	
13	9 พ.ย.51	บ้านหัวหน้าโครงการ เทศบาลตำบลต้นไทร อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส	โครงการนิทานพื้นบ้านฯ	
14	14 พ.ย.51	ศรช.บ้านค้อ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	โครงการซื้อหมู่บ้านฯ	
15	15 พ.ย.51	ศรช.บ้านบึงน้ำใส ต.โล๊ะ หลอ อ.รามัน จ.ยะลา	โครงการสภาการศึกษาฯ	

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	สถานที่/จังหวัด	กิจกรรมที่จัด/โครงการ	หมายเหตุ
16	16 พ.ย.51	บ้านหัวหน้าโครงการ เทศบาลตำบลต้นไทร อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส	โครงการนิทานพื้นบ้านฯ	
17	21 พ.ย.51	บ้านหัวหน้าโครงการ อำเภอเมืองจ.นราธิวาส	โครงการศึกษาบุคคลจังหวัด นราธิวาส	
18	22 พ.ย.51	ศรช.บ้านค้อ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี	โครงการซื้อหมูบ้านฯ	
19	27 พ.ย.51	มุขอลา บ้านตำมะลัง เหนือ อ.เมือง จ.สตูล	โครงการฟื้นฟูวรรณกรรม บ้านตำมะลังเหนือ	
20	28 พ.ย.51	ต.บ้านควน อ.เมือง จ.สตูล	โครงการฟื้นฟูเพลงกล่อมเด็ก บ้านควน	
21	29 ธ.ค.51	มหาวิทยาลัยราชภัฏ ยะลา	โครงการปัญหาการใช้ภาษาไทย ของนักเรียนนักศึกษาไทยเชื้อ สายมลายูฯ	

(2) การจัดประชุมที่มวิจัย

ลำดับ ที่	วันที่	หัวข้อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วม ประชุม
1	9 ส.ค.2551	เวทีถ่ายทอดประสบการณ์และนำเสนอ ผลงานโครงการวิจัย	รร.ซี.เอส. จ.ปัตตานี	

3.2.2 การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ลำดับ ที่	วันที่	หัวข้อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	สถานที่	จำนวนผู้เข้า ฝึกอบรมเชิง ปฏิบัติการ
1	11-12 ก.ค. 2551	อบรมระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่น	รร.เซาเทิร์น จ.ปัตตานี	
2	22-23 ก.ค. 2551	อบรมการบริหารจัดการโครงการวิจัย	รร.เซาเทิร์น จ.ปัตตานี	
3	23-24 ก.ค. 2551	อบรมการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยง โครงการวิจัย	รร.ซี.เอส. จ.ปัตตานี	
4	29-30 พ.ย. 2551	อบรมระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นสตูล	ปาล์มรีสอร์ท จ.สตูล	

ลำดับ ที่	วันที่	หัวข้อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	สถานที่	จำนวนผู้เข้า ฝึกอบรมเชิง ปฏิบัติการ
5	12 ส.ค.2551	เวทีการพัฒนาเอกสารเชิงหลักการ โครงการวิจัย	รร.ไดอิชิ	
6	17-18 ม . ค . 2552	เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย เรื่องกระบวนการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วน ร่วม	รร.หาดใหญ่ฮอลิ เดย์ จ.สงขลา	

3.2.3 การจัดให้มีการศึกษาดูงาน

ลำดับ ที่	วันที่	หัวข้อการศึกษาดูงาน	สถานที่	จำนวนผู้ศึกษา ดูงาน
1	27-30 ส.ค. 2551	พัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยง	ซอง	อัครศิติดิการ์
2	28-29 ต.ค.2551	มหกรรมฟื้นฟูภาษาเพื่อพัฒนา ท้องถิ่น	มหิดล	
3	5-13 ก.พ.2552		จ.เชียงใหม่	ศอลาฮุดดิน
4	5-8 มี.ค.2552	ทัศนศึกษาลังกาวี	ประเทศ มาเลเซีย	อับดุลเลาะ

บทที่ 4

สรุปและวิเคราะห์การดำเนินงาน

แบ่งการรายงานผลการดำเนินงานที่ได้เป็น 3 ส่วน มีดังนี้ 1 จำนวนนักวิจัย 2 การเผยแพร่ผลงาน และ 3 ความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินงานวิจัย

4.1 จำนวนนักวิจัย

4.1.1 จังหวัดปัตตานี

(1) อ.ไม้แก่น โครงการนิทานพื้นบ้าน

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	น.ส.ชาลิยะ มูซอ	เป็นครูสอนภาษามลายูและมีความรู้ทางวรรณกรรมพื้นบ้าน
2	น.ส.แวซากียะห์ แวยูหนู	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา สอนวิชาวิทยาศาสตร์
3	น.ส.ฟาดีล๊ะ แซะเฮง	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา สอนวิชาภาษาไทย
4	นางอาอีเสาะ มัสปอ	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา สอนวิชาภาษาไทย
5	นายรีซัน บุงวัง	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา สอนชั้นอนุบาล

(2) อ.สายบุรี โครงการศึกษาชื่อหมู่บ้าน

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นายสาการียา ซาเราะ	เป็นผู้ประสานงานหน่วยงานในอำเภอสายบุรี มีความรู้ ทางการละเล่น (หมากฮอต)
2	นายอาแว ดีเยาะ	เป็นผู้ประสานงานหน่วยงานในอำเภอสายบุรี
3	นายซอลาฮุดดีน ดาราโอ๊ะ	เป็นผู้ประสานงานหน่วยงานในชุมชน
4	นายอับดุลเลาะ เปาะอิ	มีความรู้ทางด้านสมุนไพร
5	นายซูลกิฟลี วาจิ	เป็นครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
6	นายอับดุลอาซิ หะยีสาและ	มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
7	นายบารูดีน สามะ	มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการศิลปการแสดงดี เกฮูลู

(3) อ.ยะรัง โครงการศึกษาปาดงและปราชญ์ปาดง

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นายนาหวา กาโง	เป็นครูสอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สอนวิชาภาษาอังกฤษ
2	นายอับดุลฮาเล็ม คาเร้ง	เป็นอูสตะสอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา มีความรู้ทางด้านวรรณกรรมมลายู
3	น.ส.นุรไลลา แวสะมะแอ	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา สอนวิชาภาษามลายู
4	นายเดะยา สุหลง	เป็นครูสอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสอนโรงเรียนตาดีกาในชุมชน

(4) อ.ยะรัง โครงการพัฒนาอักษรยาวี

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นายจารุวัจน์ สองเมือง	นักวิชาการ
2	นายฮาเร๊ะ เจ๊ะโต	นักวิชาการ
3	นายคามารุดดิน อีสายะ	นักวิชาการภาษามลายู
4	นายอับดุลการิม สาแมง	นักวิชาการ

(5) อ.เมือง โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาดานี

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นายแวยูโซะ สามะอาลี	นักวิชาการเผยแพร่ภาษาไทยและมีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมมลายูปาดานี
2	นายเจ๊ะสุเซ็น เจ๊ะอุบง	นักวิชาการเผยแพร่ภาษาไทยและมีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมมลายูปาดานี
3	ดร.รุสลัน อุทัย	นักวิชาการ มีความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์
4	นายแวมายิ ปารามัล	นักวิชาการ มีความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์
5	นายสาเหะอับดุลเลาะ อัสยุฟรี	นักวิชาการ มีความรู้ทางด้านภาษามลายู

4.1.2 จังหวัดยะลา

(1) อ.รามัน จ.ยะลา

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นายอับดุลเลาะ อีหะโละ	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา
2	นายตีพะลี อะตะบู	มีความรู้ภูมิปัญญาทางด้านการรำกริชและการทำกริช
3	นางตอยบ๊ะ โซะยู	เป็นครูอนุบาล
4	น.ส.นาอีหม๊ะ มะวะวา	แกนนำเยาวชนในชุมชน
5	นายอับดุลการิม สุหลง	มีความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามและเป็นผู้นำศาสนาในชุมชน
6	นายมะยูนู สามะเด็ง	มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญาการจัดทำปฏิทินอิสลาม
7.	นายสุหลง แกะชี	มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญาการทำนา
8.	นายอับดุลลาเต๊ะ แวดอเลาะ	
9.	น.ส.รีดาวาติส วาจิ	
10.	น.ส.โรสนานี มะวะวา	

(2) อ.เมือง โครงการศึกษาการใช้ภาษาไทย

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	ผศ. สุภา วัชรสุขุม	นักวิชาการ มีความรู้ทางด้านภาษาไทย
2	ผศ. ถาวร มณีนิล	นักวิชาการ มีความรู้ทางด้านภาษาไทย
3	นายสันทัต จันทรขุน	นักวิชาการ มีความรู้ทางด้านภาษาไทย
4	นายธีระพล พงษ์พิมาย	นักวิชาการ มีความรู้ทางด้านภาษาไทย

4.1.3 จังหวัดนราธิวาส

(1) อ.ศรีสาคร โครงการรวบรวมอาหารและขนมพื้นบ้าน

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นางจินตา อูสมาน	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความรู้ทางด้านคหกรรม
2	ดร.ต่ายุดิน อูสมาน	นักวิชาการอิสระและเป็นผู้พัฒนาสังคม
3	นางนาอีมะห์ เจะนิ	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา
4	นางสาวมารีียม มะเก๊ะ	เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา

(2) อ.เมือง โครงการศึกษาชื่อและนามสกุลชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นายศอลาฮุดดีน สมาอูน	มีความรู้ทางด้านภาษามลายูถิ่นสตูล
2	นางฮัสนีดา สมาอูน	อาจารย์สอนภาษามลายู
3	นายโยฮาลือมี เปาะจิ	
4	นายฟิกรี อารง	

(3) อ.ยี่งอ โครงการรวบรวมเพลงพื้นบ้านมลายูปาตานี

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นางสาวอามีเนาะ ยาสาแล	อาจารย์สอนภาษามลายู
2	นายอับดุลฮาเล่ มะลา	ครูอนุบาล
3	นางสาวซามีเราะ เจ๊ะเลาะ	
4	นางสาวรอมละ สอและ	
5	นายสุไฮมิง มะลา	

4.1.3 จังหวัดสตูล

(1) อ.เมือง โครงการวิจัยการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการขับร้องในพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กของชุมชน มุสลิมเชื้อสายมลายูจังหวัดสตูล

ลำดับ ที่	รายนามนักวิจัย	ศักยภาพนักวิจัย
1	นายกามารุดดีน อีสายะ	อาจารย์สอนภาษามลายู มหาวิทยาลัยทักษิณ
2	นางสาวกนิษฐา หลีดินซุด	ข้าราชการครู
3	นางสาวสากีณา อารีหมาน	
4	นางสาวมัสนะ ปิยาตุ	
5	นางสาวอินฉ๊ะ อีสายะ	

สรุปตาราง จากการดำเนินงานวิจัยในระยะที่ 1 สามารถสร้างนักวิจัยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จำนวน 60 คน และสร้างองค์ความรู้ทางด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้เหล่านี้ และเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยประเด็นภาษาและวัฒนธรรมต่อไปในอนาคต

4.2 การเผยแพร่ผลงาน

โครงการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญากับโครงการทวิภาษา โดยการใช้องค์ความรู้พื้นฐานของโครงการทวิภาษามาใช้ประโยชน์ในโครงการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญา ได้แก่ การนำระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลของโครงการต่างๆ เช่น เก็บข้อมูลในโครงการนิทานพื้นบ้าน โครงการซื้อหมู่บ้าน โครงการปันทุน เป็นต้น หลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้ว สามารถศึกษาความหมายของคำศัพท์ภาษามลายูจากพจนานุกรม ที่ทีมงานของทั้งสองโครงการได้ปฏิบัติงานในรูปของการ “ร่วมมือกันทำ” เนื่องจากโครงการย่อยต่างๆ ในโครงการพัฒนาภาษานั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปเพื่อหนุนเสริมโครงการทวิภาษานั้นเอง

ส่วนโครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาตานี ถึงแม้ว่าจะยังไม่สามารถปิดโครงการแต่พจนานุกรมฉบับร่างนั้นเป็นที่ต้องการของหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการใช้งานที่เจาะจงในกลุ่มของการศึกษาดังนั้นจึงมีหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กศน. ขอพจนานุกรมฉบับร่างไปใช้ในการเรียนการสอนและค้นหาคำศัพท์ในช่วงเวลาของการสอนภาษามลายูถิ่น นอกเหนือจากโครงการทวิภาษาที่ใช้พจนานุกรมดังกล่าวในการสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนต่างๆ และเพื่อการอ้างอิงเป็นประจำอยู่แล้วได้แก่ สื่อการเรียนการสอนประเภทเรื่องเล่า หนังสือเล่มเล็ก เล่มยักษ์ และกิจกรรมการแต่งเพลงพื้นบ้านที่ต้องใช้ภาษามลายูในการเขียน นอกจากนี้ มีการใช้ระบบตัวเขียนของพจนานุกรมเป็นสื่อการเรียนการสอนภาษามลายูถิ่นปาตานีในชั้นประถมโดย อ.แวมาอี ปารามัล สำหรับโครงการอักษรยาวิ มีการต่อยอดโครงการโดยการนำระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นอักษรยาวิไปทดลองใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

4.3 ความรู้ที่ได้จากการทำงานของโครงการวิจัยที่ศูนย์ประสานงานเป็นผู้ดูแล

โครงการย่อยกับหน่วยงานต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้กับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนของโครงการย่อยคือโครงการพจนานุกรมมลายูปาตานีในการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับระบบตัวเขียนเพื่อการจัดการเรียนการสอนภาษามลายูถิ่นของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(กศน.) หรือนำความรู้เกี่ยวกับระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นไปประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาภาษามลายูถิ่นปาตานีแก่นักศึกษาวิชาภาษามลายูในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยอ.แวมาอี ปารามัล ในฐานะอาจารย์และทีมวิจัยโครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาตานี

บทที่ 5

ภาคผนวก ก

บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัย

1. กิจกรรมพัฒนาโครงการวิจัยรวบรวมนิทานพื้นบ้านอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี

วันที่ 8 เดือนมกราคม พ.ศ.2551 เวลา 09.00 น.15.30 น.

ณ บ้านทิมวิชัย (คุณฟาดีละ แซะเฮง) เทศบาลตำบลตันไทร อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส

วัตถุประสงค์ เพื่อปูพื้นฐานทิมวิชัยเกี่ยวกับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยร่วมกันค้นหาโจทย์วิจัยสำหรับการพัฒนาโครงการ และหาหาแนวทางการดำเนินงาน มีผู้เข้าร่วม 4 คน ประกอบด้วยกลุ่มทิมวิชัย 2 คน และทีมพี่เลี้ยง 2 คน **กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาโครงการ** เนื่องจากทิมวิชัยนี้เป็นทิมวิชัยใหม่ พี่เลี้ยงจึงมีการตั้งประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดความสนใจในการทำวิจัยครั้งนี้ ทิมวิชัยสรุปเหตุผลความน่าสนใจในการทำวิจัยคือ พื้นที่อำเภอไม้แก่นยังมีปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถเล่านิทานได้ และมีชาวบ้านที่ยังตระหนักถึงคุณค่าของการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านเพื่อสืบทอดให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ อีกประการหนึ่ง ภูมิปัญญาเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านนี้ ยังไม่มีผู้ใดบันทึกเป็นลายอักษรและมีแนวโน้มอาจสูญหายเนื่องจากไม่มีการสืบทอดนั่นเอง ประกอบกับทิมวิชัยส่วนใหญ่ทำงานและอาศัยอยู่ในอำเภอไม้แก่นทำให้สะดวกในการทำวิจัย พี่เลี้ยงเปิดประเด็นถึงความน่าสนใจของพื้นที่อำเภอไม้แก่นในการทำวิจัยและมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นอย่างไร ทิมวิชัยสรุปว่า พื้นที่อำเภอไม้แก่นมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เกี่ยวข้องกับอาณาจักรปาตานีโบราณ จึงมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่น่าสนใจแก่การศึกษา

ผลที่ได้รับการพัฒนาโครงการครั้งนี้ ทิมวิชัยมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้รู้ปัญหาหรือโจทย์สำหรับการทำวิจัย รวมถึงได้แนวทางการดำเนินงานวิจัยเบื้องต้น ทีมพี่เลี้ยงวิเคราะห์ว่า โครงการนี้สามารถพัฒนาโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณได้ เนื่องจากทิมวิชัยมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพสูง เนื่องจากทุกคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปและเป็นครูในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านเองก็อยากถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน และผู้บริหารโรงเรียนให้เข้าใจของงานวิจัย โดยยินดีให้ความร่วมมือกับทิมวิชัยเนื่องจากโครงการนี้มีความสอดคล้องกับนโยบายของชาติที่จะให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนเพื่อให้คงอยู่กับชุมชนตลอดไป

2. บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยรวบรวมปณฺตนและคำสุภาษิตภาษามลายูถิ่น

ปาดานีและภาษามลายูกลางอักษรยาวี ครั้งที่ 1

วันที่ 27 เดือน เมษายน 51 เวลา 09.00 น- 16.30 น

ณ โรงเรียนวัฒนาวิทยา ต.ประจัน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

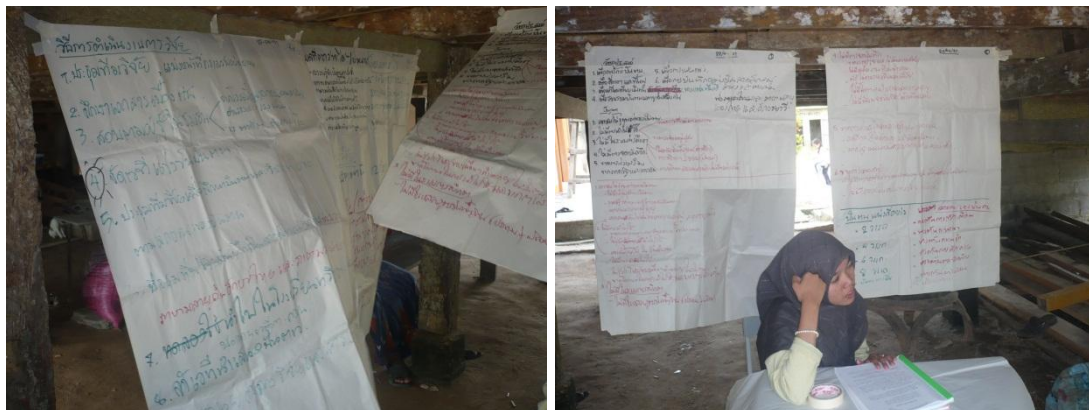
การลงพื้นที่ครั้งที่ 1 นี้มีผู้เข้าร่วมเวทีพัฒนาโจทย์ จำนวน 8 คน ได้แก่ชาวบ้าน 3 คน ทีมวิจัย 4 คน และพี่เลี้ยง 1 คน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น รวมทั้งเพื่อเตรียมความพร้อมทีมวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะการร่วมกันค้นหาประเด็นปัญหาและพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน สำหรับกระบวนการในการพัฒนาโจทย์นั้น เริ่มด้วยการพูดคุยประเด็นปัญหาที่นำไปสู่การทำวิจัย ทีมวิจัยสรุปว่า เนื่องจากเยาวชนไม่รู้คุณค่าของบทกลอนมลายูประเภทปณฺตน เพราะขาดผู้ให้ความรู้ทางด้านปณฺตน รวมทั้งไม่มีการถ่ายทอดสู่เยาวชนและเยาวชนเองก็ยังไม่รู้ประโยชน์ของเนื้อหาที่แทรกอยู่ในปณฺตน ขาดโอกาสในการนำไปใช้และขาดการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ หลังจากนั้นมีการพูดคุยเกี่ยวกับลักษณะของปณฺตนและประเภทของปณฺตนซึ่งเป็นข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมเบื้องต้น (Literature Review) ของทีมวิจัย สำหรับโจทย์วิจัย/คำถามวิจัยของโครงการนี้ ทีมวิจัยสามารถสรุปได้คือ บทกลอนปณฺตนในจังหวัดปัตตานีสามารถนำมาเสริมในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้ทางภาษาและวิถีชีวิตได้อย่างไร และปัจจุบันสถานการณ์บทกลอนปณฺตนในจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร

หลังจากนั้นคุยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ว่าทำไมต้องวิจัยเรื่องนี้ สรุปคือเพื่ออนุรักษ์บทกลอนมลายูปณฺตนผ่านการบันทึกบทกลอนปณฺตนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรโดยใช้อักษรไทยและอักษรยาวีพร้อมทั้งศึกษาความหมายบทกลอนปณฺตน เพื่อเปรียบเทียบบทกลอนปณฺตนในแต่ละพื้นที่และเผยแพร่ต่อไป ขอบเขตการวิจัยนี้จะวิจัยเฉพาะเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเท่านั้น ผลที่คาดว่าจะได้รับการทำวิจัยนี้สามารถสรุปได้ดังนี้คือ เยาวชนรู้จักบทกลอนมลายูประเภทปณฺตนมากยิ่งขึ้น และสามารถนำคำสอนที่ปรากฏในบทกลอนมลายูประเภทปณฺตนมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นในรูปของสื่อในการเรียนการสอน การใช้ในการพูดในโอกาสต่างๆได้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการมีศิลปะในการพูดอย่างหนึ่ง สรุปผลที่ได้จากการพัฒนาโจทย์ครั้งนี้คือ ทีมวิจัยเข้าใจกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พี่เลี้ยงเห็นว่าทีมวิจัยโครงการนี้มีความกระตือรือร้น ตั้งใจทำงานและมีความรับผิดชอบต่องาน โครงการนี้จึงมีความเป็นไปได้ในการขออนุมัติงบประมาณและมีการนัดแนะที่จะลงไปพัฒนาโจทย์อีกครั้ง

3. บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยรวบรวมบทกลอนและคำสุภาษิตมลายูถิ่นปัตตานีและภาษามลายูกลาง อักษรยาวี ครั้งที่ 2

วันที่ 28 เดือน เมษายน 51 เวลา 13.00 น- 16.30 น

ณ .โรงเรียนวัฒนาวิทยา ต.ประจัน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

การพัฒนาโจทย์ในครั้งที่ 2 นี้ มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 5 คน ได้แก่ทีมวิจัย 4 คน และพี่เลี้ยง 1 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนโจทย์วิจัยและขั้นตอนการดำเนินงาน สำหรับกระบวนการพัฒนาโจทย์นั้น เริ่มโดยการทบทวนผลการประชุมที่ผ่านมาโดยการให้ทุกคนดูขั้นตอนการดำเนินงาน คือ ทบทวนโจทย์เพื่อให้เข้าใจมากขึ้นและทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยซึ่งพี่เลี้ยงนำการคุยให้กับทีมวิจัย ในการประชุมครั้งนี้ทีมวิจัยได้เสนอให้มีการเพิ่มภาษามลายูกลางอักษรยาวี เนื่องจากผลที่ได้จากการวิจัยจะนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามด้วยและโรงเรียนตาดีกา 12 โรง เพื่อให้เพิ่มจำนวนผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ผลที่ได้จากประชุมครั้งนี้ ได้ขั้นตอนการดำเนินงานเพิ่ม อีก 9 ข้อเป็น 12 ข้อ

4. บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยรวบรวมปณฺตนและคำสุภาษิตภาษามลายูถิ่น

ปาดานีและภาษามลายูกลางอักษรยาวี ครั้งที่ 3

วันที่ 7 เดือน พฤษภาคม 51 เวลา 13.00 น- 16.30 น

ณ .โรงเรียนวัฒนาวิทยา ต.ประจัน อ.ประจัน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

มีวัตถุประสงค์ เพื่อจะทำแผนงบประมาณในแผนการดำเนินงาน ผู้เข้าร่วม 5 คนคือทีมวิจัย 4 คน และพี่เลี้ยง 1 คน มีกระบวนการพัฒนา เริ่มประชุมโดยพี่เลี้ยงอธิบายแผนการดำเนินงานและงบประมาณ ซึ่งมีส่วนต่างๆ ที่ต้องเขียนได้แก่ กิจกรรมที่จะทำวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีการ กลุ่มเป้าหมาย ผลที่คาดว่าจะได้รับการจัดกิจกรรม และส่วนสุดท้ายคืองบประมาณคร่าวๆ ที่จะใช้จัดกิจกรรม ทีมวิจัยก็เข้าใจขั้นตอนของแผนการดำเนินงาน หลังจากนั้นพี่เลี้ยงเริ่มชวนคุยแผนการดำเนินงานจนได้แผนการดำเนินงานที่สมบูรณ์

5. บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยรวบรวมปณฺตนและคำสุภาษิตมลายูถิ่น

ปาดานีและภาษามลายูกลางอักษรยาวี ครั้งที่ 4

วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม 51 เวลา 09.00 น – 12.30 น

ณ.โรงเรียนวัฒนาวิทยา ต.ประจัน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี

ผู้เข้าร่วม 6 คน ประกอบด้วย ชาวบ้าน 2 คน ทีมวิจัย 3 คนและพี่เลี้ยง 1 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการลงพื้นที่ครั้งนี้ เพื่อชี้แจงในส่วนที่มีการปรับงบประมาณโดยทีมพี่เลี้ยงและทีมงาน เพิ่มเติมข้อมูลประวัติของทีมวิจัย และขอความเห็นชอบในหลักการและเหตุผลที่ได้รับการปรับแก้ไขใหม่โดยทีมงาน การลงพื้นที่ครั้งนี้เป็นการทบทวนการพัฒนาโครงการวิจัยช่วงที่ผ่านมา เริ่มช่วงเช้าเวลาประมาณ 09.00 น. เพราะว่าทีมวิจัยบางคนมีงานที่จะทำในช่วงบ่ายคือจะต้องไปสอนนักเรียนต่อโรงเรียนประสานวิทยา ก็เริ่มคุยโดยการแจกตัวเอกสารโครงการให้กับทีมวิจัยดูและให้เริ่มดูที่ตั้งแต่หลักการก่อน พี่เลี้ยงก็เสนอให้กับทีมวิจัยว่าควรให้เพิ่มการอ้างอิงด้วยเพื่อให้ข้อมูลเป็นที่น่าสนใจมากขึ้นและหลังจากนั้นก็ดูขั้นตอนการทำงานที่ทีมวิจัยเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ พี่เลี้ยงก็ให้ทีมวิจัยเขียนประวัติของตัวเองเพื่อจะเพิ่มในเอกสารโครงการ พร้อมกันนั้นให้ดูที่แผนงบประมาณ ทีมวิจัยบอกว่างบประมาณเหมาะสมกับกิจกรรมแล้ว พอถึงเวลาเที่ยงเสร็จการประชุมเพราะทีมวิจัยจะต้องไปสอน ผลที่ได้ในวันนี้คือได้ทบทวนเอกสารโครงการและขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ

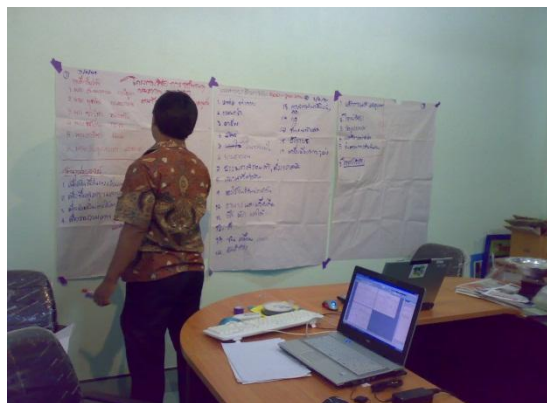
สรุปผลจากการลงพื้นที่พัฒนาโจทย์ 4 ครั้ง โครงการนี้มีโอกาสในการอนุมัติงบประมาณ เนื่องจากทีมวิจัยมีความพร้อมและเข้าใจต่อแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทีมวิจัยมีความตั้งใจในการทำงานและมีความรับผิดชอบสูง ในขณะที่ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการทำวิจัยเป็นอย่างดี

6. บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยเวทีพัฒนาโครงการการจัดทำพจนานุกรมภาพ

3 ภาษา: ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายูถิ่น

วันที่ 3 มิถุนายน 2551 เวลา 09.00 น- 16.30 น

ณ .โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ต.ตะโละพะลอ อ.รามัน จ.ยะลา

วัตถุประสงค์การลงพื้นที่ครั้งนี้ เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความพร้อมของทีมวิจัยและค้นหาประเด็นปัญหาเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยต่อไป มีผู้เข้าร่วมเวทีจำนวน 8 คน ประกอบด้วยกลุ่มทีมวิจัย 7 คนและพี่เลี้ยง 1 คน เริ่มการพัฒนาโจทย์โดยคุยถึงวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัย พี่เลี้ยงตั้งประเด็นถึงวัตถุประสงค์โครงการวิจัยนี้ ซึ่งทีมวิจัยช่วยกันหาคำตอบ สรุปได้คือ เพื่อรวบรวมคำศัพท์ 3 ภาษาประกอบภาพเป็นพจนานุกรมภาพเพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนในโครงการทวิภาษา โดยเป็นการส่งเสริมการใช้ภาษาให้ถูกต้องและฟื้นฟูภาษามลายูถิ่น ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยนี้ คือ คำศัพท์ประกอบภาพ จำนวน 500-700 ภาพ โดยแบ่งเป็นหน่วยต่างๆ 18 หน่วย สำหรับโจทย์วิจัยของโครงการนี้คือ พจนานุกรมภาพ 3 ภาษาสามารถนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้ภาษาทั้ง 3 ภาษา และสามารถแก้ปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนอย่างไร ผลที่คาดว่าจะได้รับ ทีมวิจัยสามารถสรุปดังนี้คือ นักเรียนสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้อง มีความสุขในการเรียน และมีการพัฒนาทางด้านภาษาที่ดีขึ้น โดยพจนานุกรมภาพสามารถเป็นเอกสารสำหรับค้นคว้าสำหรับผู้สนใจต่อไปได้

7. บันทึกการลงพื้นที่โครงการ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและขนมในวัฒนธรรมมลายูมุสลิมของชาวไทยมุสลิมจังหวัดนราธิวาส ครั้งที่ 1

วันที่ 19 เดือน มิถุนายน 51 เวลา 09.00 น – 13.30 น

ณ. บ้านเลขที่ 48/1 บ้านสากอ ต.สากอ อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและโจทย์วิจัย รวมทั้งชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ มีผู้เข้าร่วม 6 คน ได้แก่ทีมวิจัย 4 คน พี่เลี้ยง 1 คน และผู้ช่วยพี่เลี้ยงอีก 1 คน กระบวนการในการพัฒนาโจทย์คือพี่เลี้ยงซักถามเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่จะทำโครงการวิจัย คือต้องการที่อนุรักษ์อาหารและขนมพื้นบ้าน เนื่องจากว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่รู้จักอาหารพื้นบ้านและไม่มีการบริโภคในท้องถิ่น สิ่งที่ได้รับรู้จากกลุ่มนักวิจัยข้อมูลเบื้องต้นในการลงพื้นที่พัฒนาโจทย์ครั้งนี้ คือสภาพปัญหานำไปสู่การอยากทำวิจัย เนื่องจากค่านิยมของเยาวชนในพื้นที่ที่ไม่ค่อยนิยมอาหารและขนมพื้นบ้าน โดยอาจมีสาเหตุมาจากผู้ปกครองไม่ได้ส่งเสริมการบริโภคอาหารและขนมพื้นบ้าน หรือเนื่องจากกรรมวิธีกระบวนการผลิตใช้เวลานานและใช้ต้นทุนมาก

พี่เลี้ยงพัฒนาโครงการได้อธิบายกระบวนการที่จะดำเนินต่อไป โดยเรียงลำดับเป็นขั้นตอนได้แก่ การประชุมทีมวิจัยเพื่อศึกษาชื่ออาหารโดยเชิญชาวบ้านผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้านมาจัดเวทีระดมความคิดเห็น จากนั้นลงพื้นที่สำรวจข้อมูล จัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นบ้านในโรงเรียน มีกิจกรรมสาธิตวิธีการทำอาหารและขนมพื้นบ้านในระดับจังหวัด ประชุมทีมวิจัย รวบรวมชื่ออาหารและขนมพื้นบ้านจำแนกอาหารและขนมพื้นบ้านตามลักษณะ ประเภทอาหาร แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจทานงานวิจัย พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สุดท้ายเป็นการเขียนรายงานผลการวิจัยและสรุปรายงานการเงิน

สำหรับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิจัยคือ ประชาชนเห็นความสำคัญของอาหารและขนมพื้นบ้าน เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำไปเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิธีการประกอบอาหารและขนมพื้นบ้าน โดยเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีกิจกรรมที่นักวิจัยเสนอ ได้แก่การจัดกิจกรรมประกวดอาหารพื้นบ้าน การจัดมหกรรมอาหารพื้นบ้าน และการจัดกิจกรรมประกอบอาหารและขนมพื้นบ้านในห้องเรียน

สรุปจากการลงพื้นที่ครั้งที่ 1 สามารถได้โจทย์วิจัยเบื้องต้นคือ สถานการณ์อาหารและขนมในสามจังหวัดปัจจุบันเป็นอย่างไร การศึกษาอาหารและขนมมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร โดยมีขอบเขตการวิจัยศึกษาเฉพาะในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ผลที่ได้จากการพัฒนาโจทย์ครั้งนี้คือได้รับรู้ปัญหาอันนำไปสู่การพัฒนาโจทย์วิจัย ได้วัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยเบื้องต้น โดยทีมวิจัยเข้าใจกระบวนการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสกว.

8. บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการ “ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารและขนมในวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส” ครั้งที่ 2

วันที่ 30 มิถุนายน 2551 เมื่อเวลา 9.30 – 15.30 น

ณ. บ้านคอลอกาเว ตำบลสากอ อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

วัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่ เพื่อทบทวนโจทย์วิจัย พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนเสนอบประมาณ โดยมีผู้เข้าร่วม 6 คน คือทีมนักวิจัย 4 คนและพี่เลี้ยง 2 คน พี่เลี้ยงได้ทบทวนโจทย์ที่ผ่านมาให้กับนักวิจัยฟังซึ่งนักวิจัยมีความเข้าใจแล้วในบางส่วน และได้ให้นักวิจัยอธิบายกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไปตามได้วางไว้เป็นอย่างไร ทีมวิจัยมีการเสนอเปลี่ยนหัวหน้าโครงการจาก ดร.ต่ายดิง อูสมาน เปลี่ยนมาเป็นนางจินตา อูสมาน เนื่องจากว่า ดร.ต่ายดิง อูสมาน มีภารกิจงานรับผิดชอบจำนวนมากจึงได้เสนอคนใหม่

พี่เลี้ยงแบ่งหัวข้อการดำเนินงานเป็นประเภทกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เป้าหมาย ผลที่คาดว่าจะได้รับ และงบประมาณ เมื่อนักวิจัยวิจัยเห็นการแบ่งหัวข้อซึ่งทำให้นักวิจัยสามารถกำหนดแผนการปฏิบัติโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณได้ มีการพูดคุยเกี่ยวกับขอบเขตพื้นที่วิจัย จากเดิมจะทำในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้เป็นการทำวิจัยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสเท่านั้น เพื่อให้ได้เก็บข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเชิงลึกมากขึ้น

จากที่ได้สังเกตทีมวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่องของการบันทึกและพิมพ์ เนื่องจากทีมวิจัยมีจำนวนคนน้อยและไม่มีผู้จัดพิมพ์ที่รวดเร็วจะจ้างก็กลัวมีปัญหาค่าไม่เข้าใจเนื้อหา อาจทำให้พิมพ์ข้อมูลผิดพลาด พี่เลี้ยงได้เสนอว่าทีมวิจัยควรต้องสรุปพิมพ์เอง หลังจากนั้นอาจเป็นการจ้างพิมพ์ในเนื้อหาที่ได้สรุปมาแล้ว

9. บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล ครั้งที่ 1

วันที่ 15-17 เดือน มีนาคม 2551 เวลา 13.00 น- 16.30 น

ณ. ปาล์มรีสอร์ต อ.เมือง จ.สตูล

วัตถุประสงค์การลงพื้นที่ เพื่อเตรียมความเข้าใจของทีมนักวิจัยเกี่ยวกับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเพื่อค้นหาประเด็นโจทย์วิจัยที่เป็นเหตุของการอยากทำวิจัยโดยร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมเวที 12 คน ประกอบด้วยกลุ่ม ครูผู้ประสานงานโครงการทวิภาษา 4 คน ทีมวิจัย 6 คน พี่เลี้ยง 2 คน

การพัฒนาโครงการวิจัยพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูลในครั้งนี้ ใช้กระบวนการตั้งคำถามในการคุยและให้ผู้เข้าร่วมประชุมช่วยกันตอบคำถามแบบมีส่วนร่วม มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่นโดยให้ทุกคนตอบตามความเข้าใจของทีมวิจัยเองก่อน ซึ่งทีมวิจัยสามารถสรุปความเข้าใจได้ดังนี้คือ การวิจัยท้องถิ่นเป็น

การศึกษาปัญหาในชุมชนหรือท้องถิ่นโดยคนในชุมชนเป็นผู้คิด ค้นหาคำตอบ และแก้ปัญหาโดยอาศัย จุดแข็ง จุดอ่อนของท้องถิ่นที่มีอยู่ โครงการพจนานุกรมนี้มีขอบเขตพื้นที่การทำวิจัยในตำบลต่างๆ ที่มีผู้พูดภาษามลายูถิ่นจำนวน 6 พื้นที่ได้แก่พื้นที่ ตำบลเจ๊ะเปี๊ยะ ตำบลตันหยงโป ตำบลบ้านควน ตำบลฉลุง ตำบลปูลู และตำบล ต่ามะลัง

สำหรับหลักการและเหตุผลโดยย่อของโครงการนี้ที่สามารถสรุปได้คือ ภาษามลายูถิ่นสตูล เป็นอีก ภาษาหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มภาษามลายู ที่มีคำศัพท์สำเนียง คำยืมจากหลายภาษาที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมความ เป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ปัจจุบันภาษามลายูถิ่นสตูลมีการใช้หรือพูดเพียงแค่ 12 หมู่บ้านเท่านั้น (จากเดิม 120 หมู่บ้าน) และนับวันจะถูกครอบงำโดยภาษาอื่น ชำยังไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนเท่าที่ควร ดังนั้นจำเป็นเป็นอย่างยิ่งจะต้องฟื้นฟูและอนุรักษ์ภาษาถิ่นสตูลซึ่งหากภาษามลายูถิ่นสตูลขาดการอนุรักษ์ไม่ นานคนรุ่นหลังก็จะไม่สามารถที่จะสูญเสียอัตลักษณ์ของตัวเองได้

ประเด็นปัญหาที่ทีมวิจัยช่วยกันคิด สามารถสรุปได้ดังนี้คือ เยาวชนปัจจุบันพูดภาษาไทยมากขึ้นจน เกิดการครอบงำภาษามลายูถิ่นสตูล เยาวชนไม่เห็นความสำคัญของภาษาและยังขาดการฟื้นฟู-อนุรักษ์ อีกทั้ง ภาษามลายูถิ่นสตูลไม่มีระบบตัวเขียน คนในท้องถิ่นเองก็ไม่ส่งเสริมการพูดภาษามลายู ดังนั้นโอกาสที่จะ นำไปใช้นั้นน้อยมาก ทำให้จำนวนผู้พูดภาษามลายูน้อยลง สรุปแล้วสามารถตั้งโจทย์วิจัยคือ จะศึกษา ค้นคว้า และจัดระบบข้อมูลภาษามลายูถิ่นสตูลในรูปแบบพจนานุกรม ภาษามลายูถิ่นสตูล ไทย มาเลเซีย ฉบับเพื่อ การศึกษาและการสื่อสารโดยเรียงลำดับ หมวดหมู่ความหมายคำศัพท์ของชาวไทยมุสลิมที่พูดภาษามลายูถิ่น สตูลในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ประเด็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพจนานุกรม ทางทีมวิจัยช่วยกันสรุปคือเป็นการรวบรวมคำศัพท์ และการให้ความหมายของคำศัพท์ต่างๆ โดยการเก็บข้อมูลคำศัพท์อย่างละเอียด เช่น คำศัพท์โบราณต่างๆ แล้วรวบรวมเป็นหมวดหมู่เพื่อการศึกษาค้นคว้า สำหรับหมวดหมู่ของคำศัพท์ที่จะจัดตามพจนานุกรมภาษา มลายูถิ่นปัตตานี

ในการดำเนินงานนี้มีผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการทางด้านภาษา ครู เยาวชน ผู้นำ ศาสนา ผู้นำท้องถิ่น มีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการสำหรับให้คำปรึกษาในการดำเนินงานได้แก่ อ.แวยู โชะ สามะอาลี อ.แวมาอี ปารามัล อ.สาเหอะฮ์ดุลละอะ อัลยฟรี อ.เจ๊ะฮูเซ็ง เจ๊ะอุบง และอ.กามารูดีน อีสา ยะ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินโครงการวิจัยคือ ได้พจนานุกรม สำหรับเป็นเครื่องมือในการศึกษา ค้นคว้า เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยสามารถรวบรวมคำศัพท์ที่ตรงกันของภาษามลายูถิ่นสตูลได้อย่างถูกต้อง และยังเป็นการเผยแพร่ภาษามลายูถิ่นสตูลแก่ผู้ที่สนใจ

สรุปผลที่ได้จากการพัฒนาโจทย์ครั้งนี้ คือผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเข้าใจ หลักการวิจัยเบื้องต้น ในขณะที่ทีมวิจัยสามารถรู้สถานการณ์ของภาษามลายูถิ่นสตูลและสาเหตุของภาษา มลายูถิ่นสตูลถดถอย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโจทย์มีสูงมากคือ ชาวบ้านส่วนใหญ่อยากจะ อนุรักษ์ภาษามลายูถิ่นสตูล ทีมวิจัยส่วนใหญ่ครูสอนอยู่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านให้ ความเคารพและนับถือ ความเหมาะสมในการเสนองบประมาณของทีมวิจัยนั้นเป็นไปตามความเหมาะสมของ กิจกรรม ทีมที่เลี้ยงเห็นว่า โครงการนี้มีโอกาสในการพัฒนาเพื่อขออนุมัติงบประมาณได้ เนื่องจากทีมวิจัยมี ความพร้อมสูงและมีความตั้งใจในการทำงาน รวมทั้งความเข้าใจต่อแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอย่างดี

10. สรุปเวทีนำเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษา

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2551

ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษา ต.จะบังติกอ อ.เมือง จ.ปัตตานี

กำหนดการ

- 09.00 - 09.15 น. เปิดเวทีนำเสนอโดย อาจารย์สาเหอะอับดุลเลาะ อัลยุฟรี กรรมการและเลขานุการโครงการทวิภาษาฯ
- 09.15 - 10.00 น. นำเสนอโครงการ “การจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชน เพื่อสนับสนุนโครงการทวิภาษาฯ โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ต.ตะโละพะลอ อ.เมือง จ.ยะลา” โดยคุณตีพะลี อะตะบู ตัวแทนทีมวิจัยโครงการสภาการศึกษาฯ
- 10.00 - 10.30 น. แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ
- 10.30 - 11.15 น. นำเสนอโครงการวิจัย “ศึกษาชื่อหมู่บ้านภาษามลายูถิ่นปาตานีในอำเภอสาเยบุรี จังหวัดปัตตานี” โดยคุณอับดุลเลาะ เปาะอี ตัวแทนทีมวิจัยโครงการศึกษาชื่อหมู่บ้านฯ
- 11.15 - 12.00 น. แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ
- 12.00 - 13.00 น. พักรับประทานอาหารเที่ยง / ละหมาด
- 13.00 - 13.30 น. นำเสนอโครงการ “รวบรวมนิทานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี” โดยคุณซอลีอะ มูซอ หัวหน้าทีมวิจัยโครงการรวบรวมนิทานพื้นบ้านฯ
- 13.30 - 14.00 น. แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ
- 14.00 - 14.30 น. สรุปการนำเสนอโครงการทั้ง 3 โครงการ
- 14.30 - 14.45 น. ปิดการเวทีการนำเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษา

สรุปเนื้อหาจากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ โครงการวิจัย “รวบรวมนิทานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี” และ โครงการชื่อหมู่บ้าน ควรให้ความสำคัญกับแนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ “แบบมีส่วนร่วม” คือ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสีย (Stakeholder) เข้าร่วมในการวางแผนทำงาน/หารือในการทำงานทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้น (ตามแนวทางการดำเนินงาน หน้า 3-4) ทุกขั้นตอน ซึ่งจะมีส่วนสำคัญมากต่อคุณค่า/ความสำเร็จของโครงการ และการเข้าร่วม/สนับสนุนจากทุกฝ่าย (ตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องคือ เวทีชี้แจงในกิจกรรมข้อที่ 4)

โครงการนิทานพื้นบ้าน ขอเสนอให้ปรับกระบวนการ (ขั้นตอน/แนวทางดำเนินงานหน้า 3-4 รวมทั้งแผนดำเนินโครงการ) ดังนี้

1. การประชุมชี้แจง/ทำความเข้าใจ/รับฟังข้อเสนอจากทุกฝ่าย
2. การร่วมกันสำรวจนิทานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น
3. การร่วมกันทบทวน/ตรวจสอบ/เพิ่มเติม
4. การจัดหมวดหมู่/จัดกลุ่มนิทานพื้นบ้าน เช่นนิทานเกี่ยวกับวิถีชีวิต, จริยธรรม/คุณธรรม, ประวัติศาสตร์ชุมชน, ชีวิตครอบครัว, ความสัมพันธ์/การอยู่ร่วมกันในชุมชน, การจัดการทรัพยากร ฯลฯ

5. ค้นหาลักษณะเด่นของกลุ่มนิทาน
6. คัดสรรนิทานที่มีคุณค่าเป็นแบบอย่าง (Best Practices) ด้านต่างๆ
7. จัดทำสื่อ
8. ทดลองใช้ในโรงเรียน
9. ทบทวน/ประเมิน/สรุป/ปรับปรุง → เผยแพร่/เวที

โดยเงื่อนไขสำคัญคือ ฟันฟูคุณค่าต่างๆของชุมชนผ่านกระบวนการศึกษานิทานพื้นบ้านของอำเภอไม้แก่น และสร้างการมีส่วนร่วมและการยอมรับจากทุกฝ่ายตั้งแต่เริ่มต้น สำหรับ**โครงการจัดตั้งสภาการศึกษาชุมชนเพื่อสนับสนุนโครงการทวิภาษา**

- 1) ควรพิจารณาทบทวนการตั้งโจทย์วิจัยให้มีความชัดเจน และระงับบทบาทที่ “ซับซ้อน” กันระหว่างนักวิจัยที่เป็นสภาการศึกษาและต้องทำวิจัยด้วย ข้อดีคือ การเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วม แต่ควรแยกแยะบทบาทให้ชัด ซึ่งการกำหนดโจทย์วิจัยที่ชัดเจน จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้เร็ว โจทย์วิจัย (ตัวอย่าง) “บทบาทสภาการศึกษาชุมชนในการสร้างความเข้าใจ สนับสนุน และกำกับดูแลการดำเนินงานตามโครงการทวิภาษา” นั้นสำคัญคือ สภาการศึกษาเหมือนกับทำหน้าที่เป็นกรรมการโครงการวิจัยในระดับชุมชน และวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทตรงนี้
- 2) กระบวนการวิจัย ต้องระงับการเอาบทบาทนักวิจัยที่ต้องทำ มาเป็นบทบาทของสภาการศึกษา เพราะเป็นคนละส่วนกัน ควรแยกแยะและมีขอบเขตที่ชัดเจน ไม่เช่นนั้น จะเกิดความสับสน/ซับซ้อนบทบาทของตัวบุคคล (เป็นทั้งนักวิจัย เป็นทั้งสภา)
- 3) ตามข้อ 2 นำไปสู่การกำหนดขั้นตอน/แผนการดำเนินงานของโครงการวิจัยที่พิจารณาปรับปรุงในประเด็นสำคัญคือ
  - ส่วนที่เป็นงานของนักวิจัย ควรแยกเป็นส่วนของการดำเนินงานโครงการวิจัยทวิภาษา
  - โครงการวิจัยนี้จะทำเฉพาะ “ส่วนที่เป็นบทบาทของสภาการศึกษา” ที่เน้นการ “มีส่วนร่วม” ผ่านการปรึกษาหารือ/การชี้แจง/การทำความเข้าใจกับชุมชน/การรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชน/ฝ่ายต่างๆ และนำไปพิจารณาเพื่อเสนอแนะต่อทีมวิจัยทวิภาษาทุกขั้นตอน
    - ❖ เน้นการสนับสนุนด้านต่างๆตามลักษณะงาน, การช่วยแก้ปัญหาในขั้นตอนต่างๆ
    - ❖ เน้นการกำกับดูแล โดยขอทราบผลดำเนินงานโครงการทวิภาษาเป็นระยะๆ เช่นทุก 2-3 เดือน และให้คำแนะนำ/ปรับปรุง, การปรับทิศทาง
    - ❖ เน้นการประเมินผล โดยเฉพาะประเด็นความเข้าใจ การยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการจัดเวทีทำให้ทีมวิจัยและพี่เลี้ยงสามารถเพิ่มเติมและปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาเอกสารโครงการทั้ง 3 โครงการให้ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น และทีมวิจัยได้ประสบการณ์และมีความมั่นใจในการดำเนินงานโครงการมากขึ้น เนื่องจากการได้รับการแนะนำกิจกรรมจากผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

เนื้อหาการประชุมประจำเดือนและการประชุมสรุปงาน
โครงการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้

74

- ประชุมพิจารณาตรวจสอบข้อมูล จากกลุ่มผู้ใช้ ประมาณ 16 คน
- จัดรูปแบบพจนานุกรม
- ประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนะจากคนในพื้นที่ผู้ทรงคุณวุฒิฯ
- จัดทำคำอธิบาย ภาคผนวก รูปภาพ
- ส่งเอกสารพจนานุกรมฉบับร่างที่สมบูรณ์ให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญฯ
- แก้ไขและจัดพิมพ์เป็นพจนานุกรม

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

2.1.การศึกษาพื้นที่และพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อพิจารณาการขึ้นโครงการ

1. โครงการสำรวจและศึกษาชื่อหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษา อำเภอสายบุรี หัวหน้าโครงการ นายอับดุลเลาะ เปาะอี โครงการนี้ได้ผ่านการพัฒนาโจทย์แล้ว อาจารย์สาเหออับดุลเลาะได้ตรวจทานแล้วส่งให้ ศ.ดร.สุวิไล ตรวจสอบอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง คาดว่า จะสามารถขึ้นโครงการได้ในไตรมาสที่ 1
2. โครงการพจนานุกรมสตูล หัวหน้าโครงการ อาจารย์แวญโซ๊ะ สะมะอาลี จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนโครงการทวิภาษาฯ ซึ่งอาจารย์สาเหออับดุลเลาะได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับพจนานุกรมว่าให้ อาจารย์แวมาอีหรืออาจารย์แวญโซ๊ะคนใดคนหนึ่ง เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งโครงการพจนานุกรมที่จะเกิดขึ้น ต้องเป็นสำเนียงภาษาของตำบลตามะลิ้งเหนือเป็นหลัก อยู่ในระหว่างการเขียนหลักการและเหตุผล อาจจะต้องขึ้นโครงการในไตรมาสที่ 2
3. โครงการสภาการศึกษา หัวหน้าโครงการ นายตีพะลี อะตะบู ได้พัฒนาโจทย์โครงการสมบูรณ์แล้ว คาดว่าจะสามารถขึ้นโครงการได้ในไตรมาสที่ 1
4. โครงการรวบรวมนิทานพื้นบ้าน อำเภอไม้แก่น หัวหน้าโครงการ นางสาวซอลีสะ มุซอ ได้พัฒนาโจทย์โครงการและกำลังแก้ไขแผนงบฯ คาดว่าจะสามารถขึ้นโครงการได้ในไตรมาสที่ 1
5. โครงการที่จะคอยหนุนเสริมโครงการทวิภาษาฯ จัดขึ้นทุกจังหวัด คือ ปัตตานี สตูล นราธิวาส ส่วนยะลาไม่มีโครงการสภาการศึกษาแล้ว โครงการนี้ดังกล่าวจะขึ้นภายใต้การศึกษาวิจัย “ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการหนุนเสริมโครงการทวิภาษาฯอย่างไร” คาดว่าจะสามารถขึ้นโครงการได้ในไตรมาสที่ 2
6. โครงการสร้างพจนานุกรมภาพเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นมลายู โครงการนี้ที่ประชุมมีความเห็นว่า น่าจะศึกษาวิจัยใน 2 พื้นที่ คือ ยะลา,สตูล รายละเอียดการดำเนินงานในพื้นที่ยะลากำลังรวมกลุ่มผู้ที่สนใจแต่ยังไม่มีการพัฒนาโจทย์ ในพื้นที่สตูลไม่มีการดำเนินใดๆ คาดว่าจะสามารถขึ้นโครงการได้ในไตรมาสที่ 2
7. โครงการบันทึกประวัติศาสตร์เจ๊ะเห อ.ตากใบ จ.นราธิวาส โครงการได้มีการพัฒนาโจทย์แล้ว แต่ยังต้องมีการปรับปรุงหลักการและเหตุผลโครงการ เพราะลักษณะการเขียนหรือการใช้ภาษาในการอธิบายหลักการและเหตุผลโครงการและโจทย์วิจัยไม่ค่อยชัดเจน ซึ่งต้องมีการแก้ไขอีกครั้ง โครงการนี้จะต้องขึ้นโครงการในไตรมาสที่ 2

8. โครงการรวบรวม บันทึก และวิเคราะห์ทำนองเนื้อเพลงพื้นบ้านภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรไทย โครงการนี้คาดว่าจะเกิดขึ้นในไตรมาส 2 เนื่องจากกำลังพัฒนาโครงการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป ซึ่งนายอัศศิริ (พี่เลี้ยง) ได้เสนอเนื้อเพลงให้เป็นอานาเซด และน่าจะเกิดขึ้นที่จังหวัดนราธิวาส

2.2 สร้างและพัฒนาการศักยภาพทีมงาน ฝึกอบรมความรู้ทางวิชาการ 4 ครั้ง

เป็นความรู้เกี่ยวกับแนวคิดความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม, ทักษะการเขียน, การบริหารจัดการ, การเงินและการบัญชี ซึ่งจะจัดในวันที่ 26-27 มกราคม 2551 โดยมีผู้เข้าร่วมคือทีมงานและทีมวิจัย ส่วนสถานที่ในการจัดกิจกรรมนั้น จะแจ้งให้ทราบอีกครั้ง ซึ่งที่ประชุมเสนอที่ มอ.ปัตตานีและสำนักงานผู้ตรวจราชการเขต 2 จังหวัดยะลา โดยให้น้ำหนักที่ยะลา โดยนายอัศศิริเป็นผู้ประสานงานที่พักและสถานที่อบรม

ระเบียบวาระที่ 3 รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องสืบเนื่อง

ความคืบหน้าของโครงการ สภาการศึกษา, ชื่อหมู่บ้าน, นิทานพื้นบ้าน โครงการผ่านการพัฒนาโจทย์แล้ว ส่วนภาษาจะเห ยกไปทำในไตรมาสที่ 2 เนื่องจากทีมวิจัยไม่พร้อม โจทย์ยังไม่ชัดเจน

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่นๆ

- 5.1 เยี่ยมโรงเรียนทวิภาษา ให้ผู้ประสานงานเช็ควันว่างของครูและผอ. เพื่อที่จะได้นัดวันไปเยี่ยมโรงเรียน

- ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความไม่ร่วมมือ

ปัญหาที่พบเจอในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

- การผลิตสื่อการเรียนการสอนมีกลุ่มที่คอยช่วยผลิต ดังนี้ ครู, คนในบ้าน, คนในชุมชน (มีส่วนน้อย) โดยเริ่มจากการเชิญชวนเพื่อนบ้านบริเวณใกล้ๆ

ปัญหาที่พบเจอในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

- การผลิตสื่อเชิญชวนคนข้างๆ บ้านร่วมกันผลิต
- ครูให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

เรื่องที่ 4 ให้มีการผลิตเปลี่ยนการทำหน้าที่ในแต่ละการประชุม เช่น เป็นผู้ดำเนินรายการ, เป็นผู้บันทึกการประชุม

เรื่องที่ 5 เรื่องการทำประกันชีวิต ซึ่งในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ จะมีการกรอกข้อมูลเพื่อทำประกันชีวิต ดังนั้นจึงให้คณะที่มวิจัยทุกคนนำหลักฐานมาให้ครบ

อาจารย์สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ได้กล่าวถึงทีมวิจัยว่า ต้องมีการทำวิจัยชิ้นงานเล็กๆ เพื่อเป็นการฝึกการทำวิจัยให้เป็น โดยการเริ่มทำวิจัยเรื่องใกล้ๆ ตัวก่อน เช่น ทำวิจัยเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชื่อคนในชุมชนของตนเอง

อาจารย์ได้กล่าวถึงการใช้ภาษามลายูถิ่นในโรงเรียนซึ่งแน่นอนจะต้องมีคนคัดค้าน ดังนั้นจะต้องอธิบายให้คนในพื้นที่เข้าใจถึงเจตนารมณ์ที่ดีของการทำโครงการในครั้งนี้ โดยต้องอธิบายว่าเด็กจะต้องชอบและมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นถ้าหากว่าได้เรียนด้วยภาษาที่ตนเองถนัด ส่วนสาเหตุที่จะต้องเขียนภาษามลายูถิ่นด้วยภาษาไทยเพราะสามารถเชื่อมโยงกับการศึกษาในปัจจุบันได้คือเชื่อมโยงกับภาษาไทย และจะทำให้ช่วยเสริมสร้างการเขียนยารวให้เด็กต่อไป

คนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คิดว่าการมีตัวเขียนภาษามลายูด้วยอักษรไทยจะทำให้ภาษามลายูถิ่นสูญหาย เป็นการเข้าใจผิด ในอดีตไม่มีโอกาสที่จะนำภาษามลายูถิ่นเข้ามาในโรงเรียน ดังนั้นในปัจจุบันเมื่อทางรัฐ

3. รายงานการประชุมประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ประชุมวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551

ณ สำนักงานศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 10 คน ได้แก่

1. อ.สาเหอะอับดุลเลาะ อัลยุฟรี	6. นายรุจญ์ฮาน มาซอ
2. นายอับดุลเลาะ ชรีดาโอ๊ะ	7. นางสาวต่วนซอพิยะห์ อัลยุฟรี
3. นางสาวอาชียะ ดอเลาะ	8. นายศราวุธ ดอเลาะ
4. นางสาวอัสนะ บินสุหลง	9. นางสาวนูรีดา มะสารี
5. นายนูรุดดีน สาละ	10. นายอัศศิริกร มะนอ

หัวข้อการประชุม

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

อาจารย์สาเหอะอับดุลเลาะ อัลยุฟรีกล่าวเปิดเวทีประชุมโดยให้ทุกคนอ่านอัล-กรูอาน ชูเราะฮ์ ฟาติฮะฮ์ ซึ่งเป็นบทนำในอัล-กรูอานสำหรับการเปิดเวทีประชุม เพื่อให้เวทีครั้งนี้เกิดความบารอกัต (สิริมงคล) และได้อธิบายว่า เวทีการประชุมตามแบบของสกว. มี 2 ประเภทคือ

1. เวทีประชุม JSN (Junior Staff Node) คือการประชุมเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ

2. เวทีประชุม RC (Research Cancelor) หมายถึง การประชุมพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแลงานวิจัย และการเขียน RE (Research Exploitation) หมายถึงการเขียนรายงานวิธีการหรือกระบวนการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในสังคม

ซึ่งการประชุมประจำเดือนในครั้งนี้ มีมติให้เรียกเป็นการประชุม JSN เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดประชุมต่างๆ ของสกว.

อาจารย์สาเหอะได้แจ้งว่า ที่ผ่านมามีทีมงานของศูนย์ (หมายถึงพวกเราทีมได้ทั้งหมด) ได้ทำงาน และดำเนินงานโครงการอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่ได้รายงานการทำงาน และไม่ได้เชิญเจ้าหน้าที่ของสกว. มารับรู้การทำงาน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า ทีมงานของศูนย์ไม่ได้ทำงาน และไม่มีผลงาน ดังนั้นที่ประชุมได้มีมติว่า การจัดประชุมในครั้งต่อไป จะต้องเชิญทีมงานสกว. มารับรู้การทำงานด้วย และต้องรายงานผล และกระบวนการทำงานทุกครั้ง

หลังจากนั้น ที่ประชุมย้าให้ทราบถึงการฝากงานของ อาจารย์สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เกี่ยวกับการฝึกให้ทุกคนเป็นยุวนักวิจัย โดยให้ทุกคนทำโครงการศึกษาชื่อหมู่บ้านในตำบลของตนเอง เพื่อฝึกการเขียนโครงการ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ สรุป และนำเสนอผลงานในรูปแบบของงานวิชาการ โดยกำหนดส่งข้อมูลรายชื่อหมู่บ้านในวันที่ 15 มีนาคม 2551 และกำหนดส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ วันที่ 31 มีนาคม 2551

1.2 เรื่องของการจัดเวทีนำเสนอโครงการวิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการสภาการศึกษาฯ โครงการชื่อหมู่บ้าน และโครงการนิทานพื้นบ้าน โดยเสนอแก่ผู้ดูแลงานวิจัยท้องถิ่นภาคใต้ของสกว. คือ อ.ปิยะ กิจถาวร (พื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้) พี่สมบูรณ์ (พื้นที่ภาคใต้ทั้งหมด) พี่สินธุ์ (พื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง) และก๊ะตุแวกคอลีเยาะ (Node ศิลปะและวัฒนธรรม) มติที่ประชุมกำหนดให้จัดในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 โดยได้แบ่งบทบาทหน้าที่และการเตรียมงานการจัดเวทีครั้งนี้

- 1.2.1 หนังสือเชิญผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่ 1. อ.ปิยะ กิจถาวร 2. พี่สมบุรณ์ 3. พี่สินธุ 4. ก๊ะตุแควคอลลีเยาะ และผู้ที่เกี่ยวข้องคนอื่นๆ ผู้รับผิดชอบคืออาชีวะ ดอเลาะ
- 1.2.2 เอกสารโครงการวิจัยท้องถิ่น จำนวน 3โครงการ ได้แก่โครงการสภาการศึกษาบ้านบึงน้ำใส ฯ โครงการซื้อหมู่บ้านอำเภอสายบุรี ฯ และโครงการนิทานพื้นบ้านอำเภอมะนัง ฯ โดยอัครศิ ดิกรเป็นผู้จัดเตรียม
- 1.2.3 กำหนดผู้บันทึกการประชุมเวทีนำเสนอ คือนายนรุณดิน สาและ (ฝึกการบันทึกและรายงานการประชุม) ร่วมกับผู้บันทึกหลักคือตัวนอชอพิยะห์ อัลยุฟรี

1.3 ค่าเดินทางและการประสานงานในพื้นที่

ที่ประชุมแจ้งให้ทราบว่าหน้าที่ของผู้ประสานงานคือ เป็นยุวนักวิจัยท้องถิ่น โดยให้ทีมงานทุกคนทำวิจัยเกี่ยวกับซื้อหมู่บ้าน ไปรวบรวมข้อมูลซื้อหมู่บ้าน ประวัติหมู่บ้าน และลักษณะภูมิประเทศ หรืออื่นๆที่เกี่ยวข้องภายในตำบลที่อาศัยอยู่ และมีมติที่ประชุมกำหนดส่งข้อมูลเบื้องต้น 15 มีนาคม 2551 ข้อมูลฉบับสมบูรณ์สิ้นเดือนมีนาคม 2551 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

1.4. การปฏิบัติงานนอกพื้นที่ในเดือน กุมภาพันธ์ 2551

สำหรับการปฏิบัติงานทั้งในและนอกพื้นที่ของศูนย์ประจำเดือนกุมภาพันธ์ มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้คือ

วันเดือนปี	เดือนกุมภาพันธ์	สถานที่	หมายเหตุ
13 ก.พ. 51	เยี่ยมโรงเรียนไทยรัฐ 10 อ.เมือง จ.นราธิวาส	ร.ร.ไทยรัฐ 10 ต. กะลุวอเหนือ อ.เมือง จ.นราธิวาส	
14 ก.พ. 51	เยี่ยมโรงเรียนบ้านประจัน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	โรงเรียนบ้านประจัน อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	
15 ก.พ. 51	เยี่ยมโรงเรียนบ้านบึงน้ำใส อ.รามัน จ.ยะลา	โรงเรียนบ้านบึงน้ำใส ต.ตะโละหะลอ อ.รามัน จ.ยะลา	
18 ก.พ. 51	เยี่ยมโรงเรียนบ้านตำมะลังเหนือ อ.เมือง จ.สตูล	โรงเรียนบ้านตำมะลังเหนือ อ.เมือง จ.สตูล	
20 ก.พ. 51	จัดเวทีนำเสนอโครงการใหม่ของ สกว. ที่สำนักงานศูนย์	ส ำ นั ก ง ำ น ศูนย์ประสานงานฯ ปัตตานี	

มติที่ประชุมว่ากำหนดบุคคลที่จะเชิญในเวทีพบปะของโรงเรียนดังนี้

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน 2. ผู้นำศาสนา และผู้นำท้องถิ่น 3. คณะกรรมการโรงเรียน 4. กลุ่มแม่บ้าน การจัดครั้งนี้โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มโดยแบ่งหน้าที่สำหรับการพูดคุยแต่ละกลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการโรงเรียนกับผู้นำศาสนา

ผู้รับผิดชอบ อาจารย์สาเหะอับดุลเลาะ นายอับดุลเลาะ ขรีดาโอ๊ะ และนายศราวุธ ดอละ

กลุ่มที่ 2กลุ่มแม่บ้าน

ผู้รับผิดชอบ นายอัครศิดิกร มะนอ ,นางสาวอัสนะ บินสุหลง ,นางสาวนูรีดา มะสารี

กลุ่มที่ 3กลุ่มครู และคณะกรรมการโรงเรียน

ผู้รับผิดชอบ นายรุจัญยาน มาซอ ,นางสาวต่วนซอพิยะห์ อัลยุฟรี ,นางสาวอาชียะ

ดอเลาะ ,นายนูรุดดีน สาและ

การประชุมครั้งนี้มี 2 ช่วง ช่วงเช้า ถึงเวลา 14 .30 น ปิดการประชุม

เริ่มการประชุมช่วงบ่าย เวลา 15.30 น

คุณอับดุลเลาะ ขรีดาโอ๊ะ เปิดเวทีประชุมแทนอาจารย์สาเหาะที่ติดธุระโดยให้ทุกคนอ่านอัล-กรุอันซูเราะฮ ฟาตีฮะฮ ที่ประชุมแจ้งเสนอให้ทุกคนจดบันทึกการประชุมทุกครั้งที่เข้าประชุม เพื่อเป็นการฝึกการเขียนที่ประชุมได้ร่วมกันคิดหัวข้อประเด็นที่จะพูดคุยในเวทีพบปะเยี่ยมโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียนโดยมีประเด็นการพูดคุยดังนี้

ประเด็นที่ 1. ชุมชนสามารถพัฒนาโจทย์สนับสนุนโครงการทวิภาษาได้อย่างไร

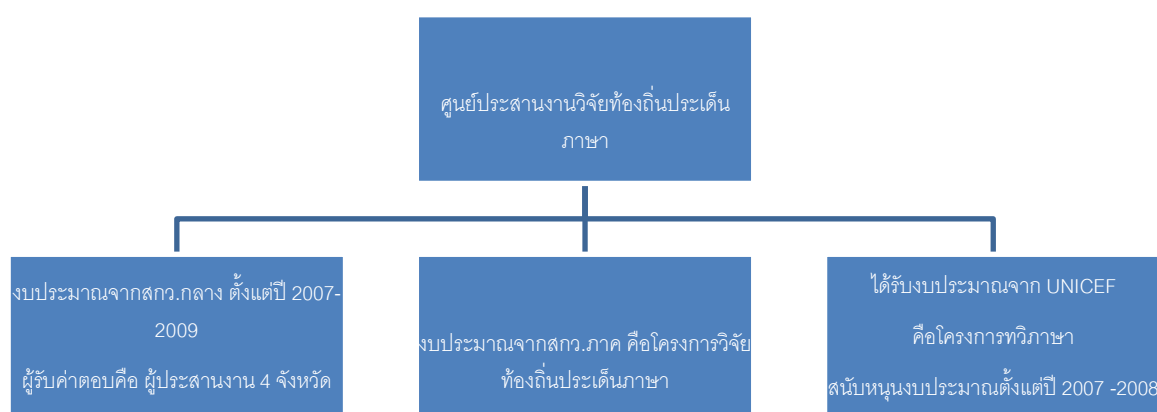
ประเด็นที่ 2. โรงเรียนมีวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเด็กอย่างไร

ประเด็นที่ 3. ความคาดหวังต่ออนาคตของเด็กว่าต้องการให้เป็นแบบใด

ประเด็นที่ 4. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการหนุนเสริมโครงการต่างๆ

ระเบียบวาระที่ 2. รับรองรายงานการประชุม

โดยที่ประชุมอ่านรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมาเพื่อเป็นการเตือนความจำ และแจ้งให้ทราบอีกครั้งเกี่ยวกับงบประมาณที่สนับสนุนศูนย์ฯ ดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ 3. เรื่องสืบเนื่อง (ติดตามงานสื่อการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน)

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา 3 โครงการ คือ

1. โครงการซื้อหมู่บ้านอำเภอสายบุรีฯ

2.โครงการสภาการศึกษาบ้านบึงน้ำใสฯ

3.โครงการนิทานพื้นบ้านอำเภอไม้แก่น

โดยกำหนดวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 เป็นวันเปิดเวทีเสนอโครงการแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาและเสนอแนะโครงการ สำหรับการปิดโครงการเดิม คือโครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่น คาด

ว่าจะเสร็จภายในเดือนกุมภาพันธ์ 51 และโครงการอักษรยาวิฯ คาดว่าจะเสร็จภายใน 3 เดือนนี้ ขณะนี้กำลังทดลองใช้ตัวอักษรยาวิ ที่โรงเรียนตาดีกา ม.3 ,ม.4 , ม.6 และโรงเรียนบ้านต้นสน ต.เขาตูม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี
ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่นๆ

4. รายงานการประชุมประจำเดือนมีนาคม 2551 ประชุมวันที่ 4 มีนาคม 2551

ณ สำนักงานศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 10 คน ได้แก่

1. อาจารย์สาเหอะอับดุลเลาะ	อัลยฺฟรี	6. นายอับดุลเลาะ	ขรีดาโอะ
2. นายรุจญ์ฮาน	มาซอ	7. นางสาวต่วยซอพียะห์	อัลยฺฟรี
3. นางสาวอาซียะ	ดอเลาะ	8. นายอัศศิริกร	มะนอ
4. นางสาวอัสนะ	บินสุหลง	9. นายศราวุธ	ดอล๊ะ
5. นายนุรุดดีน	สาและ	10. นางสาวนุรีดา	มะสารี

ผู้บันทึกการประชุม นางสาวนุรีดา มะสารี

หัวข้อการประชุม

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

1.1 เรื่องการปฏิบัติงานนอกพื้นที่ในเดือนมีนาคม

นายอับดุลเลาะ ขรีดาโอะ ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานนอกพื้นที่ในเดือนมีนาคม และนายรุจญ์ฮาน มาซอ ได้พูดถึงระเบียบวาระการประชุมของเดือนที่ผ่านมาเป็นการทำงานก่อนแล้วค่อยมาสรุปการประชุม แต่ครั้งนี้จะมาสรุปงานของเดือนที่ผ่านมาและวางแผนการทำงานของเดือนถัดไป

นายอัศศิริกร มะนอ ได้สรุปในการประชุมอีกครั้งว่าให้ทุกคนทำการสรุปงานในเดือนกุมภาพันธ์ ว่าเจอปัญหาอะไรบ้าง และจะแก้ปัญหายังไง เราจะได้แก้ไขปัญหามิในเดือนมีนาคมได้ และวางแผนในการทำงานในเดือนมีนาคม ที่ประชุมเห็นด้วยกับข้อเสนอที่เสนอมา คือ สรุปการประชุมของเดือนที่ผ่านมาและวางแผนการทำงานของเดือนถัดไป

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมเดือนกุมภาพันธ์

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่อง

3.1 การจัดเวทีเพื่อพิจารณาโครงการใหม่

อาจารย์สาเหอะอับดุลเลาะ อัลยฺฟรี ได้พูดถึงเวทีเพื่อพิจารณาโครงการใหม่มีอยู่ทั้งหมด 3 โครงการ โดยมีโครงการดังนี้

1.1 โครงการนิทานพื้นบ้านอำเภอไม้แก่น โดย ซอลิฮะ มูซอ ตอนนี้อยู่ในช่วงพิจารณาโจทย์ เพราะจากการประชุมขึ้นโครงการใหม่เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2551 โจทย์ที่ตั้งไว้มีอยู่ 3 โจทย์ แต่กิจกรรมที่ปรากฏแค่ 2 โจทย์เท่านั้น และต้องรอดูการพัฒนาโจทย์ข้อที่ 3 ต่อไป

1.2 โครงการสภาการศึกษา โครงการของโรงเรียนบึงน้ำใส จังหวัดยะลา มีการพัฒนาโครงการหลายครั้งและครั้งนี้โครงการของสภาการศึกษามีความพร้อมในการขึ้นโครงการด้วย

1.3 โครงการซื้อหมู่บ้านของอำเภอสายบุรี กระบวนการซับซ้อนและใช้งบประมาณมากเกินไป

จากภาพรวมของการพิจารณาโครงการใหม่ ที่เป็นไปได้มีอยู่ 2 โครงการ คือ นิทานพื้นบ้าน และสภาการศึกษา

3.2 ยูนิกวิสัยท้องถิ่น “โครงการซื้อหมู่บ้าน”

ทางทีมงานได้เก็บข้อมูลมาแล้วบางส่วนแต่ยังไม่มี การดำเนินการทำงานอย่างจริงจัง เพราะ บางท่านมีงานที่ต้องทำเยอะมาก และเป็นงานที่ต้องรีบทำด้วย และทำให้ทุกคนไม่ค่อยมีเวลาในการทำงานในครั้งนี้นักพอสมควร จึงเลื่อนไปรอบหน้าก่อน

3.3 รายงานประชุม “เวทีสัมพันธ์โรงเรียน ชุมชน”

จากที่ได้ไปเยี่ยมโรงเรียนในโครงการทวิภาษาฯ ได้มีการถอดบทเรียนโดยถอดของจังหวัด ปัตตานี และนราธิวาส ที่สำนักงานที่ปัตตานี ส่วนของจังหวัดยะลาและสตูล ได้ถอดบทเรียนที่ สตูล ในครั้งนี้ในการถอดบทเรียนในสถานที่ต่างๆ เนื่องจากระยะเวลาในการเยี่ยมโรงเรียน จากการเยี่ยมโรงเรียนบ้านประจัน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี ทำให้การเยี่ยมโรงเรียนเสร็จทันตอนเที่ยง เลยสรุปบทเรียนทันที นอกจากนี้ของจังหวัดยะลา หลังจากที่ได้เยี่ยมโรงเรียนเสร็จแล้วก็ต้องเดินทางไปโรงเรียนของสตูลเลย และได้ใช้ระยะเวลาในการเดินทางมากพอสมควรเลยต้องถอดบทเรียนพร้อมกับโรงเรียนตามะลิ่งเหนือ โดยถอดบทเรียนที่บ้านศราวุธ ดอละ (ผู้ประสานงานจังหวัดสตูล)

ผลของการเยี่ยมโรงเรียนในโครงการเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีการต้อนรับคณะทำงานได้อย่างดีมาก และทางทีมงานได้ขอบคุณคณะครูในโรงเรียนทุกโรงเรียนและมอบของที่ระลึกให้

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

จากการสรุปโครงการเพื่อพิจารณาแล้วจะได้โครงการของแต่ละจังหวัดดังต่อไปนี้

ก. จังหวัดสตูล

1. โครงการศึกษาและรวบรวมนิทานพื้นบ้านจังหวัดสตูล
2. โครงการศึกษาและรวบรวมเพลงพื้นบ้านจังหวัดสตูล
3. โครงการศึกษาและรวบรวมบทกลอน (ป็นตุณ) จังหวัดสตูล
4. โครงการศึกษาและรวบรวมบทเพลงอานาฮิตจังหวัดสตูล
5. โครงการศึกษาและรวบรวมบทเพลงกล่อมเด็กชาวไทยมุสลิมจังหวัดสตูล
- 6.โครงการศึกษาซื้ออาหารและขนมพื้นบ้านชาวไทยมุสลิมจังหวัดสตูลเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม
7. โครงการศึกษาและรวบรวมหัตถกรรมพื้นบ้านจังหวัดสตูล
8. โครงการผลิตหนังสือภาพประกอบภาษามลายูถิ่นสตูลเป็นหมวดหมู่

ข. จังหวัดปัตตานี

1. โครงการรวบรวมคำศัพท์มลายูถิ่นปาตานีโบราณและศึกษาการวิบัติของภาษามลายูถิ่นปาตานีปัจจุบัน
2. โครงการต่อยอดระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นปาตานีด้วยอักษรยาวีสำหรับใช้สอนในโรงเรียนตาดีกา (โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน)
3. โครงการซื้ออาหารและขนมพื้นบ้านชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม

ค. จังหวัดยะลา

1. โครงการศึกษาและรวบรวมเพลงพื้นบ้านภาษามลายูถิ่นปาดานี
2. โครงการศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมุสลิมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและพอเพียง
3. โครงการผลิตหนังสือภาพประกอบภาษามลายูถิ่นปาดานีเป็นหมวดหมู่
4. โครงการศึกษาและรวบรวมบทกลอน (ปาดง) ภาษามลายูถิ่นปาดานี

ง. จังหวัดนราธิวาส

1. โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน
2. โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนภาพสัตว์น้ำ
3. โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอนชื่ออาหาร
4. โครงการศึกษาภูมิปัญญาการเดินเรือชาวไทยมุสลิมเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ทั้งหมดนี้เป็นโครงการย่อยที่สามารถพัฒนาเป็นโครงการในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้โดยนำเสนอในที่ประชุมเพื่อโครงการประเด็นภาษาใน 3 ปีข้างหน้า

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

1. ตารางปฏิบัติงานเดือนที่ผ่านมา เดือนปัจจุบัน และอนาคต

ทุกท่านที่อยู่สำนักงานและผู้ประสานงานจะต้องทำตารางปฏิบัติงานประจำเดือนของแต่ละท่าน เพื่อความสะดวกในการตามหาบุคคลที่ต้องการ และตารางการปฏิบัติงานจะต้องส่งเดือนถัดไปประมาณ 1 สัปดาห์ ปิดเวทีการประชุมโดยการอ่าน อัล-กรุอัน ซูเราะฮ์ วิลอัซรี ปิดการประชุมเวลา 17.30น.

5. รายงานการประชุมประจำเดือน เมษายน 2551 ประชุมวันที่ 9 เมษายน 2551

ณ สำนักงานศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 5 คน ได้แก่

1. นายรุจญ์ฮาน มาซอ	4. นายอัศศิริ มะนอ
2. นางสาวอาชียะ ดอเลาะ	5. นายศราวุธ ดอล๊ะ
3. นายอับดุลเลาะ ชรีดาโอ๊ะ	

1. เวที JSN โครงการพัฒนาภาษา

ระเบียบวาระที่ 1 วาระแจ้งเพื่อทราบ

1.1 รายงานการพัฒนาศักยภาพทีมงาน

1.1.1 รายงานเข้าร่วมโครงการ “งาน พลังกลุ่ม ความสุข”โครงการ ณ บ้านกลางสวน ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 2 คน คืออัศศิริ มะนอ และอับดุลเลาะ ชรีดาโอ๊ะ

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

3.1 การผลักดันโครงการวิจัยประเด็นภาษาใหม่ให้สามารถขึ้นโครงการได้ตามไตรมาสที่ 2 ที่กำหนดไว้ ผู้รับผิดชอบหลัก คืออัศศิริ มะนอ ผู้รับผิดชอบร่วม รุจญ์ฮาน มาซอ และอับดุลเลาะ ชรีดาโอ๊ะ

3.1.1 ไตรมาสที่ 1 (มกราคม-มีนาคม)โครงการที่ส่งให้ทางมหิตลตรวจสอบแล้ว จำนวน 3

โครงการ

3.1.1.1 โครงการนิทานพื้นบ้าน

3.1.1.2 โครงการศึกษาชื่อหมู่บ้าน

3.1.1.3 โครงการจัดตั้งสภาการศึกษา

3.1.2 ไตรมาสที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน) โครงการที่พัฒนาโจทย์แล้ว, กำลังพัฒนาโจทย์ และเสนอเพื่อพัฒนา ดังตารางต่อไปนี้

โครงการ	พื้นที่เป้าหมาย	เป้าหมายหนุนเสริม	เครือข่ายที่ใช้พัฒนา	หมายเหตุ
1.โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล	อ.เมือง จ.สตูล	โครงการทวิภาษา	เครือข่ายทวิภาษา	พัฒนาเป็นเอกสารภายในเมษายน
2.โครงการศึกษาวรรณกรรมมลายูปัตตานี	อ.ยะรัง จ.ปัตตานี	โครงการประเด็นภาษา	เครือข่ายใหม่	พัฒนาเป็นเอกสารภายในพฤษภาคม
3.โครงการศึกษาองค์ความรู้เกษตรกรรมด้านข้าว	จ.ปัตตานี	โครงการประเด็นภาษา	เครือข่ายใหม่	พัฒนาเป็นเอกสารภายในพฤษภาคม
4.โครงการศึกษาและรวบรวมความเชื่อพื้นบ้าน	จ.ยะลา	โครงการประเด็นภาษา	เครือข่ายนักวิจัยเก่า	พัฒนาเป็นเอกสารภายในพฤษภาคม
5.โครงการพจนานุกรมภาพ	อ.รามัน จ.ยะลา	โครงการทวิภาษา	เครือข่ายทวิภาษา	พิจารณาตามความเหมาะสม
6.โครงการศึกษาชื่ออาหารพื้นบ้านมลายูปัตตานี	จ.ปัตตานี	โครงการประเด็นภาษา	เครือข่ายใหม่	พัฒนาเป็นเอกสารภายในพฤษภาคม

4.2 การขยายเครือข่ายในชุมชน โดยการเพิ่มจำนวนคนในชุมชนสำหรับการเข้าร่วมสนับสนุนใน

โครงการวิจัยประเด็นภาษา

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่นๆ

6. รายงานการประชุมประจำเดือนพฤษภาคม 2551

ประชุมวันที่ 5 พฤษภาคม 2551

ณ สำนักงานศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 8 คน ได้แก่

1. นางสาวต่วนซอพิยะห์ อัลยุฟรี	5. นางสาวอัสนะ บินสุหลง
2. นายศราวุธ ดอล๊ะ	6. นายอับดุลเลาะ ขรีดาโอะ
3. นางสาวอาชียะ ดอล๊ะ	7. นายอัศศิริกร มะนอ
4. นางสาวนูรีดา มะสารี	8. นายสาการียา ดายามา

ผู้ขาดการประชุม

1. อาจารย์สาเหะอับดุลเลาะ อัลยุฟรี ลาากิจ	
2. นายรุจญ์ฮาน มาซอ	ลาากิจ

ระเบียบวาระที่ 1 วาระแจ้งเพื่อทราบ

1.1 รายงานกิจกรรม/เวที

- 1.1.1 **วันที่ 15 เมษายน 2551** รายงานเวทีพัฒนาโจทย์โครงการพัฒนาการอ่านเขียน อักษรยาวีในโรงเรียนตาดีกา ณ บ้าน อุซตาซดี ซ.ลำไย 6 ถ.ยะรัง อ.ยะรัง จ. ปัตตานี ผู้รับผิดชอบโครงการ คือ อับดุลเลาะ ขรีดาโอะ
- 1.1.2 **วันที่ 27-28 เมษายน 2551** รายงานเวทีพัฒนาโจทย์โครงการศึกษาวรรณกรรม มลายูปาตานี โดยมีการเขียนรายงานตามหัวข้อคือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขั้นตอน ผลที่คาดหวัง และผู้รับผิดชอบกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ ต้องการให้โครงการเกิดขึ้นในไตรมาสที่ 2

- 1.1.3 **ความคืบหน้า 3 โครงการ**
โครงการนิทานพื้นบ้าน โครงการสภาการศึกษา และโครงการซื้อหมู่บ้านยังต้องมีการปรับเรื่องของงบประมาณ เพราะงบประมาณยังไม่เหมาะสม จะมีความวิพากษ์ครั้งสุดท้าย ในวันที่ 6 เมษายน 2551 ก่อนส่งโครงการทั้ง 3 เพื่อเสนออนุมัติงบประมาณ โดยทั้งสามโครงการจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ในครั้งสุดท้ายก่อนส่งโครงการ

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

- 4.1 การผลักดันโครงการวิจัยประเด็นภาษาใหม่ให้สามารถขึ้นโครงการได้ตามไตรมาสที่ (ประจำเดือนพฤษภาคม) ต้องมีการผลักดันโครงการใหม่ให้ เกิดขึ้น 4 โครงการ
1. โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล
  2. โครงการศึกษาวรรณกรรมมลายูปาตานี
  3. โครงการพัฒนาภาษา
  4. โครงการพจนานุกรมภาพ

- 4.2 โครงการประชุมเพื่อถอดองค์ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษา
-โครงการถอดองค์ความรู้งานวิจัย โครงการสมุนไพรรักษาโรคภัยไข้เจ็บเพื่อท้องถิ่น
เป็นวิทยากรในการถอดองค์ความรู้ โดยจะจัดขึ้นในวันที่....
โดยมีพี่เลี้ยง และหัวหน้าโครงการ
- 4.3 ประชุมพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (RC= RESEARCH CHANCELLOR
ระหว่างวันที่ 11-12 พ.ค ณ จังหวัดสงขลา ผู้เข้าร่วมประชุม
นายอัศศิริดิษฐ์ มนะอ ตัวแทนโครงการพัฒนาภาษา นายศราวุธ ดอละ เป็นตัวแทน
โครงการทวิภาษา

ปิดเวทีการประชุมโดยการอ่าน อัล-กรุอัน ซูเราะฮ์ วาลอัซรี ปิดการประชุมเวลา 17.30

7. รายงานการประชุมประจำเดือน มิถุนายน 2551 ประชุมวันอังคาร ที่ 2 มิถุนายน 2551

ณ สำนักงานศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ระเบียบวาระที่ 1 วาระแจ้งเพื่อทราบ

1.2 รายงานกิจกรรม/เวที

- 1.2.1 วันที่ 13-14 พ.ค. 2551 ประชุมปฏิบัติการเรื่อง “การถอดบทเรียน
โครงการการศึกษาและฟื้นฟูภาษาวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต” ณ ชาลีนา
เฮาส์ รีสอร์ท อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม

รายงานการประชุม (ในส่วนของประเด็นภาษา) โดย :

อัศศิริดิษฐ์ มนะอ

- 1.2.2 วันที่ 24 พ.ค. 2551 รายงานเวทีพัฒนาโจทย์โครงการรวบรวมบทกลอน
และ คำ สุ ภ า ชิต ภ า ช า ม ลายู ถิ่น ปา ตา นี (ครั้งที่ 4)

รายงานการพัฒนาโจทย์โดย : อัศศิริดิษฐ์ มนะอ

สรุปรายงานการประชุมโดย : อับดุลเลาะ ซรีดาโอ๊ะ และต่วนซอพิยะห์ อัลยุฟรีดนี่คือ การถอด
บทเรียนนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อคือ 1) เพื่อแลกเปลี่ยนบทเรียนการวิจัย โดยเริ่มจากการทบทวนตัวเองแล้วนำ
สิ่งนั้นมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อน 2) เพื่อนำบทเรียนมาวางแผนการทำงานต่อไป 3) เพื่อให้นักวิจัยเรียนรู้
กระบวนการถอดบทเรียนเพื่อนำไปใช้ในโครงการวิจัยของตนเองต่อไป 4) เพื่อนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรการ
ฝึกอบรมชุดประเด็นภาษาวิกฤต **กระบวนการในการถอดบทเรียน**ที่มีขึ้นใน 2 วันนี้ เป็นการถอดบทเรียนการ
ทำงานที่ผ่านมาหลายๆ ปี ซึ่งมีเรื่องที่ต้องถอดมากมายหลายประเด็น ดังนั้นจึงไม่สามารถถอดได้หมดทุกอย่าง
จึงต้องเลือกเรื่องที่จะถอด โดยเริ่มต้นด้วยการถอดคุณค่า หรือสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในการทำงานออกมาก่อน แล้ว
ค่อยถอดกระบวนการซึ่งทำให้เกิดสิ่งดีๆ เหล่านั้น โดยมีเงื่อนไข **ปัจจัยและบริบทอะไรที่ทำให้สิ่งดีๆ** เหล่านั้น
ดำรงต่อไป สรุปแล้วการถอดบทเรียนครั้งนี้จะเริ่มจากการถอดความสำเร็จ โดยมองที่คุณค่าและเนื้อหาที่
เกิดขึ้น การถอดกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการและขั้นตอนสำคัญต่างๆ และ
สุดท้ายการถอดกลไกหรือเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ

สำหรับสาระสำคัญของการการถอดบทเรียนนั้น เมื่อถอดแล้ว พื้นที่จะต้องได้รับผลประโยชน์จากการถอดมากที่สุด ผู้ที่ถอดนั้นจะเข้าใจตัวเองมากขึ้น ว่าเป็นใคร มาจากไหน จะไปไหนและมีทางเลือกอื่นของชีวิตอีกหรือไม่ เนื่องจากกระบวนการวิจัยท้องถิ่นนั้น เป็นกระบวนการค้นหาตัวเองเพื่อกำหนดทิศทางข้างหน้า

ประเด็นการถอดบทเรียนประเด็นคุณค่านั้นสรุปคือ เกิดการพัฒนาระบบตัวเขียน ทำให้เกิดความตื่นตัวในการอนุรักษ์และหวงแหนภาษามลายู มีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไปสู่กลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้เกิดกระแสสำนึกและตระหนักในคุณค่าของภาษาและรากเหง้าของตนเอง เป็นการยกระดับภาษามลายูสู่ระบบโรงเรียนของรัฐ ชุมชนผู้เป็นเจ้าของภาษาเกิดการกล้าคิด กล้าแสดงออก และกล้านำเสนอในความเป็นตัวตน นำไปสู่การสืบทอดภาษาสู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ ทำให้ชุมชนมีความสุข ความสุขที่เกิดจากการฟื้นฟูภาษาของตนที่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤตหรือถดถอย เกิดความเชื่อมั่นว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ได้ สรุปการถอดบทเรียนประเด็นเรื่องคุณค่านี้ ทำให้เข้าใจในหน้าที่ของภาษา และมั่นใจในพลังของภาษาว่าสามารถทำให้สังคมเกิดความเข้มแข็งได้ เนื่องจากในพื้นที่ชายแดนใต้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีภาษาเป็นตัวช่วยหลอมให้คนอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นประเด็นสำคัญขั้นต่อไปก็คือ การให้คนที่เป็เจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมนั่นเอง

สำหรับประเด็นการค้นหาคะบวนการทำงานที่ผ่านมา เกิดจากการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม มีการออกแบบงานวิจัยที่ทำให้เจ้าของภาษาหรือเจ้าของพื้นที่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความรู้สึกไว้วางใจเป็นพวกเดียวกัน มีการใช้กระบวนการทางมานุษยวิทยาลงไปร่วม ได้แก่การลงพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหา การเชิญเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน มีกระบวนการสร้างความเชื่อมั่น การสร้างความตระหนักและการทบทวนตัวเอง รวมไปถึงจนถึงกระบวนการยืดหยุ่นและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในแต่ละเวลา ในขณะที่ปัจจัย เงื่อนไขและบริบทที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดความสำเร็จนั้น ทีมผู้ทำงานต้องเห็นและขั้นตอน รวมไปถึงจนถึงกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ เพื่อจะได้เห็นเป้าหมายร่วมกัน โดยทุกคนต้องเข้าใจถึงกระบวนการการมีส่วนร่วม เนื่องจากงานทวิภาษาเป็นนวัตกรรมใหม่ คนทำงานทวิภาษาจะต้องเป็นนักออกแบบ คือออกแบบสร้างให้คนยอมรับ ออกแบบเครื่องมือในการวิจัย รวมไปถึงจนถึงออกแบบวิถีชีวิตและอนาคตของเด็กๆอีกด้วย

สรุปการถอดบทเรียนในงานวิจัยฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม เมื่อถอดบทเรียนแล้ว จะเห็นทั้งข้อได้เปรียบ โอกาสและพลังในตัว พลังของภาษาเป็นพลังในเชิงอัตลักษณ์ที่สร้างความเป็นชาติพันธุ์ งานวิจัยเชิงภาษาจึงเป็นโอกาสในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่งานวิจัยทางภาษาก็เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและท้าทาย แต่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอำนาจ-กระแสโลก เปลี่ยนแปลงนโยบายความมั่นคง การปกครอง และการศึกษาในเขตพื้นที่ชายขอบ ซึ่งเน้นการลดอคติทางชาติพันธุ์ บนพื้นฐานทางแนวคิดที่ว่า “ความหลากหลายที่อยู่ร่วมกันมีคุณค่าเท่าเทียมกัน” การฟื้นฟูและอนุรักษ์ภาษาถิ่นจะเป็นกุญแจนำไปสู่การยกระดับภาษา การสร้างศักดิ์ศรี การทลายความขัดแย้ง และการมีอิสรภาพและความเท่าเทียมกันในสังคม

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องอื่น ๆ

3.1 ให้ปรับปรุงการ “มาสาย” ซึ่งมีสาเหตุมาจากการ “ขอขอรอกัน” โดยมีวิธีการแก้คือ “ใครเสร็จก่อนให้มาก่อน”

3.2 ภาระงานในปัจจุบัน ในส่วนของการเขียนรายงาน ให้ผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลแต่ละโครงการ สำหรับเขียนรายงานเร่งรีบเขียนให้เสร็จเรียบร้อยก่อนหมดไตรมาส สำหรับการพัฒนาเอกสารเชิงหลักการของโครงการพัฒนาภาษานั้น ให้อับดุลเลาะห์ ตรวจสอบหลักการและเหตุผล ในขณะที่การดำเนินกิจกรรมและงบประมาณนั้นให้รุจฎฮานเป็นผู้ตรวจทานอีกครั้งก่อนส่งให้ อ.สาเหะวิพากษ์ ส่วนในประเด็นอื่นๆ ในภาพรวมให้อัสคิตีร์เป็นผู้ดูแล

3.3 การดูแลสำนักงาน ให้เวรที่รับผิดชอบในแต่ละวัน ดูแลความสะอาดและความเรียบร้อยของสำนักงาน ในขณะที่การจัดระบบและระเบียบเอกสารนั้นให้ต่วนซอพียะห์และอาชียะห์เป็นผู้ดูแล

8. รายงานการประชุมสรุปการดำเนินงานโครงการ “พัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้”

ระหว่างวันที่ 18-19 เมษายน 2551 เวลา 20.15 น.

ณ ห้องประชุมปาล์มรีสอร์ท อ.เมือง จ.สตูล

ผู้เข้าร่วมประชุม

1.ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์	5.อ.สาเหะอับดุลเลาะห์ อัลยุฟรี
2.นางสาวมิรินด้า บูรจุไรจน์	6.นายรุจฎฮาน มาซอ
3. นายอัสคิตีร์ มะนอ	7. นายอับดุลเลาะห์ ขรีดาโอ๊ะ
4.นายบูรฮานุดดีน สุหลง (ผู้ช่วยพี่เลี้ยง)	

เนื้อหาการประชุม

เปิดประเด็นการประชุมโดยการปูพื้นฐาน เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รวมทั้งทีมงานของแต่ละโครงการที่รับผิดชอบงานดังนี้ :

1. โครงการทวิภาษาฯ (เต็มรูปแบบ) เป็นโครงการที่ใหญ่ที่สุด ใช้ระยะเวลาการดำเนินงานนานที่สุด และได้ทุนจากแหล่งต่างๆ มากที่สุด โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก สกว. และ UNICEF มีทีมงานที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆ ได้แก่

- นางสาวมิรินด้า เป็นผู้ประสานงานประจำมหิดล
- นายรุจฎฮาน เป็นผู้ประสานงานประจำศูนย์ใต้ (รับผิดชอบดูแลและติดตามสื่อการเรียนการสอน)
- นายอับดุลเลาะห์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ (รับผิดชอบดูแลและติดตามการประเมินผล)
- นางสาวต่วนซอพียะห์ อัลยุฟรี (รับผิดชอบแผนการเรียนการสอนร่วมกับยูเนียนา)
- ผู้ประสานงานประจำจังหวัด (4 จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล)

2. โครงการวิจัยประเด็นภาษา (วิจัยเพื่อท้องถิ่น) ซึ่งปัจจุบันมีชื่อโครงการว่า “โครงการพัฒนาภาษาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้” มีทีมงานที่รับผิดชอบได้แก่

- นางสาวมิรินด้า เป็นผู้ประสานงานประจำมหิดล

- นายรุจน์ฮาน มาขอ รับผิดชอบการประสานงานทั่วไปและพัฒนาเอกสารเชิงหลักการประเด็นงบประมาณ
- นายอัศศิริ ะมโน เป็นพี่เลี้ยงพัฒนาโครงการและติดตามการดำเนินงาน
- นายอับดุลเลาะ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ รับผิดชอบการพัฒนาเอกสารเชิงหลักการประเด็นหลักการและเหตุผล และเขียนรายงานความก้าวหน้าสำหรับส่งแหล่งทุน
- อาซียะ ดอเลาะ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชี รับผิดชอบเพิ่มเติม คือ **จัดระบบธุรการและฐานข้อมูล**

การดำเนินงานโครงการพัฒนาภาษานี้ ได้ดำเนินงานมาแล้ว 2 ไตรมาส โดยมีภาระและหน้าที่ในการรับผิดชอบงานต่างๆ คือ

1. การติดตามเร่งรัดให้โครงการเดิมทำการปิดโครงการให้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาตานี (หัวหน้าโครงการคือ อ.แวยูโซ๊ะ สามะอาลี) และโครงการพัฒนาอักษรยาวี (หัวหน้าโครงการคือ อ.จารูว์จัน สองเมือง)

2. การพัฒนาโครงการให้สามารถขึ้นโครงการได้ตามไตรมาสที่กำหนดไว้ โดยรายละเอียดการดำเนินงานจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

3. **โครงการวิจัยต่อเนื่องกับศูนย์สันติ** เป็นโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาภาษาในสื่อท้องถิ่น ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า มีการใช้ภาษามลายูถิ่นด้วยอักษรยาวีมากน้อยในระดับใด มีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่ออะไร มีใช้ในสื่อประเภทใดบ้าง โดยมีลักษณะการใช้เป็นอย่างไร ซึ่งปัจจุบัน มีทีมงานในตำแหน่งนักวิจัย คือ นายสาการียา อาแว เข้ามารับผิดชอบ และมีนายบุรฮานุดดิน สุลหลง เป็นผู้ทำแบบทดสอบสำหรับการเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยและวิเคราะห์ต่อไป

4. **โครงการพัฒนาภาษาไทย** เสนอของงบประมาณจากสภาการศึกษา เป็นโครงการที่ทีมมติดล รับผิดชอบ เนื้อหาโครงการโดยสรุปคือ เป็นโครงการพัฒนาการใช้ภาษาไทยโดยการเชื่อมโยงจากภาษามลายู โดยจัดรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ซึ่งจะเน้นการเชื่อมโยงระหว่างภาษามลายูสู่ภาษาไทย

ที่ประชุมได้เข้าประเด็นการหารือถึงความคืบหน้าของโครงการ “พัฒนาภาษาฯ” โดยเรียงลำดับตามหัวข้อการดำเนินกิจกรรมเป็นประเด็นในการสอบถามที่ละข้อ ซึ่งผลของการสอบถามความคืบหน้าคือ

1. **การติดตามโครงการเก่า** โดยผลจากการติดตามการดำเนินงานโครงการเก่านี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลการเขียนรายงานความก้าวหน้าในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา ซึ่งการติดตามงานโครงการเก่ามีด้วยกัน 2 โครงการคือ โครงการพัฒนาอักษรยาวี และโครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาตานี

1.1 การติดตาม**โครงการอักษรยาวี** ปัจจุบัน อ.จารูว์จันกำลังเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์อยู่ แต่ยังไม่แล้วเสร็จ ที่ประชุมจึงสรุปให้**คุณอัศศิริ**เร่งสอบถามให้ อ.จารูว์จัน ส่งงานส่งมาให้ทางศูนย์ และจะมีการจัด work shop ให้ อ.จารูว์จันมานำเสนอปิดโครงการ

1.2 การติดตาม**โครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปาตานี** ปัจจุบัน อ.รุสสัน อุทัยกำลังเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ ที่ประชุมขอให้ **คุณต่วนซอพียะห์** ในฐานะเจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูลของโครงการนี้ช่วยเร่งรัดและติดตามงาน เพื่อโครงการนี้จะได้ปิดโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด

ที่ประชุมสรุปขอให้ อ.จารุวัจน์ และอ.รุสสัน ส่งรายงานการดำเนินงานโครงการฉบับสมบูรณ์ให้เสร็จสิ้นภายใน 23 มิถุนายน 2551 โดยที่ประชุมมอบหมายให้**คุณรุจัญฐาน มาขอ** เป็นผู้รับผิดชอบการเขียนหนังสือเร่งรัดงาน(ทวงงาน) โดยเนื้อหาของหนังสือจะกล่าวถึงการนัด work shop ในเดือนสิงหาคม แล้วจะให้โครงการอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบของศูนย์ฯ มานำเสนอความคืบหน้าการดำเนินโครงการด้วย ซึ่งในที่ประชุมตกลงจะนัด work shop ใน **วันที่ 9 สิงหาคม 2551** โดยให้**คุณอัศศิริดิษฐ์**เป็นผู้รับผิดชอบการจัด (พ่องาน) ในครั้งนี้ ซึ่งทีมงานจะจัดทำหนังสือส่งให้ทางทีมวิจัยทุกโครงการรับทราบอีกครั้งหนึ่ง

2.การศึกษาพื้นที่ชุมชน โดยแบ่งการศึกษาพื้นที่ 2 ประเด็นด้วยกันคือ **ประเด็นแรก** การศึกษาพื้นที่เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการขึ้นโครงการใหม่ต่างๆ อย่างน้อย 6 โครงการในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีบางพื้นที่ที่สามารถขึ้นโครงการและบางพื้นที่ไม่สามารถขึ้นโครงการได้ **ประเด็นที่สอง** เป็นการศึกษาพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการทวิภาษาในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน แต่เนื้อหาการศึกษาจะเป็นการเน้นไปที่การสร้างแผนที่ชุมชน (Social Mapping) เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับงานวิจัยเพื่อชุมชน และการสร้างเครือข่ายแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบในการเขียนและรายงานข้อมูลการศึกษาพื้นที่ชุมชน คือ**คุณอัศศิริดิษฐ์** ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงที่มีหน้าที่ลงพื้นที่พัฒนาโครงการ และทีมงานอื่นๆ ที่ได้ร่วมลงพื้นที่ โดยมี **คุณอาชีวะห์ ดอเลาะ** ในฐานะผู้รับผิดชอบธุรการและฐานข้อมูลของโครงการนี้ เป็นผู้เก็บรวบรวมรายงานการศึกษา และการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์โครงการ

3.การพัฒนาโจทย์โครงการวิจัยใหม่ โดยในไตรมาสแรก จะต้องขึ้นโครงการให้ได้ 3 โครงการ และไตรมาสที่ 2 จะต้องขึ้นโครงการให้ได้ 5 โครงการ (ไตรมาสที่ 3-4 จะเป็นการติดตามและดูแลโครงการต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นมา) ซึ่งสามารถพิจารณาโดยการอิงไตรมาสได้ดังนี้

3.1 ไตรมาสที่ 1 (ม.ค.-มี.ค.2551) สามารถขึ้นโครงการได้ 3 โครงการคือ โครงการซื้อหมู่บ้าน, โครงการสภาการศึกษา และโครงการนิทานพื้นบ้าน ในขณะนี้ (เดือนมิถุนายน) โดยทั้ง 3 โครงการดังกล่าวได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณแล้ว

3.2 ไตรมาสที่ 2 (เม.ย.-มิ.ย.2551) มีโครงการต่างๆ ที่กำลังอยู่ในขั้นการพัฒนาเอกสารเชิงหลักการด้วยกัน 2 โครงการคือโครงการพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล และโครงการศึกษารวบรวมวรรณกรรมประเภทบทกลอน (ปาตง) ภาษามลายูถิ่นปาตานี ซึ่งในที่ประชุมได้เร่งรัดให้ทีมวิจัยของทั้งสองโครงการนี้ (คุณมัสกีน และคุณเดะยา) ส่งเอกสารโครงการฉบับร่างที่สมบูรณ์และได้รับการแก้ไขปรับปรุงรวมทั้งเห็นชอบจากศูนย์แล้ว โดยกระบวนการต่างๆ ให้เสร็จสิ้นภายในเดือนมิถุนายนนี้ ในขณะที่การขึ้นโครงการอีก 3 โครงการให้ครบ 5 โครงการในไตรมาสนี้ ที่ประชุมเห็นว่าต้องเร่งพัฒนาให้ได้โดยไม่ควรรีไถ่เวลามากเกินไป เนื่องจากจะไม่มีเวลาในการติดตามโครงการ

สำหรับโครงการที่มีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความเป็นไปได้ของการขึ้นโครงการ แต่ยังไม่ถึงขั้นการพัฒนาเป็นเอกสารเชิงหลักการ ได้แก่โครงการต่างๆ ดังนี้

- 1.โครงการศึกษาชื่ออาหารไทยมุสลิม พื้นที่ อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส
- 2.โครงการพจนานุกรมภาพ อ.รามัน จ.ยะลา
3. โครงการการเล่นพื้นบ้าน อ.ระแงง จ.นราธิวาส
4. โครงการศึกษาศิลปะการป้องกันตัวชาวไทยมุสลิม (ชิละ) อ.ยี่งอ จ.นราธิวาส

โดยทั้งสี่โครงการนี้ หรือโครงการอื่นๆ ที่มีความเป็นไปได้ในการขึ้นโครงการ จะต้องพยายามพัฒนา โจทย์ให้เป็นโครงการที่พร้อมนำเสนอของงบประมาณจาก สกว.ตามกำหนดการ

4. การติดตามโครงการ ซึ่งการติดตามโครงการนี้คาดว่าจะสามารถเริ่มติดตามได้ภายในเดือนหน้า เนื่องจากเดือนหน้า โครงการทั้ง 3 โครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณแล้ว จะเริ่มดำเนินกิจกรรมตาม แผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้แล้ว

5.การพัฒนาศักยภาพทีมงาน โดยแบ่งกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพทีมงานออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

5.1 การอบรมทางวิชาการให้กับทีมงาน จำนวน 4 ครั้งด้วยกันโดยมีเนื้อหา คือ การสร้าง แนวคิดการรักษาความหลากหลายของชาติพันธุ์, การรวบรวมองค์ความรู้, การสำรวจและจัดเก็บข้อมูล และ การพัฒนาเผยแพร่ระบบตัวเขียน สำหรับการจัดการอบรมนั้น สามารถจัดไปพร้อมๆ กับทีมวิจัยที่ดูแลอยู่

5.2 การอบรมให้กับทีมวิจัยที่อยู่ภายใต้การดูแลของโครงการนี้ สำหรับเนื้อหาที่จะจัดอบรม ได้แก่

5.2.1 อบรมระบบตัวเขียน ซึ่งที่ประชุมได้วางให้จัดภายใน **สัปดาห์ที่ 2** ของเดือน กรกฎาคม 2551 นี้ไปพร้อมๆ กับทีมงาน

5.2.2 อบรมทักษะการบริหารและการเขียนโครงการ การจัดการทางการเงิน และบัญชี รวมไปถึงการจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่ (Social Mapping) ซึ่งที่ประชุมได้วางให้จัดภายใน **สัปดาห์ที่ 3** ของเดือน กรกฎาคม 2551 นี้ ซึ่งทางทีมงานจะรับผิดชอบการจัดอบรมโดยการประสานงานเพื่อลงเวลา (สัปดาห์เวลา) ของวิทยากร ซึ่งคาดว่าจะเชิญคุณนารา บุตรพลอย มาเป็นวิทยากรอบรม

5.3 ศึกษาดูงาน ซึ่งเป็นการศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับพหุสังคม/พหุวัฒนธรรม (เมื่อ ถึงหัวข้อการประชุมนี้แล้ว ดูว่าทางผู้เข้าร่วมประชุมจะรู้สึกกระชุ่มกระชวย ยิ้มแย้มแจ่มใสขึ้นมาทันที) โดยแบ่ง ออกเป็นการศึกษาดูงานในประเทศและต่างประเทศอย่างละ 1 ครั้งรวม 2 ครั้ง โดยที่ประชุมเห็นชอบใน รายละเอียดดังนี้

5.3.1 สิ้นสุดการดำเนินงานงวดแรก (ไตรมาสที่ 2) จะเป็นการศึกษาดูงาน ต่างประเทศ ณ **รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย** โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการศึกษาพื้นที่ในบริบทพหุสังคม/พหุ ภาษาตามแนวตะเข็บชายแดนและประเทศเพื่อนบ้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคาดว่าจะจัด **หลังวันที่ 9 สิงหาคม 2551** ซึ่งทาง สกว.มีความสนใจที่จะเข้าร่วมเดินทางเพื่อศึกษาดูงานในครั้งนี้เช่นกัน

5.3.2 สิ้นสุดการดำเนินงานงวดที่สอง (ไตรมาสที่ 4) จะเป็นการศึกษาดูงาน ในประเทศ ณ **จังหวัดเชียงใหม่** ซึ่งอาจจะข้ามไปยังดินแดน 12 ปันนาในประเทศจีน ซึ่งคาดว่าจะจัดประมาณ **ปลายปี 2551**

6.ประชุมประจำเดือน โดยที่ผ่านมา ทางศูนย์ได้ฝึกให้ทีมงานทุกคนผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ต่างๆ ในการประชุม เช่นเป็นผู้นำการประชุม, รายงานการประชุม และอื่นๆ โดยเนื้อหาการประชุมจะเป็นการสรุปผล งานและการดำเนินงานในรอบเดือนที่ผ่านมา และการวางแผนงานสำหรับเดือนที่กำลังจัดประชุม โดยรายงาน นี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการจะรับผิดชอบขัดเกลา(edit)และรวบรวมไว้เป็นเนื้อหาสำหรับการเขียนรายงาน ความก้าวหน้าของโครงการต่อไป

7.จัดเวทีถอดบทเรียน โดยที่ประชุมแบ่งการจัดเวทีถอดบทเรียนออกเป็น 2 เวทีได้แก่

7.1 เวทีถอดบทเรียนโครงการ (โครงการเก่าและโครงการใหม่) โดยที่ประชุมเห็นชอบให้จัดในวันที่ 9 สิงหาคม 2551 เหมือนกับการจัดเวทีนำเสนอเพื่อปิดโครงการในหัวข้อที่ 1.2 หน้า 3

7.2 เวทีถอดบทเรียนทีมงานทั้งหมด โดยที่ประชุมเห็นชอบให้จัดใน อาทิตย์แรก ของเดือน พฤษภาคม 2551

8.พิจารณาโครงการและรายงานผลโครงการวิจัยประเด็นภาษาที่รับผิดชอบซึ่งหัวข้อนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในรายงานความก้าวหน้าดังนั้นผู้รับผิดชอบในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโครงการคือ คุณอัศศิริ อดิเรก จะต้องมีแผนการปฏิบัติงาน เพื่อความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลการลงพื้นที่และการดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนและไตรมาสที่กำหนดไว้

9.การพัฒนากระบวนข้อมูล (Data Base) โดยที่ประชุมเห็นชอบให้คุณอัศศิริ อดิเรก รับผิดชอบในการพัฒนาและจัดระบบข้อมูลนี้ (ส่วนคุณอำนวยขอพิยะห์ จะรับผิดชอบในส่วนของฐานข้อมูลโครงการทวิภาษา) ได้แก่ข้อมูลในบริบทชุมชน (เช่นคนในพื้นที่ไหนต้องการทำโครงการอะไรมากที่สุดเพราะอะไร และสามารถพัฒนาได้อย่างไร), ข้อมูลบุคคล, ข้อมูลความสำคัญของโครงการที่เกิดขึ้น ฯลฯ ซึ่งข้อมูลจากการลงพื้นที่นี้จะเก็บรวบรวมจากรายงานการลงพื้นที่ของ คุณอัศศิริ อดิเรก และ บุรฮานุดิน สุหลง ในฐานะที่จะเป็นผู้ช่วยพี่เลี้ยงที่วิจัยคอยลงพื้นที่เรียนรู้งาน (ส่วนคำตอบแทนจะจัดให้เป็นงานๆ ไป)

10. การพัฒนาและเผยแพร่สื่อหรือเครื่องมือทางภาษาเช่นพจนานุกรม เป็นการนำผลการวิจัยได้แก่ระบบตัวเขียน หรือพจนานุกรม ไปเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในวงการศึกษาและตอบสนองกับความต้องการของชุมชน ซึ่งหลักการและวิธีการดำเนินงานในประเด็นนี้ ที่ประชุมจะมีการวางแผนทางการดำเนินงานอีกครั้ง

11.การเขียนรายงาน โดยหัวข้อการเขียนรายงานนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อรายงานคือ

11.1 รายงานความก้าวหน้า (งวดแรก) ซึ่งงวดแรกนี้จะสิ้นสุดภายในไตรมาสที่ 2 (เดือนมิถุนายน) ซึ่งที่ประชุมเสนอให้รีบเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานตามแผนงานในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา โดยเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงพื้นที่และการเข้าร่วมการจัดอบรมต่างๆ ทั้งหมด คุณอัศศิริ อดิเรก จะรวบรวมส่งมาให้ฝ่ายวิชาการ (อับดุลเลาะ ขริดาอ๊ะ) เพื่อรวบรวมจัดทำเป็นรายงานความก้าวหน้าต่อไป โดยพยายามเขียนให้สมบูรณ์ตามระยะเวลาที่กำหนด

11.2 รายงานฉบับสมบูรณ์ การดำเนินงานเหมือนข้อ 11.1 (อนึ่ง สำหรับรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยประเด็นภาษาเดิม ให้เพิ่มการรายงานอีก 2 เดือน(พ.ย.-ธ.ค.2550)เข้าไว้ด้วยกัน และขอให้เร่งส่งภายในเดือนนี้เช่นกันเนื่องจากเลยระยะเวลามาพอสมควรแล้ว)

12. สรุปผลและวิเคราะห์ ซึ่งเนื้อหาการดำเนินงานในหัวข้อนี้เป็นส่วนที่ได้มาจากการจัดเวทีถอดบทเรียนโครงการ และเขียนบันทึกไว้ในรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

หลังจากการติดตามงานโดยไล่เรียงตามแผนการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว ที่ประชุมได้ตกลงให้คุณอัศศิริ อดิเรก ทำแผนการลงพื้นที่พร้อมกับบุรฮานุดิน โดยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้คือ

- ❖ แผนการลงพื้นที่เพื่อติดตามโครงการเก่า
- ❖ แผนการลงพื้นที่เพื่อติดตามโครงการที่อนุมัติงบประมาณแล้ว
- ❖ แผนการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโครงการใหม่

อ.สุวิไลในฐานะผู้ดูแลโครงการให้ **คุณอัศศิริ ตีตระนอ** ลงพื้นที่ทุกอาทิตย์ ละ 1-2 ครั้ง โดยเขียนบันทึกหรือรายงานการลงพื้นที่ทุกครั้ง เพื่ออาจารย์จะได้รับทราบเกี่ยวกับความถี่ของการลงพื้นที่และรายละเอียดของการพัฒนาและติดตามโครงการ คุณมีรินแนะนำให้คุณอัศศิริ ตีตระนอ โทรปรึกษางานกับคุณนารา บุตรพลอยถี่ขึ้นเองจากเป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยเหมือนกัน และให้คุณอัศศิริ ตีตระนอ ทำให้ได้อย่างสม่ำเสมอ

ก่อนจบการประชุม ที่ประชุมได้ฝากงานให้ทีมงานโครงการนี้ไปจัดทำได้แก่ การทำตารางงาน เพื่อเป็นการวางแผนการดำเนินงาน/ลือควัน (Booking day) ให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ตามแต่ละไตรมาส โดยให้มีการลงงานในแต่ละวันแต่ละเดือนในตารางดังกล่าว เพื่อสะดวกต่อการติดต่อกับคน และประสานงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

9. รายงานเวทีถอดบทเรียน โครงการวิจัยศึกษาภาษามลายูถิ่นในเรืองสมุนไพรมีส่วนร่วม

ตำบลละหาน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

วันที่ 18 มีนาคม 2551 ณ โรงแรม ซีเอส ปัตตานี

ผู้เข้าร่วมเวที จำนวน 14 คน

1. นางสาวนารา บุตรพลอย	วิทยากรผู้ถอดบทเรียนจากมหิดล
2. นายอัศศิริ ตีตระนอ	พี่เลี้ยงโครงการวิจัย
3. นางสาวอาชีวะ ดอเลาะ	เจ้าหน้าที่การเงิน
4. นางสาวอัสนะ บินสุหลง	ครูผู้ประสานงานโครงการทวิภาษาจังหวัดนราธิวาส
5. นายอับดุลเลาะ เปาะอิ	หัวหน้าทีมวิจัย
6. นายอาแว ตีเยาะ	ทีมวิจัย
7. นายอัสมี มามะ	ทีมวิจัย
8. นายแม ตรามะ	ทีมวิจัย
9. นายซอลาฮุดดีน ดือราโอะ	ทีมวิจัย
10. นายซแบรี แวมะ	ทีมวิจัย
11. นายยะโกะ อับดุลเลาะ	ทีมวิจัย
12. นายสาการียา ซาเราะ	ทีมวิจัย
13. นายสุลายมัน อาอาบี	ทีมวิจัย
14. นายกอเดร์ กะจิ	ทีมวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อฝึกพี่เลี้ยงในการถอดบทเรียนและเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการถอดบทเรียน โดยมีกระบวนการคือ ก่อนการจัดเวที พี่เลี้ยงได้ประสานงานกับทีมวิจัยให้เตรียมข้อมูล ในขั้นแรกนำลงไปถอดบทเรียนในพื้นที่เพื่อสัมผัสกับพื้นที่และได้บรรยากาศการพูดคุยกับชาวบ้านจริงๆ แต่เมื่อพิจารณาความปลอดภัยของทีมงานที่จะพื้นที่ จึงเปลี่ยนสถานที่เป็นโรงแรม ซีเอส ปัตตานี หลังจากไปรับทีมวิจัยมาถึงโรงแรมเวลาประมาณ 15 .30 น. จึงเริ่มพูดคุยโดยให้หัวหน้าทีมวิจัย เล่าความเป็นมาของโครงการว่าเป็นโครงการที่ต่อยอดจากโครงการวิจัยพหุภาษา มีการตั้งประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของโครงการกับภาษาว่า

เชื่อมโยงกันอย่างไรและทีมวิจัยได้เรียนรู้อะไรบ้าง แต่ทีมวิจัยยังไม่สามารถถอดบทเรียนในประเด็นนี้ เนื่องจากทีมวิจัยรู้สึกเกรงใจ อึดอัดเมื่ออยู่ในห้องประชุมหลายๆ ของโรงแรม และทีมวิจัยยังไม่คุ้นเคยกับวิทยากรจากมหิดล ประกอบกับทีมวิจัยบางคนกลัวจะพูดภาษาไทยผิดเพี้ยน จึงนั่งเงียบ พี่เลี้ยงจึงให้ทีมวิจัยใช้ภาษามลายูถิ่นในการพูดแทนภาษาไทย แต่ก็ยังไม่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเล่าประสบการณ์การทำงานวิจัยได้ วิทยากรจึงเสนอให้หยุดก่อนเพราะเวลาใกล้ค่ำมาก เป็นห่วงความปลอดภัยของทีมวิจัย ทำให้ไม่ได้ ข้อมูลจากสรุปและถอดบทเรียนครั้งนี้ แต่ทางพี่เลี้ยงมีการประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามข้อมูลกับทีมวิจัยต่อไป ผลจากการจัดเวทีครั้งนี้เป็นเสมือนการทดลองให้พี่เลี้ยงการถอดบทเรียนโดยใช้การปฏิบัติจริง ซึ่งในการถอดบทเรียนนั้น อาจมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดขึ้นมาได้ จึงอยู่ที่พี่เลี้ยงจะใช้วิจารณญาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ และในโอกาสหน้าในการถอดบทเรียนจริงๆ จะต้องมีการเตรียมตัวและเตรียมความพร้อมทั้งทีมงานผู้ถอดบทเรียน และทีมวิจัยในฐานะผู้ให้ข้อมูลในการถอดบทเรียน

10. รายงานการเข้าร่วมเวทีถอดบทเรียน โครงการศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต โดยศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

วันที่ 13 - 14 พฤษภาคม 2551

ณ ชาลีนาเฮาส์รีสอร์ท อ.กำแพงแสน จ. นครปฐม

หลักการและเหตุผล

การทำงานในระยะเวลาที่ผ่านมา ทีมงานได้มีความรู้ มีข้อมูล และประสบการณ์การทำงานเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าและควรทำการเผยแพร่ แต่ข้อมูลและความรู้ต่างๆนี้เป็นข้อมูลความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล ทีมงานมีความคิดและตั้งใจอยากจะได้เอาความรู้เหล่านี้ออกมา แต่ไม่รู้จะเริ่มอย่างไร จึงได้ร่วมมือกับ “โครงการจัดตั้งวิทยาลัยวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ในการถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรเฉพาะของชุดภาษา และเป็นประโยชน์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียน คนทำงานในโครงการศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
2. ใช้กระบวนการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อถอดประสบการณ์ องค์ความรู้ และเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพของคนทำงานต่อไป
3. เพื่อหาแนวทางในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรประเด็นการศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
4. เพื่อศึกษาวิธีการและกระบวนการถอดบทเรียนจากโครงการจัดตั้งวิทยาลัยวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้บทเรียนของคนทำงานในโครงการศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
2. มีการใช้กระบวนการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม
3. เห็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของคนทำงานโครงการศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต

4. ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะของชุดศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
5. ได้วิธีการและกระบวนการถอดบทเรียนของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย

คณะทำงานศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤตจำนวน 28 คน

วันที่ 12 พฤษภาคม 2551

ประชุมเตรียมความพร้อมการทำงาน

การประชุมปฏิบัติการนี้ควรแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ได้หัวใจสำคัญของการถอดบทเรียน ขั้นแรกควรเลือกสิ่งที่ดีๆ และภาคภูมิใจ เพื่อให้ง่ายต่อการถอดบทเรียน ซึ่งสามารถสรุปสิ่งดีๆ จากการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือ งานวิจัยท้องถิ่นจะสร้างให้เป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ เป็นผู้รู้ที่มีศักยภาพในการต่อรองกับรัฐ ฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต เคารพและรู้คุณค่าของธรรมชาติ รวมถึงยอมรับอัตลักษณ์ของผู้อื่น งานวิจัยจะทำให้คนเราได้ติดต่อและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ด้วยเห็นว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ จากนั้นจึงได้ซักซ้อมความเข้าใจการทำงานในวันที่ 13 พฤษภาคม เรื่อง วิธีการนำเสนอ วิธีการเปิดประเด็น การจับประเด็นสำคัญเพื่อนำเสนอให้ตรงจุดที่ต้องการ และวางตัวแบ่งกลุ่มการทำงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

วันที่ 13 พฤษภาคม 2551

08.00 น. – 08.30 น. ลงทะเบียน

อ.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ กล่าวเปิดงานและขอบคุณเจ้าหน้าที่จากโครงการวิทยาลัยวิจัยเพื่อท้องถิ่น กล่าวถึงที่มาของการจัด Workshop และหน้าที่ของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต

คุณจิ๋ว(วท.) อธิบายความหมายของการถอดบทเรียนว่า เป็นการดูผลการทำงานที่ผ่านมา อุปสรรค ประเด็นที่จะถอดคือ คุณค่าของการทำงานวิจัยฟื้นฟูภาษา เกิดคุณค่าอะไรบ้างในชุมชนและสังคม ผลที่ได้รับเกิดจากปัจจัยและบริบทใดบ้าง เป็นการสังเคราะห์ภาพรวม เพื่อให้ได้วิธีการและกรอบการทำงาน

ผลที่คาดหวังจากการประชุมครั้งนี้ คือ ได้แลกเปลี่ยนบทเรียน ทบทวนความรู้ที่ผ่านมา สามารถนำความรู้จากการประชุมครั้งนี้ไปวางแผนการทำงานในอนาคต

สรุปการถอดบทเรียนจะวิเคราะห์ถึงหัวข้อต่อไปนี้คือ คุณค่าของการทำงานวิจัย การทำงานได้ผลตามที่คาดหวังหรือไม่ ได้ผลอย่างไร ให้ถอดวิธีการคิด คุณค่าของงานที่ทำ กระบวนการทำงาน ปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการทำงาน เช่น คนในพื้นที่ โดยเจ้าของเรื่อง นักวิจัยหรือคนนอกควรเป็นผู้ถอดบทเรียน เพราะเจ้าของเรื่องจะทราบขั้นตอนกระบวนการ ปัญหา ผลที่ได้รับ ส่วนนักวิจัยหรือคนนอกจะมีมุมมองที่ต่างออกไป ทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สอบถามจุดประเด็นที่น่าสนใจ

สำหรับสรุปการถอดบทเรียนของคณะผู้ทำงานในโครงการทวิภาษา(ส่วนใหญ่) และโครงการวิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา โดยทั้งสองโครงการนี้มีพื้นที่การดำเนินงานในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล และในการประชุมกลุ่มย่อยนี้ทุกคนต่างก็นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าที่ได้รับจากการทำงาน ซึ่งสามารถแบ่งคุณค่า ดังกล่าวออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้คือ

1. คุณค่าต่อตัวผู้ทำงานเอง
2. คุณค่าต่อชุมชน
3. คุณค่าต่อการพัฒนาด้านต่างๆ
4. คุณค่าต่อหน่วยงานอื่น

1. คุณค่าต่อตัวผู้ทำงานเอง

1.1 เกิดความสุขและความภาคภูมิใจ

คณะผู้วิจัยโครงการทวิภาษาต่างก็มีความสุขและรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในโครงการ เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการที่ได้นำเอานวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาที่รู้จักกันในชื่อ “ทวิภาษาแบบเต็มรูปแบบ” มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาแบบเต็มรูปแบบนี้จะเน้นให้เด็กมีความสุขในการเรียนโดยใช้ภาษาแม่(มลายูปาตานี)ของเด็กเป็นสื่อ อันจะส่งผลทำให้เด็กเข้าใจเนื้อหาบทเรียนง่ายยิ่งขึ้น และสุดท้ายก็จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กดีขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คณะผู้ทำงานทุกคนมีความสุขและภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาของเด็กในพื้นที่

1.2 สร้างนิสัยการจดบันทึกและเห็นคุณค่าของการจดบันทึก

เนื่องจากงานวิจัยเป็นงานที่ต้องอาศัยการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์และเก็บไว้สำหรับการใช้อ้างอิงต่างๆ ฉะนั้นจึงทำให้คณะทำงานทุกคนเกิดนิสัยรักการจดบันทึกและเห็นถึงความสำคัญของการจดบันทึก

1.3 มีพัฒนาการทางภาษาที่ดีขึ้น

การทำงานวิจัยมีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะความสามารถทางภาษาไทยของนักวิจัยทุกคน กล่าวคือช่วยเพิ่มทักษะการพูดภาษาไทยแก่นักวิจัย เนื่องจากนักวิจัยทุกคนจะต้องคอยอธิบายเกี่ยวกับงานที่ตัวเองกำลังทำอยู่ให้กับบุคคลภายนอกทราบอยู่เสมอๆ ฉะนั้นจึงทำให้เกิดทักษะในการใช้ภาษาไทยมากยิ่งขึ้น นอกจากการพูดแล้ว นักวิจัยยังต้องมีการจดบันทึกและเขียนอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้มีพัฒนาทักษะทางการเขียนภาษาไทยที่ดีขึ้นเช่นกัน

1.4 ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน

เนื่องจากการทำงานวิจัยต้องอาศัยการลงพื้นที่เพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ชุมชนที่เราได้เข้าไปพบนั้นเกิดความไว้วางใจ อีกทั้งพร้อมให้ความช่วยเหลือที่วิจัยเพราะทางชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของโครงการ

2. คุณค่าต่อชุมชน

- 2.1 งานวิจัยเป็นตัวคลี่คลายความขัดแย้งในเรื่องต่างๆ ระหว่างกลุ่มและชุมชน
- 2.2 ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในภูมิหลังชาติพันธุ์ของตนเอง
- 2.3 คนในชุมชนสนใจซื้อสมุนไพรทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษามลายูมากขึ้น
- 2.4 มีการให้ความสำคัญกับภาษาถิ่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมทำงานวิจัยมากขึ้น
- 2.5 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาษาถิ่นของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนต่างๆ และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ

3. คุณค่าต่อการพัฒนา

3.1 พัฒนาภาษามลายูถิ่นให้มีมาตรฐาน

เนื่องจากในโครงการทวิภาษามีการสร้างระบบตัวเขียนภาษามลายูปาตานีอักษรไทยขึ้น ฉะนั้นจึงส่งผลทำให้ภาษามลายูปาตานีมีความเป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น และสามารถนำระบบตัวเขียนดังกล่าวไปใช้จัดบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เพื่อเผยแพร่ได้

3.2 มีการต่อยอดสู่งานวิจัยอื่นๆ

เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ได้ทำมาจะมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ฉะนั้นจึงทำให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกันและสนใจที่จะทำงานวิจัยด้วยตัวเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการเสนอโครงการและนำไปสู่โครงการต่างๆ ในชุมชน เช่น โครงการซื้อสมุนไพรรักษาโรค, โครงการซื้อหมูบ้าน, โครงการสภาการศึกษาชุมชน, โครงการนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

3.3 มีการวางแผนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชน

จากการที่มีงานวิจัยเกิดขึ้นในชุมชนนั้นส่งผลทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น ตัวอย่างเช่น หลังจากมีงานวิจัยเรื่องซื้อสมุนไพรรักษาโรคเกิดขึ้น คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนและมีการใช้พืชสมุนไพรในการบำบัดรักษาโรค นอกจากนี้ยังมีการหันมาใช้บริการหมอพื้นบ้านมากขึ้น เป็นต้น

4. คุณค่าต่อหน่วยงานอื่น

เนื่องจากโครงการทวิภาษาเป็นโครงการแรกและโครงการเดียวที่มีการสร้างและพัฒนาระบบตัวเขียนภาษามลายูปาตานีอักษรไทย ซึ่งเป็นระบบตัวเขียนที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ฉะนั้นจึงทำให้องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจที่จะนำเอาระบบตัวเขียนดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในงาน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะถูกนำไปใช้ทางการศึกษา ดังจะเห็นได้จากข้อมูลข้างล่างนี้

- 4.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนำเอาระบบตัวเขียนภาษามลายูปาตานีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรภาษามลายู
- 4.2 สถาบันการศึกษาระบบปอเนาะได้นำเอาระบบตัวเขียนภาษามลายูปาตานีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 4.3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนได้นำเอาระบบตัวเขียนภาษามลายูปาตานีไปใช้ในการจัดทำแบบเรียนภาษามลายูถิ่น
- 4.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสนใจกระบวนการสอนแบบทวิภาษาเพื่อนำไปใช้กับครู
- 4.5 ศอ.บต. นำเอาระบบตัวเขียนไปใช้ในการฝึกอบรมข้าราชการใหม่ที่จะลงมาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วันที่ 13 พฤษภาคม 2551

ช่วงบ่าย

การนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มย่อยใช้เวลากลุ่มละประมาณ 10 นาที กลุ่มแรกจากโครงการทวิภาษา ตัวแทนคือคุณเลาะห์ที่สร้างบรรยากาศสนุกสนาน ทำให้ทุกคนเห็นด้วยกับความรู้สึกลึกซึ้งที่มีความสุขจากการทำงาน และตนเองนั้นได้พัฒนาตน เห็นคุณค่าและสิ่งดีๆ มากมายจากการทำงาน ชุมชนเห็น

ความสำคัญและภาคภูมิใจ เกิดจิตสำนึกหวงแหนภูมิปัญญา เกิดการศึกษาตามโครงการทวิภาษา มีการต่อยอดการทำงาน

กลุ่มที่สองพี่เลี้ยงทีมวิจัย ตัวแทนกลุ่มคือคุณอุดมพี่เลี้ยงทีมละครที่ออกมาแนะนำเสนอความคิดเห็นด้วยความตื่นตัว สร้างความแปลกใจให้กับใครหลายคนว่าทำไมชาวต่างชาติคนนี้พูดไทยชัดเหลือเกิน แต่ช่างขี้อาย พูดเสียงเบา ความคิดเห็นของกลุ่มนี้คือมีความสุข เกิดการกระตุ้นให้เรียนรู้วางแผนการทำงาน ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญมีส่วนร่วมในการทำงานต่างๆ เช่น เรียนหนังสือ ทำงานวิจัย คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง ภาคภูมิใจที่ได้หลักสูตรการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบโรงเรียน มีการต่อยอดการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ได้

กลุ่มที่สาม หัวหน้าโครงการวิจัย ตัวแทนคือ อ.ประชุมพร มาพร้อมกับความภูมิใจที่ได้สืบทอดอักษรเขียน ภาษาพูด วัฒนธรรม รักและผูกพันเกิดสำนึกในภาษาและวัฒนธรรม มีการสืบค้นข้อมูล กล้าคิด กล้านำเสนอ ผลงานที่ได้จากการทำงาน เช่น บทสวดมนต์ วรรณกรรม ป้ายชุมชน เอกลักษณ์ถิ่น และการร่วมงานกับหน่วยงานอื่น เช่น สภาวัฒนธรรม นักธุรกิจ (ต่อยอดสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว)

กลุ่มที่สองที่ออกมาแนะนำ ตัวแทนคือ อ.มยุรี สิ่งที่ได้จากการทำงานคือ พัฒนาคน เช่น ได้ครูภูมิปัญญา ความภาคภูมิใจ เห็นถึงความสำคัญของท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลง ในด้านต่างๆ เช่น มั่นใจมากขึ้น กล้าคิดกล้าทำ เรียนรู้ศักยภาพของแต่ละคน ยอมรับความคิดเห็น เห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน

อ.บัญชาได้สรุปคุณค่าของงานวิจัยภาษาไว้ดังนี้

งานวิจัยภาษาเป็นการสร้างความเป็นตัวตน สร้างความภาคภูมิใจ ความสุข และสร้างความยอมรับจากสังคมผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่น โดยมีภาษาเป็นเครื่องมือ งานวิจัยท้องถิ่นนั้นเป็นนวัตกรรมที่ทำให้พื้นที่ที่มีปัญหาเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน เกิดความไว้วางใจกัน ลดอคติระหว่างกลุ่มคน นำเอางานวิจัยภาษาไปแก้ปัญหาภาคใต้ได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงกระบวนการ ปัจจัยและเงื่อนไขด้วย

งานวิจัยภาษาและวัฒนธรรมมีทั้งการฟื้นฟู สืบทอดและเผยแพร่ ล้วนแล้วแต่ให้ความรู้ที่มีพลัง เป็นคุณค่าที่สามารถสัมผัสได้ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ยกกระดับท้องถิ่น คือมองย้อน กลับไปที่ตัวเอง กลับไปที่ชุมชน หาจุดยืนของตัวเองที่บ่งบอกความเป็นตัวตน มีอิสระที่จะแสดงออกเสรีภาพทางความคิด โดยไม่รับอิทธิพลอื่นใด และสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่าง

ความคิดเห็นจากอ.แวญโซะ เมื่อกล่าวถึงงานวิจัยภาษาจะมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีที่มาจากภาษา เช่น การเขียนชื่อเป็นภาษาไทยแต่ออกเสียงไม่ตรงกับภาษามลายู การศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์ การเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจากชื่อภาษามลายูเป็นภาษาไทยแล้วมีความหมายผิดไปจากเดิม ปัจจุบันนี้ได้ตัวเขียนที่สามารถออกเสียงได้ใกล้เคียงภาษามลายูและจัดทำเป็นพจนานุกรม จะช่วยแก้ปัญหาและทำให้เกิดความเป็นตัวตน เกิดการยอมรับและเข้าใจกันและกัน ระบบตัวเขียนจะช่วยอบรมให้ความรู้แก่ข้าราชการใหม่เพื่อลดปัญหาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ถ้าภาษามลายูสามารถเข้าใจกันได้ทั่วถึงจะสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องชาติพันธุ์ ถ้าเล่านิทาน ประวัติศาสตร์ ฯลฯ เป็นภาษามลายูจะช่วยสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนได้ ถ้าภาษามลายูเข้าไปสู่ระบบศาลได้ ปัญหาการตัดสินโทษก็จะดีขึ้นเพราะเข้าใจความหมายที่แท้จริงที่ต้องการสื่อได้ อ.เจ๊ะฮูเซ็น ผ่อนคลายความเครียดด้วย

การเล่าเรื่องซ้ำกันว่าวิธีการดับไฟได้แล้วยังแก้ปัญหาไม่ตรงจุด ถ้าต้องการดับไฟให้ได้จริงก็คือวิธีการที่มีคนไปถอดน็อตเสาไฟฟ้าให้ไฟฟ้าดับไปทั้งเมือง อันนี้เรียกว่า ดับไฟได้จริงๆ

ภาษาที่วิกฤตคือภาษาในภาคเหนือ กลาง และอีสาน ส่วนภาษาในภาคใต้อยู่ในสถานการณ์ถดถอย กระบวนการฟื้นฟูต้องใช้การมีส่วนร่วมในท้องถิ่น กลุ่มที่จะมีส่วนร่วมได้ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้

1. มีส่วนร่วมและได้ประโยชน์
2. เสียประโยชน์
3. ผู้นำมีความสามารถ (มีบารมี)
4. มีหัวใจสำนึกเปี่ยมล้นในสังคมส่วนรวม
5. มีระบบการจัดการที่ทำให้คนมีส่วนร่วม เช่น สร้างกระแสที่ว่าทำงานแล้วเกิดความภาคภูมิใจ และได้ประโยชน์

หน้าที่ของภาษาในตอนนี้จะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เป็นบันไดไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เป็นพลังให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

จากนั้นแบ่งกลุ่มใหม่สำหรับหัวข้อการถอดบทเรียนหัวข้อต่อไป โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ คนทำวิจัย พี่เลี้ยง และทีมทวิภาษา

พักรับประทานอาหารเย็น พักผ่อนกันตามอัธยาศัย และเตรียมตัวประชุมต่อรอบค่ำ แล้วค่อยแยกย้ายเข้าห้องพักเวลาประมาณ 22.00 น.

(ควรจะมีการถอดบทเรียนโครงการพจนานุกรม และการพัฒนาระบบตัวเขียน เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่สำหรับในพื้นที่ (เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ไม่เคยคิดว่าตนเองจะทำได้ เนื่องจากถูกตีกรอบความคิดว่า ... ภาษาเป็นสิ่งที่ถูกสร้างมาแต่โบราณและต้องใช้ไปตามนั้น...) รวมทั้งประเด็นดังกล่าวยังเป็นประเด็นหลักในพื้นที่ มักมีการพูดถึงและโต้แย้งอยู่บ่อยครั้ง)

คุณค่าที่เด่น คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นผู้กำหนดชะตาตัวเอง การดึงภาษามาเป็นหัวข้อการทำงานสามารถสร้างความเป็นเจ้าของ สร้างการมีส่วนร่วมได้ คือ ความเป็นเจ้าของเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วม เรารับผิดชอบต่อภาษา ชะตากรรมของภาษาอยู่ในมือของเรา ถ้าทุกคนรู้และตระหนักถึงภาษาก็จะเกิดการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่นำไปสู่การปรับตัวที่ทำให้ภาษาดำรงอยู่ได้ และสิ่งสำคัญในการทำงานภาษาคือ เกิดการพัฒนาการรู้หนังสือ การจะถ่ายทอดเรื่องราวได้จะต้องรู้หนังสือ เป็นการสร้างความสามารถในการที่จะถ่ายทอดความทรงจำ เรื่องราว ในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน คือ เป็นการถ่ายทอดผ่านทางตัวเขียน เอาข้อมูลออกมาเป็นตัวหนังสือ แต่ในภาษาที่ไม่เคยมีการเขียนมาก่อน ถือเป็นการสร้างสรรค์ การก้าวกระโดด การเข้าไปสู่อีกด้านหนึ่งของความสามารถ เป็นการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรม

14 พฤษภาคม 2551

ประมาณ 08.30 น. เป็นการรายงานสรุปถอดกระบวนการทำงานของแต่ละกลุ่มย่อย

14 พฤษภาคม 2551

บ่าย ประมาณ 13.30 น.

สรุปผลที่ได้จากการเข้าร่วมการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนจะช่วยให้เราอธิบายตัวเองได้ว่าที่ตัวเราทำนั้นคืออะไร ณ วันนี้เราอยู่ตรงไหน อนาคตจะไปในแนวทางใด การสร้างความเป็นตัวตน ได้เห็นคุณค่าที่เกิดขึ้นกับอีกหลายๆ กลุ่ม การถอดบทเรียนครั้งนี้จะเป็นประเด็นสำหรับการขยายงานวิจัยภาษา การทำวิจัยมีคุณค่าอะไรเกิดขึ้นบ้าง สร้างความเข้าใจกับคนนอกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความชัดเจนให้เกิดขึ้นกับงานวิจัย และสิ่งที่ต้องทำต่อคือการถอดบทเรียนครั้งต่อไป ถอดบทเรียนกันในพื้นที่ เพราะคนที่ถอดบทเรียนได้ดีที่สุดคือคนในพื้นที่ เพื่อให้การทำงานวิจัยภาษาให้ประสบความสำเร็จและมีภาษาที่ยั่งยืนตลอดไป

ภาคผนวก ค

1. เวทีพบปะชุมชน 4 จังหวัด

2. สรุปรายงานการเข้าร่วมโครงการหนุนเสริมศักยภาพ “งาน พลังกลุ่ม ความสุข”

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์ทีมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ประเด็นภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต

หลักการและเหตุผล

จากการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา ทีมพี่เลี้ยงประเด็นภาษาฯ พบว่าทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ตนเองดูแลอยู่นั้น ได้ทุ่มเททั้งพลังกายและพลังใจในการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง ด้วยใจที่เสียสละ และมุ่งเน้นการทำงานเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของตนเองอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดผลลัพธ์การทำงานที่ออกมาน่าชื่นชมเป็นอย่างยิ่ง

แต่ในขณะที่งานได้รับความสำเร็จ ได้รับการชื่นชมจากคนรอบข้างมากมาย กลับพบว่าหลายทีมมีปัญหาในเรื่องความสุขในการทำงาน เนื่องจากการทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นทีม นั้น ประกอบด้วยคนที่หลากหลาย หลากหลายทั้งคุณวุฒิ (มีตั้งแต่จบการศึกษาระดับชั้น ป.4 ถึงปริญญาโท), วัยวุฒิ (มีทั้งผู้อาวุโสและคนรุ่นใหม่อยู่ในทีม), วิถีชีวิต (ตั้งแต่ชาวบ้านธรรมดาอาชีพทำนาทำไร่จนถึงระดับผู้อำนวยการโรงเรียน) ฯลฯ ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้ในทีมวิจัยเองมีแนวคิดและวิธีการทำงานที่แตกต่างกันไปถึงแม้จะมีจุดมุ่งหมายในการทำงานอย่างเดียวกันก็ตาม ซึ่งหลายทีมกล่าวว่าอาจเป็นเพราะความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานที่ต้องทุ่มเทอย่างยาวนาน ทำให้ต้องร่วมมือร่วมใจกันเยอะๆ เวลาที่มีให้ในการทำงานที่ไม่เท่ากัน บางคนว่างบางคนไม่ว่าง, ทักษะและความชำนาญในการทำงานที่แต่ละคนใช้เวลาในการทำงานที่ไม่เท่ากัน เร็วบ้างช้าบ้าง บางคนชอบทำอย่างนี้ไม่ชอบทำอย่างโน้น ทำให้บางขณะของการทำงานพบว่าทีมวิจัยมีความถดถอย ท้อใจ เหนื่อยล้า และบางครั้งบางคนก็ถึงหมดกำลังใจในการทำงาน ไม่อยากทำงานต่อ เพราะไม่อยากทะเลาะกัน สิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานร่วมกันของทีมวิจัยต่อไปในอนาคตได้

ด้วยเหตุนี้จึงมองว่า การเสริมสร้างศักยภาพของทีมวิจัยน่าจะให้ความสำคัญกับเรื่อง “งาน พลังกลุ่ม และความสุข” เพราะการรู้เท่าทันตนเอง เข้าใจผู้อื่น จะนำมาซึ่งพลังแห่งการเสียสละเพื่อส่วนรวม ด้วยจิตใจที่เบิกบานและมีความสุข อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการติดต่อหาทางปัญญาให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ฝ่ายงานพี่เลี้ยงจึงได้มีความคิดที่จะจัดให้มีกิจกรรมหนุนเสริมศักยภาพ “งาน พลังกลุ่ม และความสุข” : เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์ทีมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤตขึ้น ซึ่งจะเป็เวทีการเชื่อมโยงในเรื่องงาน ความสุข และการพัฒนาศักยภาพภายในของคน และสัมพันธ์ภาพที่ดีและลึกซึ้งของทีมงานเข้าด้วยกันอย่างสมดุล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดพลัง ความสุข ในการทำงานเป็นทีม
2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ และการสร้างสรรค์ทีมนักวิจัยในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผู้เข้าร่วมเวที จำนวน 35 คน ได้แก่

1. ทีมนักวิจัย

กลุ่มมะละปรี จำนวน 7 คน (จาก 2 โครงการฯ ละ 3 คน รวมพี่เลี้ยงในพื้นที่ 1 คน)

กลุ่มม้ง จำนวน 3 คน

กลุ่มญัฮกุร จำนวน 6 คน

กลุ่มโซ่ (ทะวืง) จำนวน 5 คน

กลุ่มมอญ จำนวน 3 คน

กลุ่มก่อง จำนวน 3 คน

2. เครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษา จากเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 4 คน

3. ทีมพี่เลี้ยงจากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต จำนวน 4 คน ได้แก่ คุณนารา บุตรพลอย (พี่เจียบ), คุณมิรินต้า บุรรุ่งโรจน์ (เหมย), คุณอัศศิริกัร มะนอ (ลี) และคุณอับดุลเลาะ ขรีดาโอ๊ะ (เลาะฮ)

วัน/ สถานที่จัด

วันอาทิตย์-จันทร์-อังคารที่ 9-11 มีนาคม 2551

ณ บ้านกลางสวน ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

สรุปรายงานการเข้าร่วมโครงการหนุนเสริมศักยภาพ “งาน พลังกลุ่ม ความสุข”

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์ทีมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ประเด็นภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต

ปัจจัยหลักการทำงานเป็นทีมประกอบด้วย

1. การศึกษาสถานการณ์/โจทย์/กติกาอย่างตั้งใจ
2. วางแผนก่อนทำ โดยร่วมกันคิดจากประสบการณ์เดิม
3. แบ่งบทบาทหน้าที่ ผู้นำ คณะ (ทีมงาน)
4. หาวิธีการและกระบวนการ
5. ลองปฏิบัติ โดยเรียนรู้จากการกระทำ ลองผิดลองถูก
6. ปรับเปลี่ยน/ปรับปรุงวิธีการจากการแลกเปลี่ยนภายในทีม
7. ควบคุมอารมณ์ ลดการแข่งขัน

ปัจจัยเสริม ได้แก่ บรรยากาศในการทำงาน (แข่งขัน สนุก), ความรู้สึกของเพื่อนร่วมทีม และความตั้งใจ/ใส่ใจของสมาชิก ประเด็นความรู้สึกและวิธีการ ความรู้สึกนั้นเข้าใจเป็นตัวสั่งการ แต่วิธีการ (ความคิด) ใช้สมองเป็นตัวสั่งการ อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกมีผลต่อการทำงาน ซึ่งมักจะเกิดขึ้นตลอดเวลา เนื่องจากความรู้สึกของ

คนเรามีการเปลี่ยนแปลงตลอดการทำงานนั่นเอง เช่น ความไม่มั่นใจ/มั่นใจ ความสงสัย ตื่นเต้น ทำทายเป็นต้น
สรุปแล้ว ความรู้สึกมีผลต่อการปฏิบัติงานและวิธีการทำงาน

ประเด็นชวนคิด : ความรู้สึกมีความสำคัญมากหรือน้อยกว่าวิธีการ? ในขณะทำงานมี 2 อย่างที่ควบคู่
ไปเสมอคือ “ความรู้สึก” และ “วิธีการ” คนส่วนใหญ่มักจะพูดถึงวิธีการว่าจะทำอะไร มักจะไม่ค่อยพูดถึง
ถึงความรู้สึก ถึงแม้จะพูดถึงความรู้สึก ก็มักจะบอกเล่ากันลับหลัง ความรู้สึกด้านลบที่ค้างคาอยู่ภายในใจเพียง
เล็กน้อย แต่เมื่อสะสมนานวันเข้า อาจกลายเป็นแรงจุดระเบิดเป็นสาเหตุทำให้พลังกลุ่มแตกแยก ซึ่งย่อมส่งผล
ถึงวิธีการทำงานของกลุ่ม ดังนั้นจึงควรรำลึกถึงความรู้สึกของเพื่อนร่วมงานตลอดเส้นทางของการทำงาน
ร่วมกัน การออกคำสั่งมากเกินไป จะเป็นการทำลายการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในการทำงานที่มี
ลำดับของหัวหน้างาน เช่น ผอ.กับลูกน้อง, ข้าราชการกับชาวบ้าน การสร้างความรู้สึกที่ดี มีความสัมพันธ์กันจะ
ช่วยหนุนเสริมพลังการทำงาน สุดท้ายแล้วอย่าลืมดูความสมดุลระหว่าง “งาน” กับ “ความสุข” ถ้าด้านใดด้าน
หนึ่งหนักมากเกินไป จะทำให้เกิดการ “ล้า” ได้

วงจรแห่งการเรียนรู้ (การจัดการกับความรู้อย่างต่อเนื่อง) “การเรียนรู้เกิดขึ้นตอนไหนบ้าง?” : การเรียนรู้เกิดขึ้น
ตลอดเวลาตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง หรือตามคำสอนของศาสนาอิสลามที่ว่า “การเรียนรู้เริ่มตั้งแต่ชีวิตเริ่ม
เกิดมา จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต” การเรียนแบ่งออกเป็น 3 วาระคือ

การเรียนรู้ก่อนทำ คือ การทำความเข้าใจกับภารกิจ หรือทำความเข้าใจโจทย์หรือปัญหา โดยการเห็น
โจทย์หรือเห็นเป้าหมายร่วมกัน สมอของแต่ละคนจะเริ่มคิดและเริ่มกระบวนการ “การมีส่วนร่วม” มีการเปิด
ใจ รับฟัง ให้โอกาสกันมากขึ้น เมื่อได้เสนอความคิดเห็นและมีโอกาสในการทดลองทำ ถ้าทำไม่ได้จะเกิดการ
ยอมรับโดยดุษฎี ทำให้ได้ทางเลือกหรือวิธีการ และสิ่งที่เป็นปัจจัยสำเร็จคือ ความเชื่อมั่น ได้แก่ความเชื่อมั่นใน
ตนเอง ความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ความเชื่อมั่นในทีม และความเชื่อมั่นในวิธีการ

การเรียนรู้ระหว่างทำ คือ การตรวจสอบหรือการปรับวิธีการเมื่อเจอปัญหาขณะทำงาน หรือ
ปรับเปลี่ยนบทบาท เป็นการสรุปบทเรียน ข้อผิดพลาดขณะทำ การให้กำลังใจหรือปล้ำใจ ให้อภัย รวมไปถึงจนถึง
การยอมรับในข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น

การเรียนรู้หลังทำ (After Action Review) คือการทบทวน (เป้าหมาย วิธีการ การเรียนรู้) การสรุป
บทเรียน และการถอดความรู้ ซึ่งมีทั้งบทเรียนที่ดีและไม่ดี เพื่อไม่ให้สิ่งไม่ดีเกิดขึ้นซ้ำ ต้องทำทุกครั้งเสร็จแต่
ละกิจกรรม แล้วบันทึกไว้เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงวางแผนงานในครั้งต่อไป

พลังของการเรียนรู้ : พลังกลุ่ม พลังใจ และพลังปัญญา พลังของการเรียนรู้อาศัยพลัง 3 กลุ่ม ที่
เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้ภายในทีม ซึ่งทั้ง 3 นี้จะเกี่ยวสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การทำงานเป็นทีมที่มี
สมาชิกภายในกลุ่มหลายคน แน่นอานที่สุด ความยากของงานอยู่ที่การจัดการคนในทีม ทำอย่างไรให้เกิดการ
เข้าใจ ถึงใจ รู้ใจกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ถ้าเข้าถึงสิ่งเหล่านี้ พลังกลุ่มก็จะก่อเกิด พลังใจก็จะตามมา ส่งผลให้
มีพลังปัญญาในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป เมื่อไรก็ตามที่พลังกลุ่มตก พลังที่จะทำงานด้วยใจก็ไม่เต็มร้อย จึง
ส่งผลไปในรูปการคิดอะไรก็ไม่ออก ดังนั้น จงจำไว้ว่า ถึงแม้จะหาวิธีไม่ได้ แต่ขอให้รวมกลุ่มกันไว้ก่อน ก็จะทำให้
เกิดพลังใจ พลังปัญญาที่จะช่วยสร้างความคิด วิธีการต่างๆ ก็จะตามมาภายหลัง

รายงานการลงพื้นที่ติดตาม หนุนเสริมและเผยแพร่โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเดิมจำนวน 2 โครงการ

1. “โครงการวิจัย การพัฒนาระบบตัวเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวีเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษา ต.เขาตูม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี” ครั้งที่ 1

วันที่ 4 เดือนมกราคม พ.ศ.2551

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

การลงพื้นที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อสรุปการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยมีผู้เข้าร่วม 2 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการวิจัยคือ อ.จารุวัจน์ สองเมือง และพี่เลี้ยง คือนายอัศศิริกร มะนอ

โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ สรุปผลการสัมภาษณ์คือ การดำเนินงานโครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยได้ระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นปัตตานีอักษรยาวีในรูปแบบใหม่ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ แม้ว่าจะมีนักวิชาการบางท่านยังไม่เห็นด้วยกับระบบตัวอักษรนี้ เนื่องจากนักวิชาการบางท่านมีแนวคิดเกี่ยวกับระบบตัวเขียนอักษรยาวีในรูปแบบเดิมอยู่ ซึ่งในรูปแบบเดิมนั้นเป็นระบบตัวเขียนภาษามลายูกลาง อย่างไรก็ตาม มีชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเขาตูม ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยโครงการเห็นด้วยกับระบบตัวอักษรนี้ โดยชาวบ้านได้ทดลองอ่านคำศัพท์ภาษามลายูถิ่น ผลปรากฏว่าชาวบ้านสามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง และชาวบ้านเห็นว่าระบบตัวเขียนอักษรยาวีนี้ใช้ง่ายกว่าระบบตัวเขียนอักษรไทยเนื่องจากชาวมาเลย์รู้จักอักษรยาวีมาก่อนอักษรไทยนั่นเอง

ส่วนการนำไปใช้ประโยชน์ของโครงการนี้ เป็นการอนุรักษ์คำศัพท์และหน่วยเสียงต่างๆ ของภาษามลายูถิ่นปัตตานี สามารถเป็นสะพานเชื่อมการอ่านภาษามลายูกลางได้เร็วขึ้น อ.จารุวัจน์ กล่าวว่ากำลังคัดเลือกนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาประมาณ 20 คน เพื่อมาจัดอบรมระบบตัวเขียนภาษามลายูถิ่นด้วยอักษรยาวี โดยให้นักศึกษาทดลองใช้ระบบตัวเขียนดังกล่าวเพื่อใช้ในการสอนในโรงเรียนตาดีกาพื้นที่ตำบลเขาตูม นอกจากนั้นชาวบ้านมีความสนใจที่จะทดลองใช้ระบบตัวเขียนดังกล่าวในการเขียนบทคุตบะฮ์ (บทบรรยายธรรมในวันศุกร์) สำหรับใช้อ่านบรรยายก่อนละหมาดในวันศุกร์

2. การพัฒนาระบบตัวเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา ต.เขาตูม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ครั้งที่ 2

วันที่ 2 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

การลงพื้นที่ครั้งที่ 2 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปการดำเนินงานและการนำไปใช้ประโยชน์ของโครงการเพิ่มเติม เป็นการเก็บรายละเอียดเพิ่มเติม โดยมีผู้เข้าร่วม 2 คน ประกอบด้วยหัวหน้าโครงการวิจัย คือ อ.จารุวัจน์ สองเมือง และพี่เลี้ยง คือนายอัศศิริกร มะนอ กระบวนการที่ใช้ในการติดตาม คือการสัมภาษณ์หัวหน้าโครงการ ผลของการสัมภาษณ์มีการดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์คือ การจัดกิจกรรมทดลองใช้ระบบตัวเขียน ซึ่งจะมีการเขียนคุตบะฮ์ (บทบรรยายก่อนการละหมาดในวันศุกร์) โดยให้ชาวบ้านในหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 หัวหน้าโครงการได้เล่าว่า แรกๆชาวบ้านไม่เห็นด้วย เนื่องจากจะไปทำลายตัวอักษรยาวีเดิม แต่ว่าทางทีมวิจัยได้อธิบายให้กับชาวบ้านอย่างละเอียดชัดเจนตามหลักวิชาการ จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจและ

ยอมรับในหลักการ มีเสียงสะท้อนออกมาว่าต้องการให้ทีมวิจัยจัดทำเป็นเล่ม และมีการทดลองเขียนในเรื่องเกี่ยวกับ ศาสนา และเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในส่วนของเยาวชนเขาตุ้มและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยที่อยู่ในตัวเขาตุ้ม เยาวชนได้ทดลองเขียนนิทานพื้นบ้าน แต่ว่าก่อนที่ใช้เขียนนิทานพื้นบ้านได้ฝึกอบรมตัวเขียนให้กับเยาวชนเหล่านี้ก่อน และมีการทดลองใช้สอนในโรงเรียนตาดีกาในตัวเขาตุ้มและโรงเรียนประถมศึกษาบ้านต้นสนในวิชาศาสนา และมีชาวบ้านสะท้อนว่าคนที่จะใช้ระบบตัวเขียนแบบนี้ควรมีพื้นฐานภาษามลายูอักษรยาวีเดิม แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่เนื่องจากว่าชาวบ้านยังจำหลักการอ่านไม่ได้อีก และหัวหน้าโครงการบอกว่า จะมีการทดลองกับกลุ่มอุสตะ (ครูสอนวิชาศาสนา) วิชาเอก กฎหมายอิสลามที่มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

3. โครงการวิจัย “ พจนานุกรมภาษามลายูปาตานี – ไทย – มาเลเซีย ฉบับเพื่อการศึกษาและการสื่อสารเบื้องต้น ”

สรุปกระบวนการที่ใช้ในการติดตาม 3 ครั้ง

ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษา ปัตตานี

ครั้งที่ 1 วันที่ 21 มกราคม 2551 ครั้งที่ 2 วันที่ 16 เมษายน 2551 และครั้งที่ 3 วันที่ 26 มิถุนายน 2551 การประชุมทั้ง 3 ครั้งเป็นการเชิญหัวหน้าทีมวิจัยมาพูดคุยที่สำนักงานงานศูนย์ ซึ่งการติดตามงานที่ผ่านมา ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการประสานงานทางโทรศัพท์เนื่องจากทีมวิจัยไม่ค่อยมีเวลา ก็เลยต้องให้การประสานงานผ่านทางโทรศัพท์ ซึ่งขณะนี้การดำเนินงานกิจกรรมกรรมที่ 12 คือกิจกรรมส่งเอกสารพจนานุกรมฉบับร่างที่สมบูรณ์ให้กับที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพิ่มเติมและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งในขณะนี้พจนานุกรมนั้นได้นำมาประกอบใช้สำหรับเขียนสื่อการเรียนการสอนในโครงการทวิภาษาและมีการเผยแพร่ให้กับหน่วยงาน กศน.ประจำจังหวัดและใช้อบรมให้กลุ่มราชการที่จะปฏิบัติราชการในสามจังหวัดชายแดนและประโยชน์ของพจนานุกรม ดังนี้ คือเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามลายูปาตานี เนื่องจากนับวันภาษามลายูปาตานีจะเสื่อมถอยลง วงศ์ศัพท์ภาษามลายูปาตานีก็ลดลงไปเรื่อยๆในแต่ละรุ่น คนรุ่นใหม่รู้ศัพท์น้อยกว่าคนรุ่นก่อน โดยจะมีคำศัพท์ภาษาไทยเข้าไปแทนที่ พจนานุกรมฉบับนี้จะรื้อฟื้นคำเหล่านั้นให้คนรุ่นใหม่เรียนรู้และสืบทอดกันต่อไป วงศ์ศัพท์พื้นฐานในพจนานุกรมฉบับนี้จะเป็นต้นทุนทางภาษาสำหรับข้าราชการไทยที่ไม่รู้ภาษามลายูปาตานีที่ปฏิบัติงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการเรียนรู้ภาษามลายูปาตานีเพื่อใช้ในการสื่อสารกับชาวบ้านไทยมุสลิมที่พูดภาษาไทยไม่ได้ อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวบ้าน ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศสมานฉันท์พจนานุกรมฉบับนี้เป็นเอกสารค้นคว้าสำหรับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่ต้องการเรียนรู้ภาษามลายูปาตานี และภาษามาเลเซีย เป็นเอกสารค้นคว้าสำหรับเด็กไทยมุสลิมรุ่นใหม่(ที่พูดภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่) ในการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นเอกสารค้นคว้าสำหรับชาวไทยมุสลิมทั่วไป (ที่พูดภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่) ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษามาเลเซีย